

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧУВАННЯ ТА
ТОРГІВЛІ**

Н.Б. Кашена

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА

**Навчальний посібник
у структурно-логічних схемах та таблицях**

для студентів спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
освітнього ступеня «бакалавр»

Харків
ХДУХТ
2018

УДК 65.012.12:658.152(075.8)
ББК-65.09(4укр)-56
К31

Рецензенти:
д-р екон. наук, проф., В.В. Сопко
д-р екон. наук, проф., В.В. Богатирьова

Рекомендовано до друку вченою радою Харківського державного університету харчування та торгівлі, протокол №6 від 28.12.2017 р.

Кащена Н.Б.

К 31 Фінансова діагностика : навч. посібник / Н.Б. Кащена. – Х. : ХДУХТ, 2018. – 196 с.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до робочої програми дисципліни «Інвестиційний аналіз».

У посібнику в наочній формі послідовно викладено теоретичні та методичні основи інвестиційного аналізу. Основні теоретико-методичні положення поєднані з діючою практикою і подані у вигляді структурно-логічних схем, таблиць та рисунків. У посібнику розкриваються суть ключових понять і категорій, методичний інструментарій інвестиційного аналізу, сучасні методи формування та оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів, доцільності здійснення проектів і програм реальних, інноваційних та фінансових інвестицій підприємства, а також оцінки і прогнозування інвестиційного ринку.

Рекомендовано для студентів, наукових працівників і фахівців, що досліджують проблеми ефективної реалізації інвестиційних проектів і програм.

УДК 65.012.12:658.152(075.8)
ББК-65.09(4укр)-56

ISBN

© Кащена Н.Б., 2018
© Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2018

Зміст

Вступ	5
Тема 1 Теоретичні основи фінансової діагностики	6
1.1 Фінансова діагностика як наука та засіб прийняття управлінських рішень.....	6
1.2 Методика і способи фінансової діагностики.....	11
1.3 Фінансова звітність – інформаційна база фінансової діагностики.....	17
Питання для самоконтролю.....	27
Тема 2 Діагностика фінансових результатів і рентабельності підприємства	27
2.1 Значення, завдання й інформаційне забезпечення діагностики фінансових результатів і рентабельності підприємства.....	27
2.2 Оцінка ступеня виконання плану та динаміки показників фінансових результатів.....	30
2.3 Факторний аналіз показників прибутку підприємства.....	34
2.4 Оцінка рентабельності підприємства.....	42
2.5 Факторний аналіз рентабельності підприємства.....	55
Питання для самоконтролю.....	57
Тема 3 Діагностика майна та капіталу підприємства	58
3.1 Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики майна підприємства та джерел його утворення.....	58
3.2 Оцінка складу і структури майна та джерел його утворення...	60
3.3 Діагностика необоротних активів підприємства.....	67
3.4 Діагностика оборотних активів підприємства.....	70
3.5 Діагностика формування і розміщення капіталу підприємства.	75
3.6 Оцінка виробничого та фінансового левериджу.....	84
Питання для самоконтролю.....	87
Тема 4 Діагностика фінансової стійкості підприємства	88
4.1 Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики фінансової стійкості підприємства.....	88
4.2 Оцінка фінансової стійкості підприємства за допомогою абсолютних показників.....	92
4.3 Оцінка фінансової стійкості підприємства за допомогою відносних показників.....	97
Питання для самоконтролю.....	102
Тема 5 Діагностика платоспроможності підприємства	103
5.1 Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики ліквідності та платоспроможності підприємства.....	103
5.2 Аналіз ліквідності балансу.....	108
5.3 Оцінка платоспроможності підприємства.....	112
5.4 Критерії та ступені неплатоспроможності суб'єктів господарювання.....	114
Питання для самоконтролю.....	119

Тема 6	Діагностика ефективності господарської діяльності підприємства.....	119
6.1	Поняття, значення та інформаційне забезпечення діагностики ефективності господарської діяльності підприємства.....	119
6.2	Методика діагностики ділової активності підприємства.....	122
6.3	Оцінка рентабельності господарської діяльності підприємства Питання для самоконтролю.....	134 143
Тема 7	Діагностика кредитоспроможності підприємства.....	143
7.1	Поняття, задачі та інформаційне забезпечення діагностики кредитоспроможності підприємства.....	143
7.2	Попередня оцінка кредитоспроможності підприємства.....	144
7.3	Методика діагностики кредитоспроможності підприємства..... Питання для самоконтролю.....	145 152
Тема 8	Діагностика грошових потоків підприємства.....	152
8.1	Значення, напрямки й джерела інформаційного забезпечення діагностики грошових коштів та їх руху.....	152
8.2	Оцінка наявності й ефективності використання грошових коштів підприємства.....	154
8.3	Методика діагностики грошових потоків підприємства Питання для самоконтролю.....	157 158
Тема 9	Діагностика ринкової активності та інвестиційної привабливості підприємства.....	159
9.1	Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики ринкової активності й ефективності інвестиційної діяльності підприємства.....	159
9.2	Методика діагностики положення підприємства на ринку цінних паперів.....	160
9.3	Методичні засади діагностики ефективності інвестиційної діяльності підприємства..... Питання для самоконтролю.....	167 184
Тема 10	Комплексна діагностика фінансового стану підприємства..	185
10.1	Значення, задачі та інформаційне забезпечення комплексної діагностики фінансового стану підприємства.....	185
10.2	Характеристика методів і критеріїв рейтингової оцінки фінансового стану підприємства..... Питання для самоконтролю.....	188 189
	Список інформаційних джерел.....	190

ВСТУП

Впровадження сучасних організаційно-правових форм господарювання і надання самостійності у формуванні та використанні фінансових ресурсів кардинально змінили вихідні характеристики й умови здійснення господарської діяльності для більшості національних підприємств, та визначили необхідність оволодіння сучасним інструментарієм обґрунтування та прийняття управлінських рішень у фінансовій сфері.

Комплекс питань, пов'язаних з формуванням і доцільністю розміщення фінансових ресурсів, вимагає від управлінського персоналу підприємства досить глибоких знань теорії та практичних навичок прийняття рішень у сфері обґрунтування фінансової стратегії, вибору ефективних її напрямів та форм здійснення. Суттєвою складовою набуття цих знань і подальшого зростання ефективності господарської діяльності підприємства є фінансова діагностика. За допомогою фінансової діагностики вивчається фінансовий стан підприємства, глибоко і системно досліджуються фактори змін результатів господарювання, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності операційної діяльності підприємства, виробляється фінансова й економічна стратегія його розвитку.

Навчальний посібник з дисципліни «Фінансова діагностика» охоплює основне коло питань, пов'язаних з теоретичними і методичними основами діагностики, технікою оцінки фінансових результатів і рентабельності підприємства, фінансово-майнового потенціалу, фінансової стійкості і платоспроможності, ділової активності і рентабельності господарювання, дослідженням результативності інвестиційної діяльності та комплексною оцінкою фінансового стану підприємства.

Наявність ілюстрованого матеріалу, що міститься в даному посібнику, звільняє студентів від необхідності робити зарисовки наочних посібників, що демонструються під час лекції. Замість цього вони в конспекті зазначають відповідну сторінку та номер рисунка чи таблиці, а потім занотовують висновки, які походять із матеріалів або правил розрахунку, що розглядається. Це підсилює наочність викладання, сприяє більш ефективному використанню лекційного часу та, як наслідок, розширенню та поглибленню знань, які на практиці допоможуть майбутнім фахівцям у відповідності до обраної фінансової політики розробляти та реалізовувати ефективну фінансову стратегію підприємства.

Призначення даного посібника – поглибити теоретичну підготовку студентів і сприяти оволодінню практичними навичками проведення фінансової діагностики діяльності підприємства незалежно від форм власності й організаційно-правових форм господарювання. Даний навчальний посібник буде корисним також для наукових працівників і фахівців, які досліджують проблеми формування та використання фінансових ресурсів, прискорення їх оборотності, фінансового забезпечення стратегії сталого розвитку підприємства тощо.

ТЕМА 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ

1.1. Фінансова діагностика як наука та засіб прийняття управлінських рішень

Кожне підприємство повинно знати:

- як «працюють» фінансові ресурси які перебувають у його розпорядженні,

- наскільки сумлінно і ефективно виконують свої функції люди, які відповідно до своїх посад приймають рішення в сфері формування і використання фінансових ресурсів підприємства.

Кожне з таких рішень базується на знанні економіки свого підприємства, перспектив його розвитку, знанні кон'юнктури ринку й факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, обґрунтовується відповідними розрахунками.

Фінансова діагностика - систематизована сукупність аналітичних процедур, що мають за мету одержання висновків і рекомендацій економічного характеру з приводу підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та перспектив його подальшого сталого розвитку

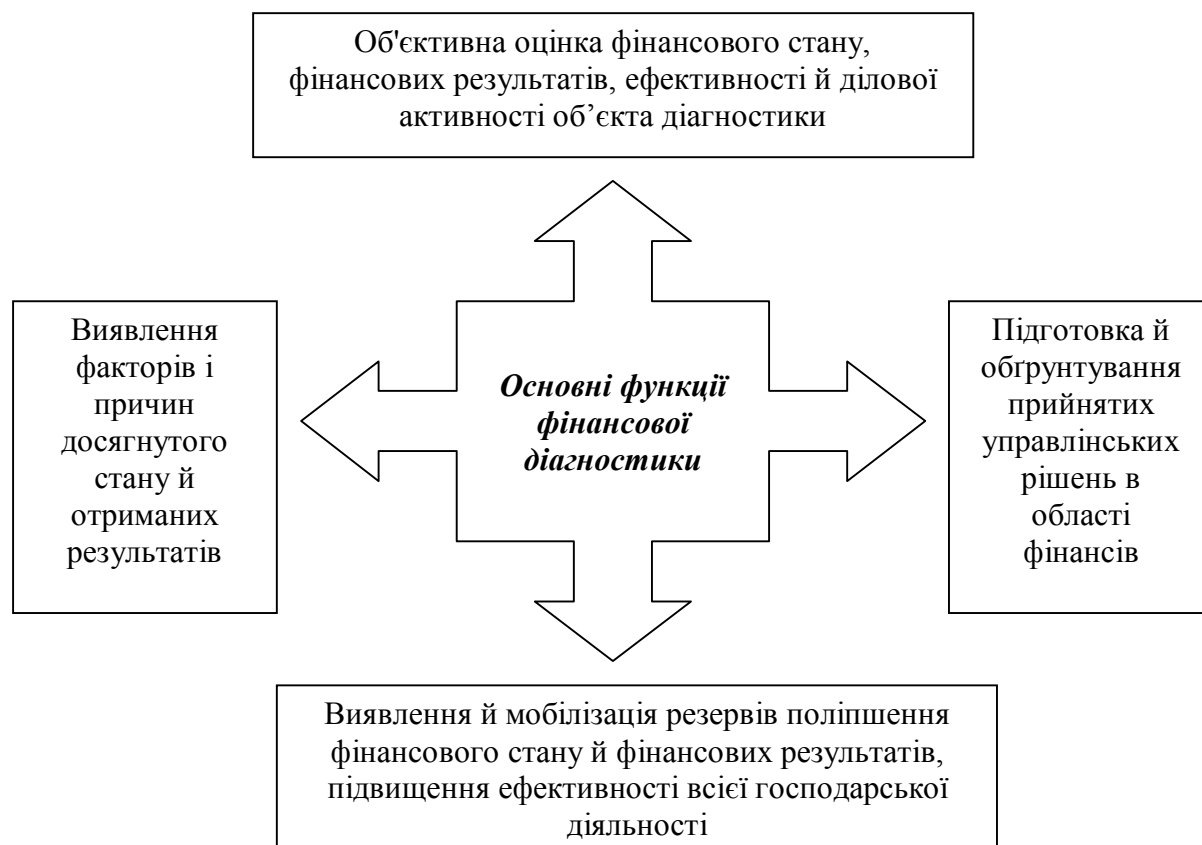

Рисунок 1.1 – Поняття і функції фінансової діагностики

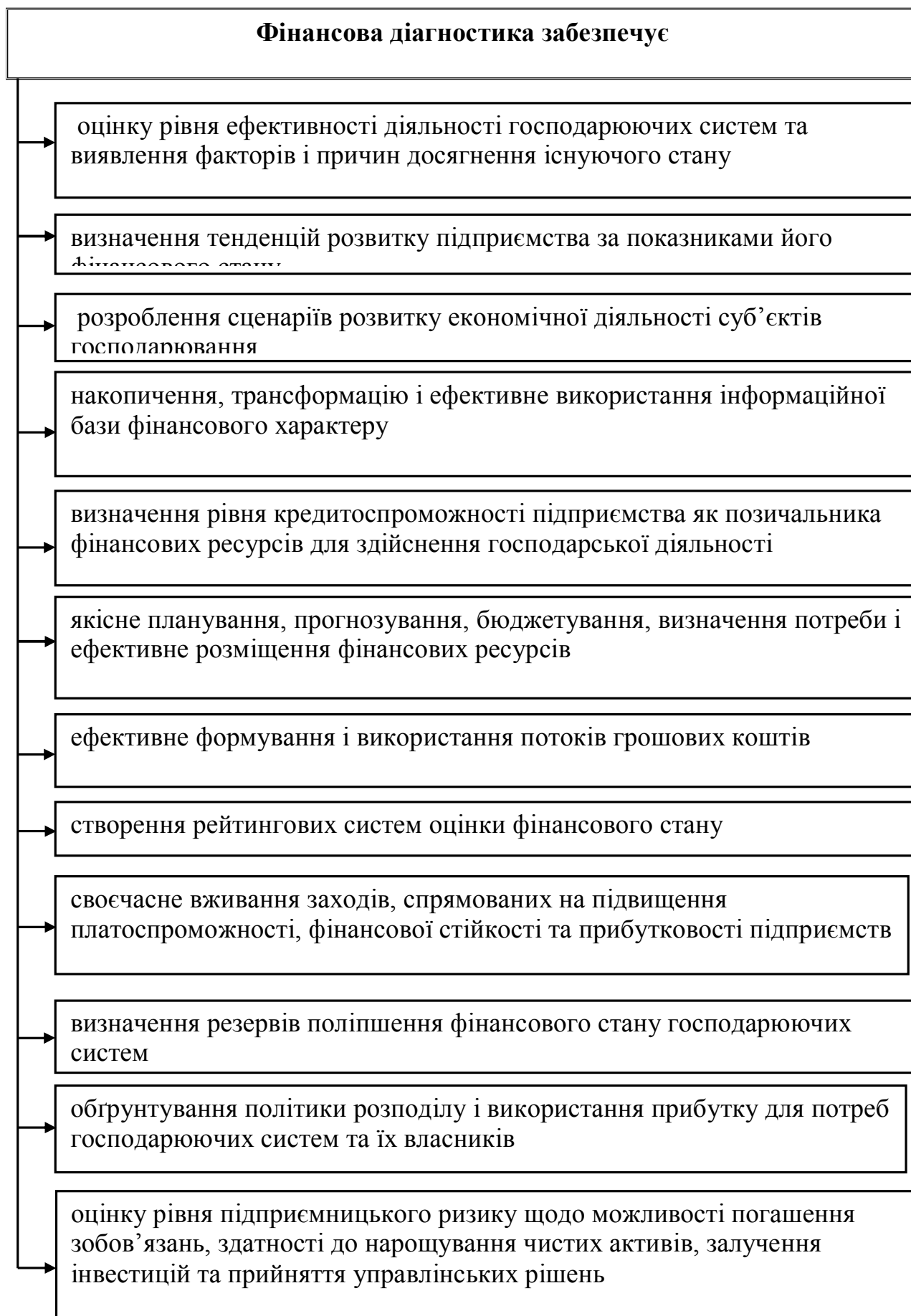

Рисунок 1.2 – Можливості фінансової діагностики

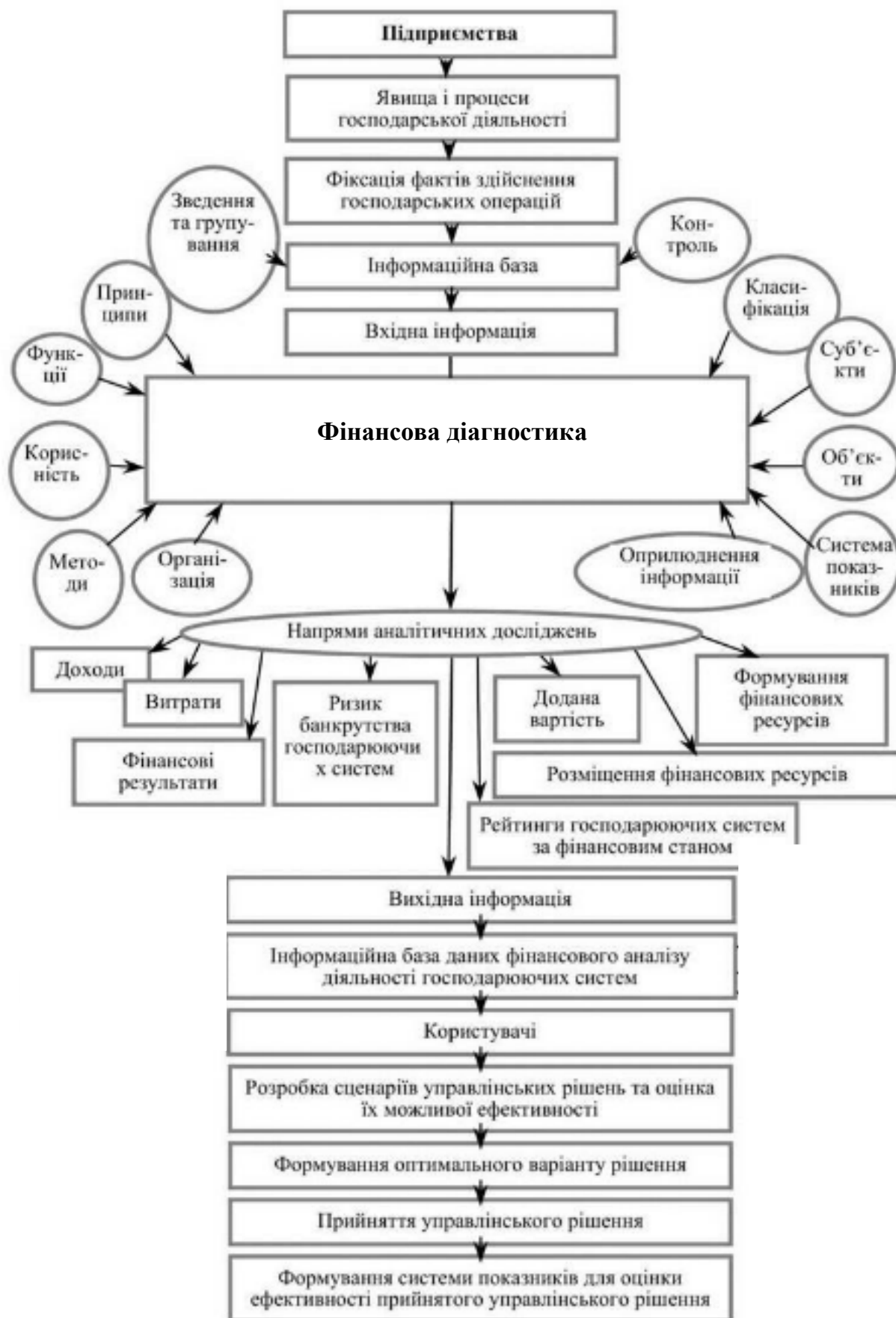

Рисунок 1.3 – Концептуальна структурно-функціональна схема фінансової діагностики господарюючих систем

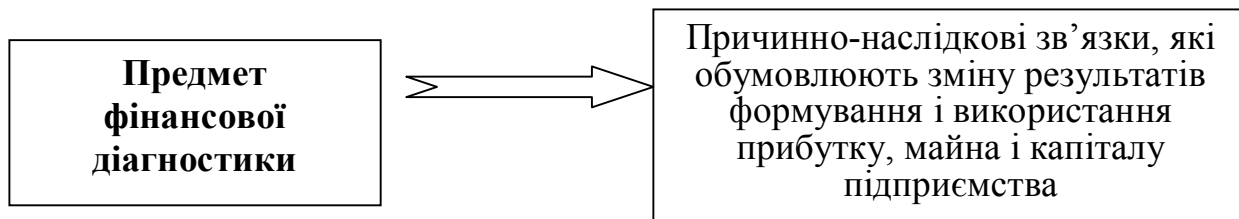
Фінансова діагностика

Мета - пошук потенційних резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом всебічної оцінки економічного рівня роботи і результатів виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства та його підрозділів

Зміст - одержання висновків і рекомендацій економічного характеру з приводу максимізації прибутку, синхронності грошових потоків, активізації інвестиційної діяльності і стабілізації фінансового становища підприємства

Рисунок 1.4 – Основна мета фінансової діагностики діяльності підприємства та система завдань, спрямованих на її реалізацію

Об'єкт фінансової діагностики – конкретне підприємство чи результати процесів формування та ефективного використання його фінансових ресурсів

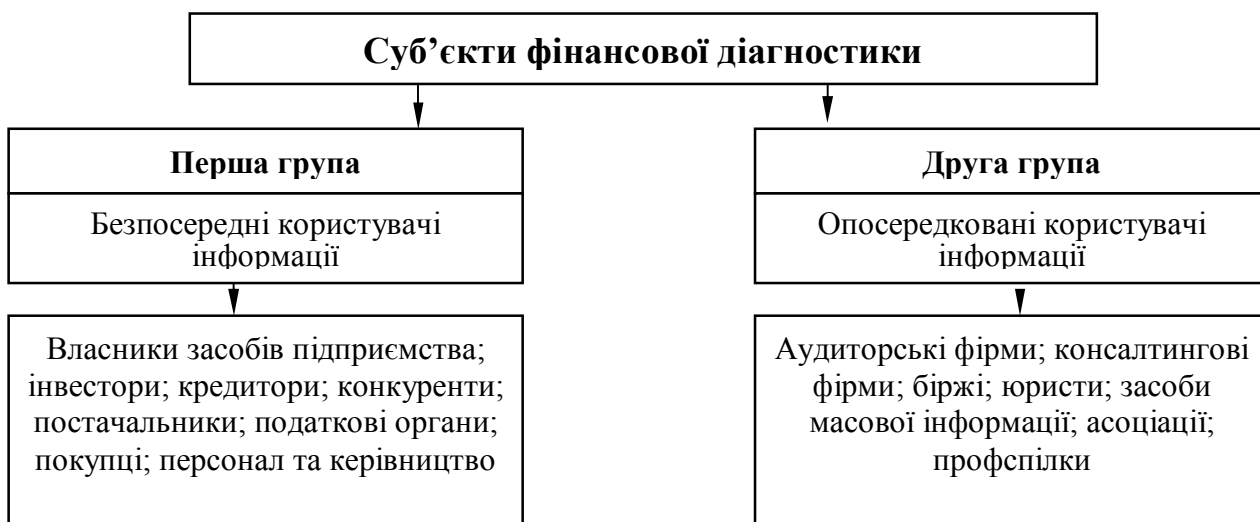

Рисунок 1.5 – Предмет, об'єкт і суб'єкти фінансової діагностики

1.2 Методика і способи фінансової діагностики

Таблиця 1.2 - Мета фінансової діагностики залежно від різних партнерських груп, зацікавлених у її результатах

Основні партнерські групи	Внесок партнерської групи	Компенсація, яку вимагають	Мета фінансової діагностики
Власники	Власний капітал	Дивіденди	Фінансові результати та фінансова стійкість підприємства
Кредитори	Позиковий капітал	Відсотки	Ліквідність (платоспроможність), спроможність підприємства мобілізувати грошові кошти для сплати боргів
Керівники (адміністрація)	Знання справи та вміння керувати	Оплата праці й частина прибутку понад оклад	Уся інформація, корисна для управління
Персонал (службовці)	Виконання робіт згідно з розподілом праці	Заробітна плата, премії та соціальні умови	Фінансові результати підприємства та його ліквідність
Постачальники	Постачання засобів і предметів праці	Договірна ціна	Фінансовий стан, ліквідність
Покупці (клієнти)	Збут продукції, товарів, робіт, послуг	Договірна ціна	Фінансовий стан і стан запасів готової продукції та товарів
Податкова адміністрація	Послуги держави	Сплата податків повністю та в строк	Фінансові результати підприємства

Рисунок 1.6 – Послідовність використання методичних процедур фінансової діагностики діяльності підприємства

Рисунок 1.7 - Класифікація методів економічного аналізу, що знаходять застосування в фінансовій діагностиці

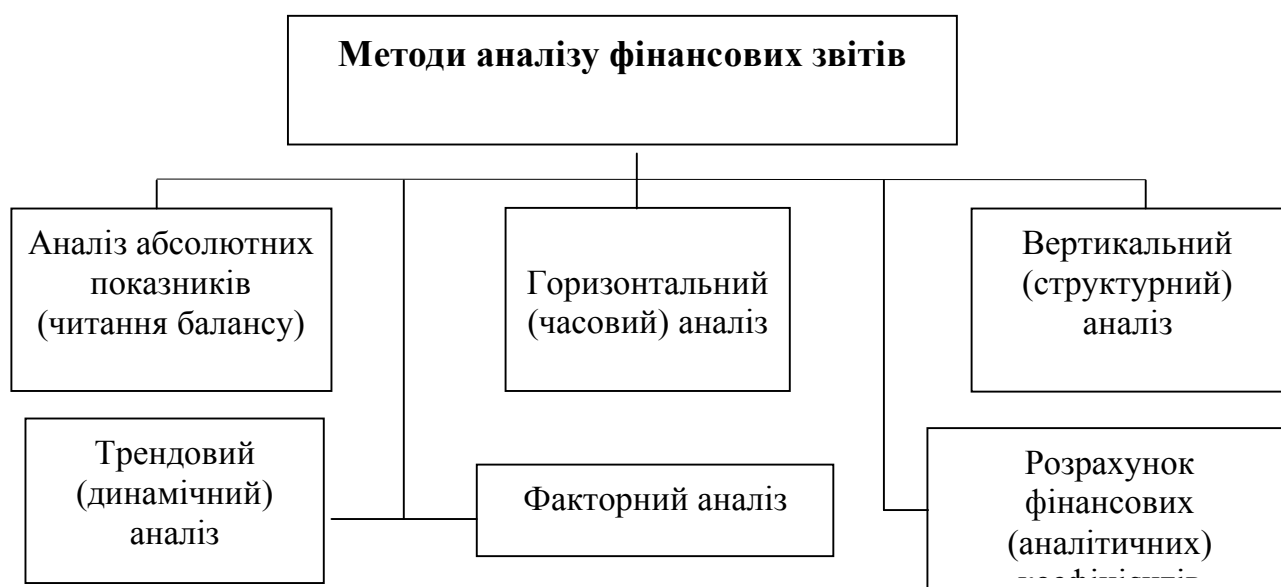

Рисунок 1.8 - Основні методи аналізу фінансових звітів

Рисунок 1.9 - Основні типи економічних моделей фінансової діагностики

Рисунок 1.10 - Збільшена схема факторного аналізу

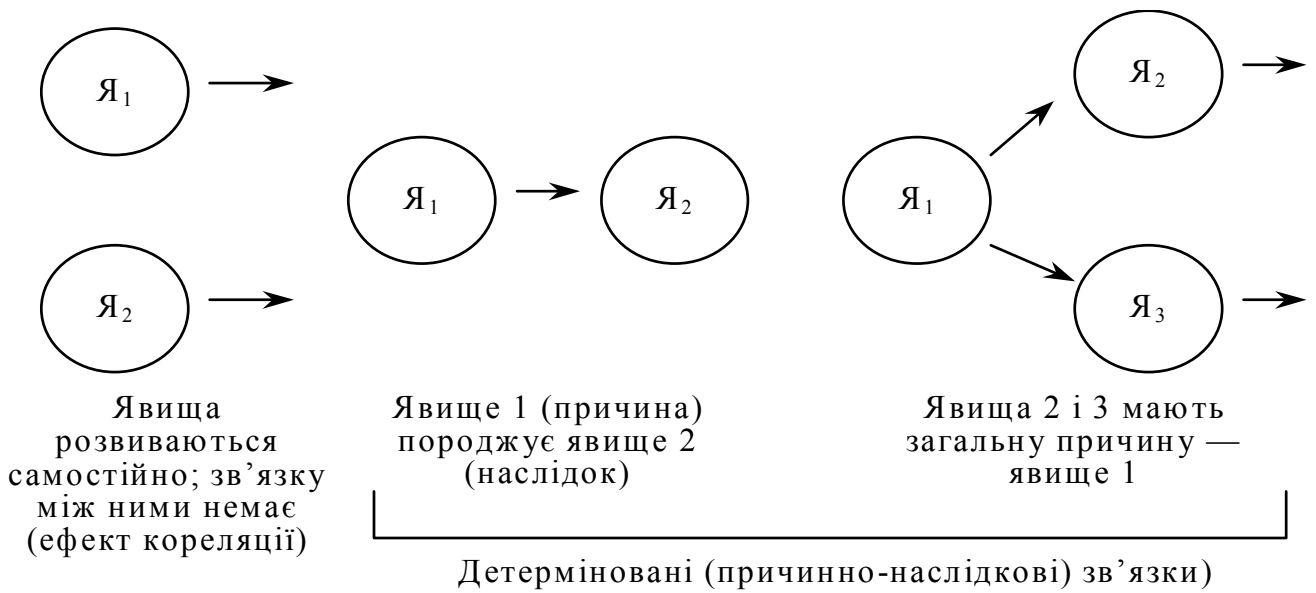

Рисунок 1.11 - Види взаємозв'язку між явищами

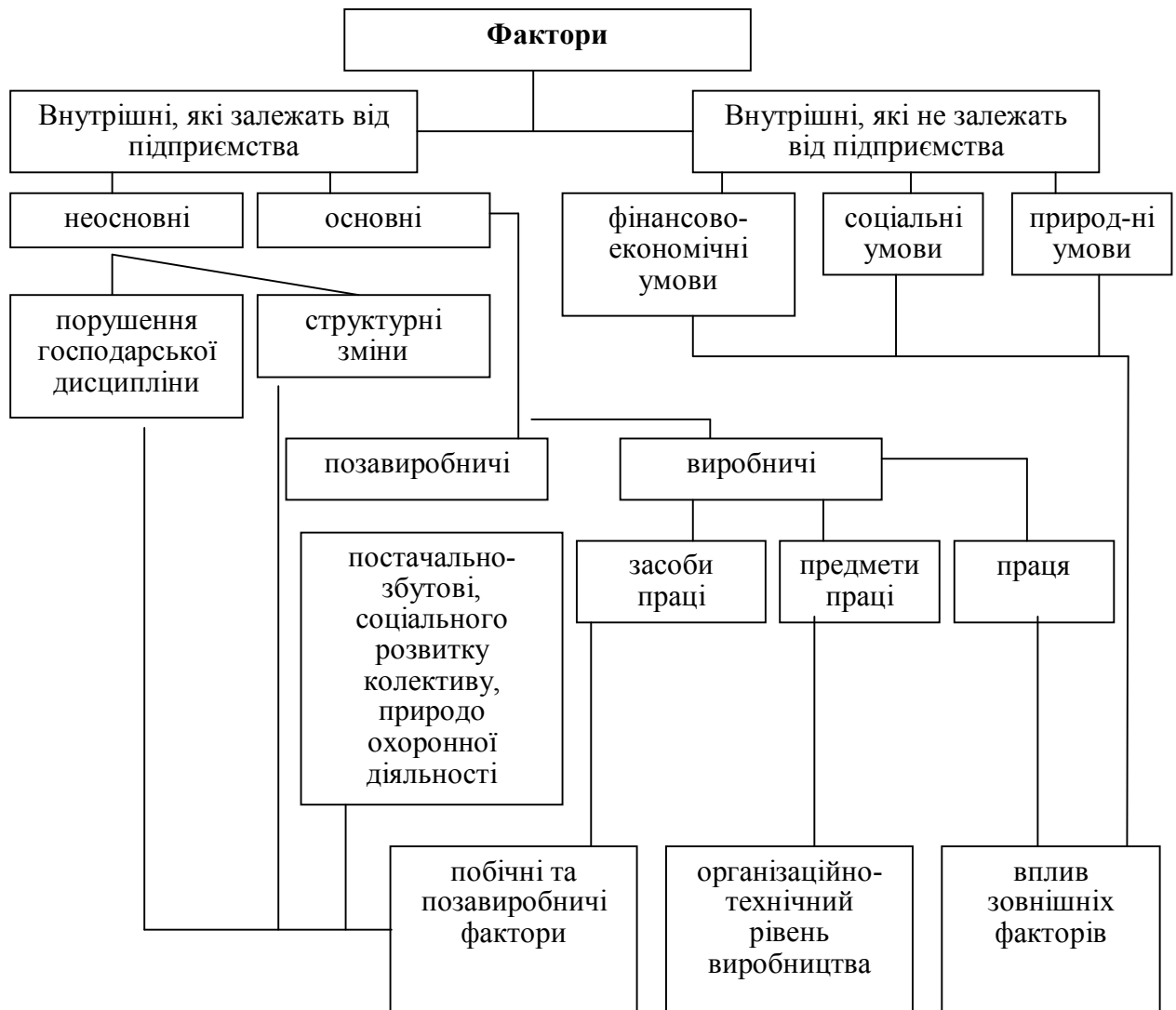

Рисунок 1.12 - Класифікація факторів для фінансової діагностики діяльності підприємства

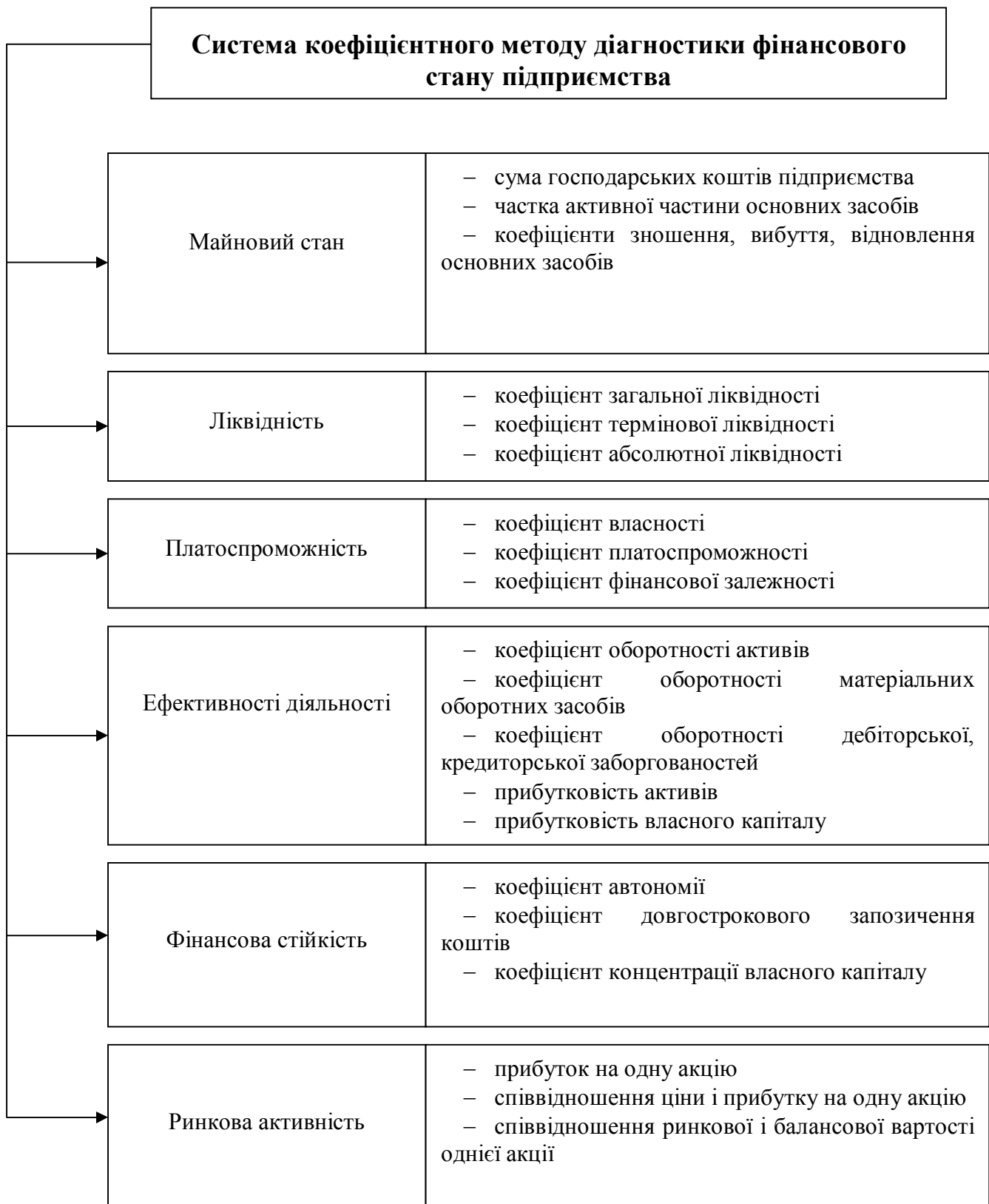

Рисунок 1.13 - Склад і зміст елементів коефіцієнтного методу діагностики фінансового стану підприємства

1.3 Фінансова звітність – інформаційна база фінансової діагностики

Фінансова інформація — це набір даних (у систематизованій певним способом формі) про:

- господарські ресурси, зобов'язання та фінансові джерела підприємства;
- рівень прибутку й витрат, які дають змогу оцінити очікувані доходи та пов'язані з ними ризики;
- обороти фірми та якість її активів;
- обсяг і якість потоків грошових коштів

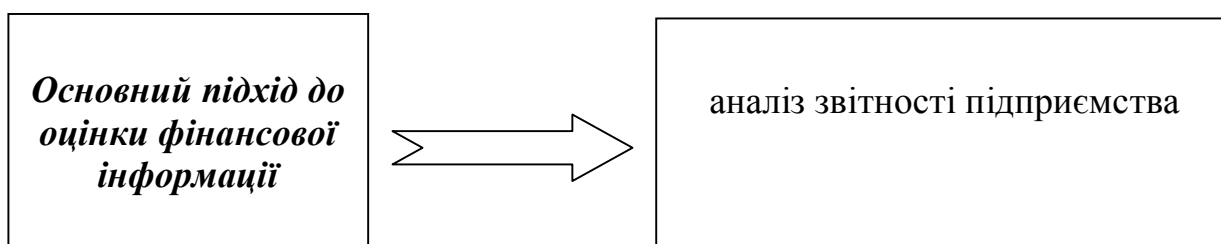

Рисунок 1.14 – Фінансова інформація та підходи до її оцінки

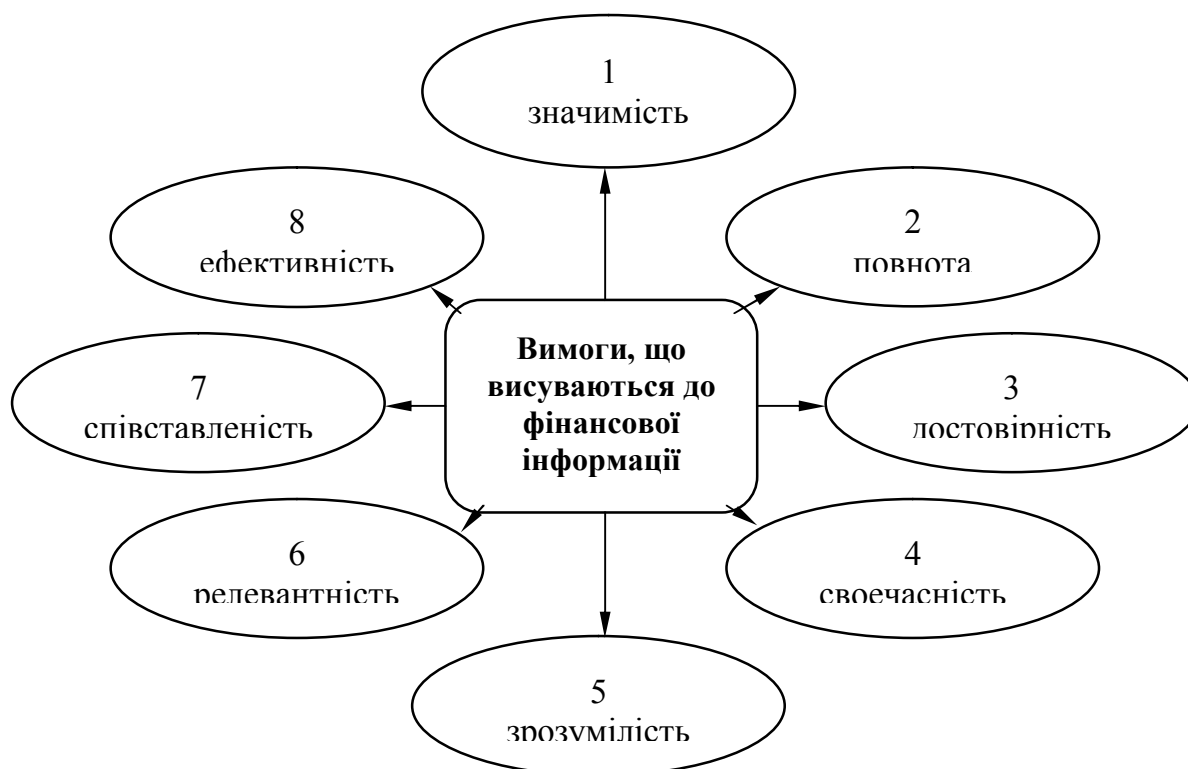

Рисунок 1.15 - Основні вимоги, що пред'являються до інформації

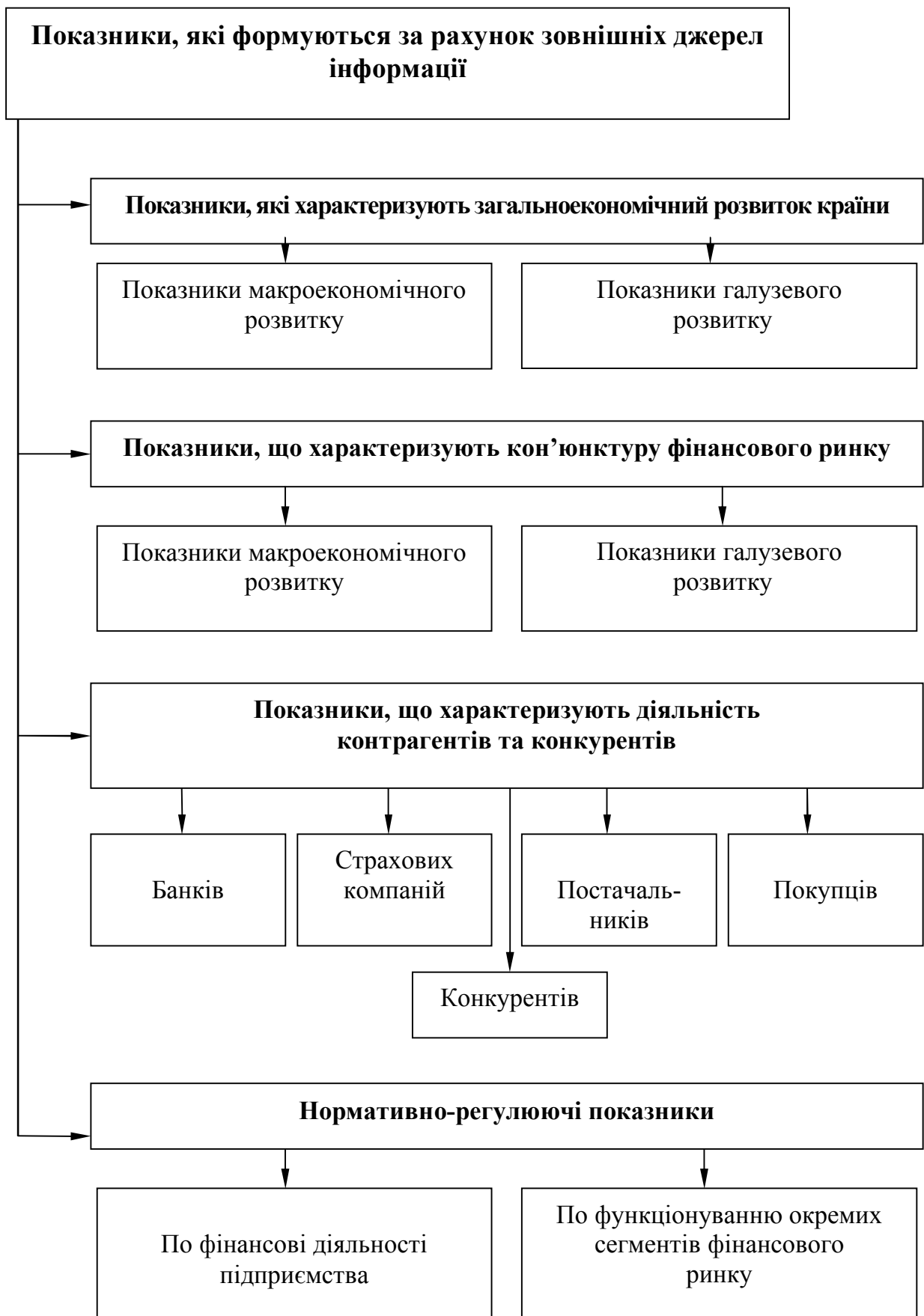

Рисунок 1.16 - Система показників інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану, що формуються із зовнішніх джерел

Рисунок 1.17 - Система показників інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану, що формуються із внутрішніх джерел

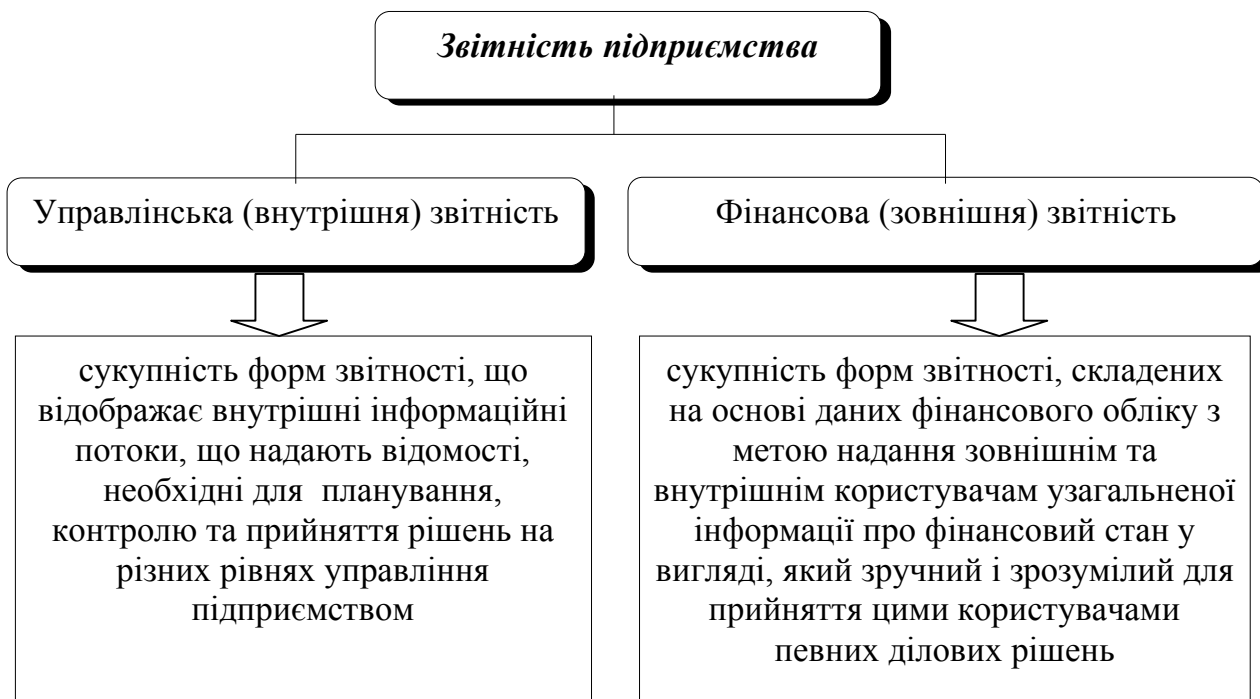

Рисунок 1.18 - Види звітності та їх стисла характеристика

Таблиця 1.3 - Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
<i>Баланс</i>	Наявність економічних ресурсів, контрольованих підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства; їх ліквідності; платоспроможності підприємства
<i>Звіт про фінансові результати</i>	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка і прогноз: прибутковості господарської діяльності; структури доходів і витрат
<i>Звіт про власний капітал</i>	Зміни у складі власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду	Оцінка і прогноз змін у власному капіталі
<i>Звіт про рух грошових коштів</i>	Генерування і використання грошових потоків впродовж звітного періоду	Оцінка і прогноз операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства
<i>Примітки до фінансової звітності</i>	Вибрана облікова політика; інформація, не приведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова, згідно стандартам; додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка і прогноз: облікової політики; ризиків або невпевненості, що впливає на підприємство, його ресурси і зобов'язання; діяльності підрозділів підприємства

Таблиця 1.4 – Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі інформації		Інформаційні потреби	
Внутрішні користувачі	Керівництво підприємства, менеджери відповідних рівнів	Визначення правильності прийнятих інвестиційних рішень. Оцінка ефективності структури капіталу. Визначення основних напрямків політики дивідендів. Складання прогнозних форм звітності і здійснення попередніх розрахунків фінансових показників майбутніх звітних періодів. Оцінювання можливості злиття з іншим підприємством або його придбання, доцільності структурної організації	
Зовнішні користувачі	зацікавлені в діяльності підприємства з прямим фінансовим інтересом	Існуючі і потенційні власники (акціонери, засновники)	Придбання, продаж і володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості управління. Визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
		Існуючі і потенційні кредитори	Оцінка доцільності надання або продовження кредиту, визначення умов кредитування, поліпшення гарантій повернення кредиту, оцінка довіри до підприємства як до клієнта
		Постачальники	Оцінка можливості підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання
		Покупці	Визначення надійності ділових зв'язків з даним партнером
		Держава	Здійснення державної політики і контролю
		Працівники	Зацікавленість з погляду їхньої заробітної плати і перспектив роботи на даному підприємстві
	зацікавлені в діяльності підприємства без фінансового інтересу	Аудиторські фірми	Перевірка відповідності даних звітності визначеним правилам з метою захисту інтересів інвесторів
		Фінансові консультанти	Використання звітності з метою вироблення рекомендацій своїм клієнтам щодо інвестування капіталу в те чи інше підприємство
		Законодавчі органи	
		Юристи	Використання звітної інформації для оцінки виконання умов контрактів, дотримання законодавчих норм під час розподілу прибутку і виплати дивідендів, а також для визначення умов пенсійного забезпечення
		Преса та інформаційні агентства	Використання звітності для підготовки оглядів, оцінки тенденцій розвитку й аналізу діяльності окремих компаній і галузей, розрахунку узагальнюючих показників фінансово-господарської діяльності
		Органи статистики	Використання звітності для статистичних узагальнень по галузях і порівняльного аналізу
	Профспілки	Зацікавленість у використанні даних звітності для визначення своїх вимог відносно заробітної плати й умов трудових угод, а також для оцінки тенденцій розвитку галузі, до якої належить дане підприємство	

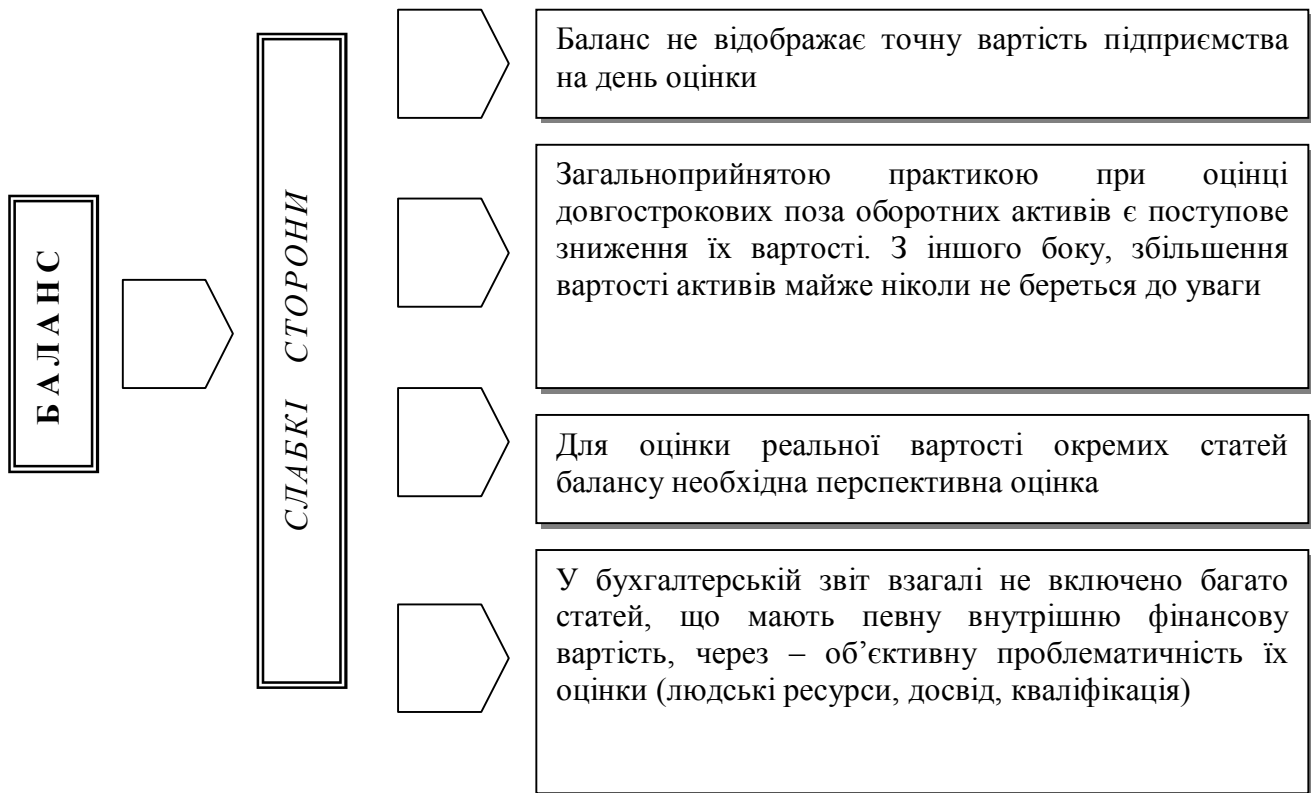

Рисунок 1.19 - Слабкі сторони Балансу підприємства

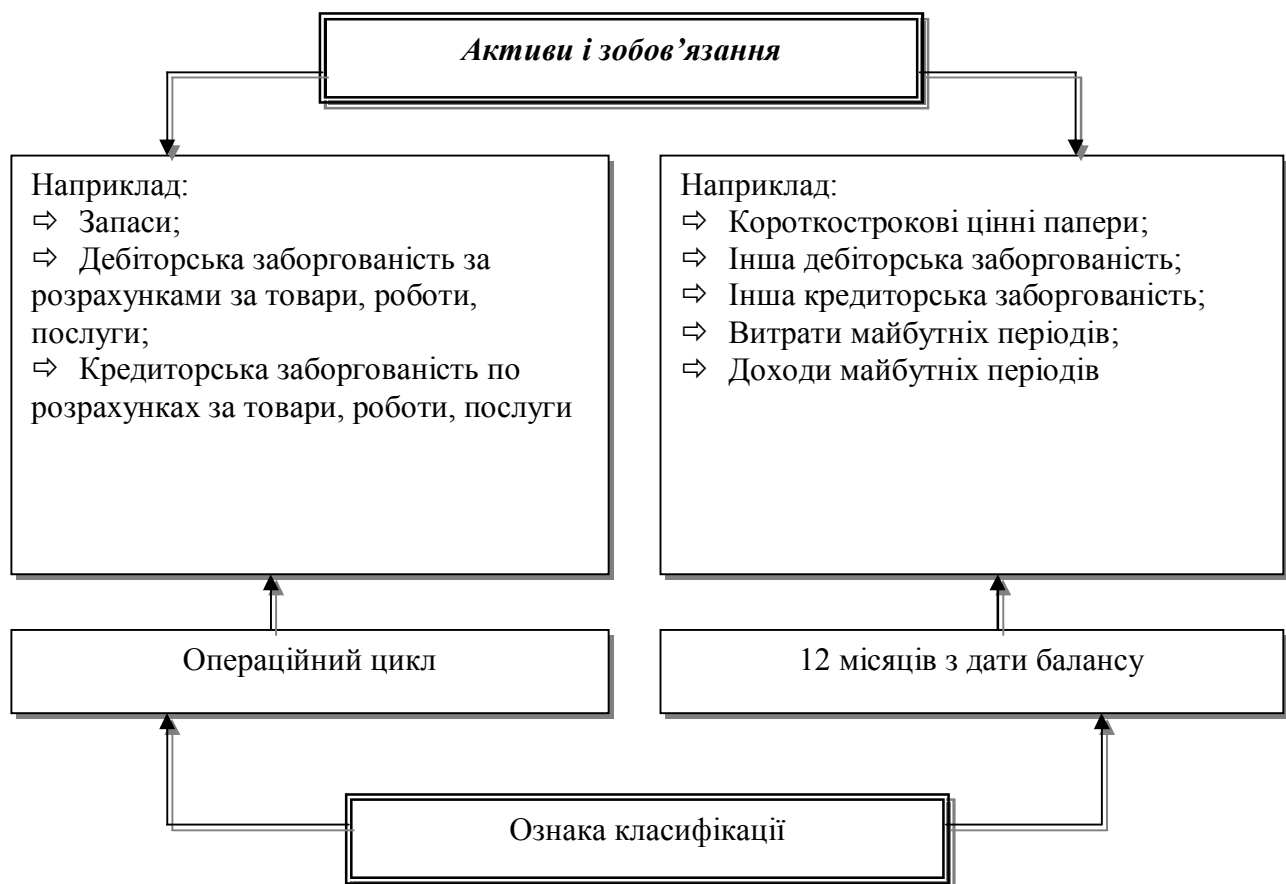

Рисунок 1.20 - Ознаки класифікації активів і зобов'язань

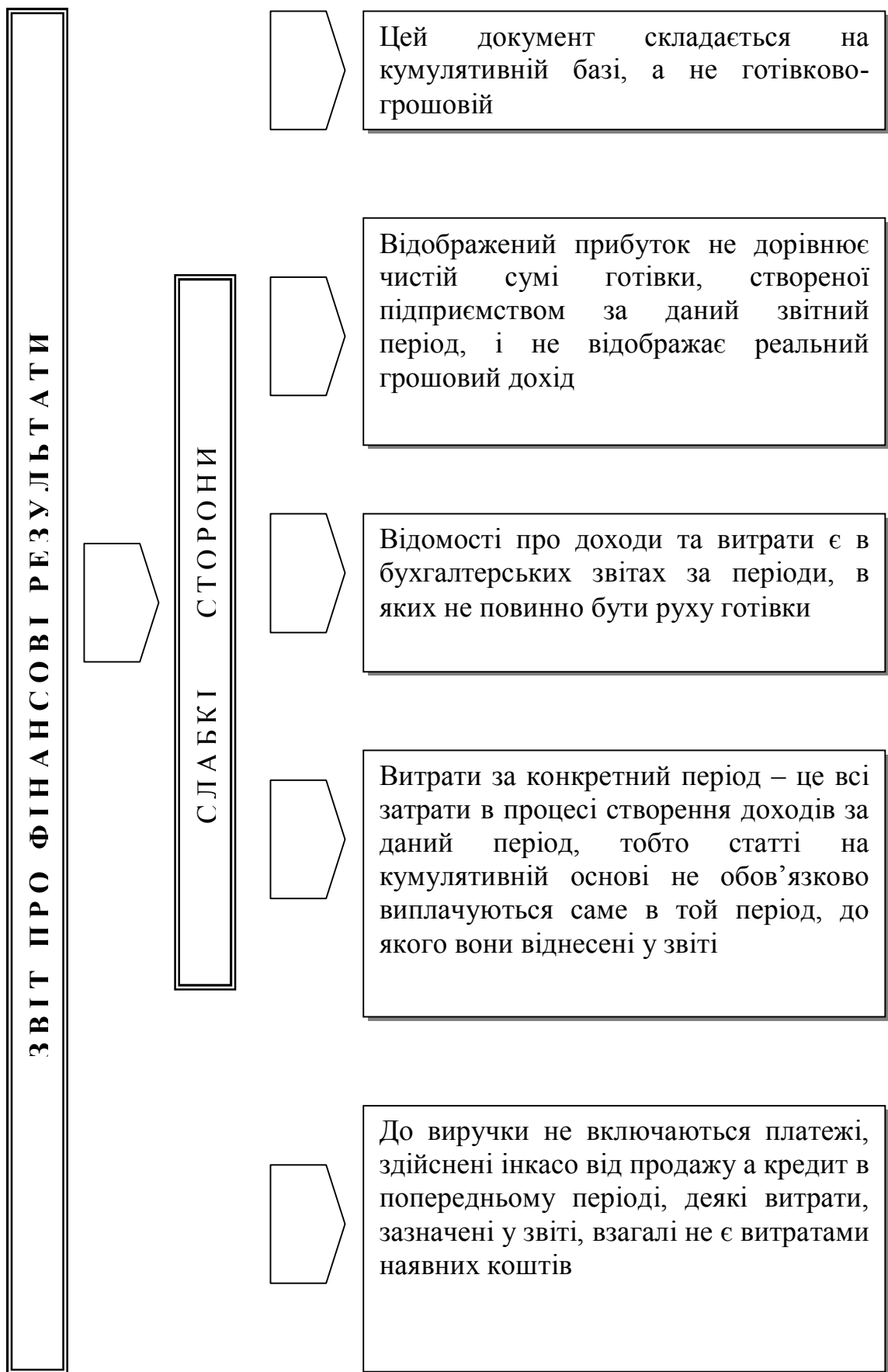

Рисунок 1.21 - Слабкі сторони Звіту про фінансові результати

Таблиця 1.5 - Визначення термінів, що використовуються для складання звіту про рух грошових коштів

Терміни	Значення термінів	
	По П(С) БО 4	По МСФЗ 7
Грошові кошти	Наявні засоби, засоби на рахунках в банках і депозити до запитання	Готівка і внески до запитання
Група	Материнське підприємство і його дочірні підприємства	ні
Еквіваленти грошових коштів	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, вільно конвертовані в певні суми грошових коштів і зміни вартості, що характеризуються незначним ризиком	Короткострокові високоліквідні вкладення, легко оборотні в певну суму грошових коштів, і зміни цінності, що піддаються незначному ризику
Негрошові операції	Операції, що не вимагають використання грошових коштів і їх еквівалентів	ні
Інвестиційна діяльність	Придбання і реалізація тих необоротних активів, фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів	Придбання і реалізація довгострокових активів і інших інвестицій, що не відносяться до грошових еквівалентів
Операційна діяльність	Основна діяльність і інші види діяльності, що не є інвестиційними і фінансовими	Основна, діяльність яка приносить дохід і інша діяльність, окрім інвестиційної і фінансової
Фінансова діяльність	Діяльність, що приводить до зміни розміру і складу власного і позикового капіталу підприємства	Діяльність, що приводить до зміни в розмірі і складі власного капіталу і позикових засобів компанії
Потоки грошових коштів	ні	Приток і відтік грошових коштів і їх еквівалентів
Рух грошових потоків	Надходження і вибуття грошових коштів і їх еквівалентів	ні

Виробнича діяльність	Інвестиційна діяльність	Фінансова діяльність
+ чистий прибуток	+ зменшення необоротних активів	+ витрачання нових кредитів
+ амортизаційні відрахування	- приріст необоротних активів	- внесення сум в погашання кредитів
+ зменшення запасів та дебіторської заборгованості	+ продаж часток у участі	+ випуск нових облігацій
- зростання запасів та дебіторської заборгованості	+ придбання дольової участі	- внески на погашання та викуп облігацій
- зменшення зобов'язань		- виплата дивідендів
- зростання зобов'язань		

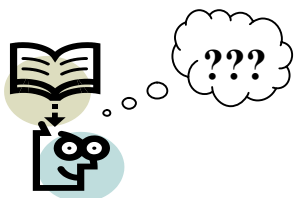
Рисунок 1.22 - Джерела утворення та витрачання грошових коштів

Рисунок 1.23 - Структурні складові звіту про зміни у власному капіталі

Таблиця 1.6 - Господарські операції, що приводять до змін у власному капіталі

<i>Зміни статутного капіталу (зареєстрованого)</i>	
збільшення (+)	зменшення (-)
<ul style="list-style-type: none"> - внески власників - випуск нових акцій - конвертація облігацій в акції - збільшення номінальної вартості акцій - збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості - напрям прибутку в статутний капітал - виплата дивідендів акціями 	<ul style="list-style-type: none"> - анулювання викуплених у їх власників акцій існуючої номінальної вартості - зменшення номінальної вартості акцій
<i>Зміна пайового капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - обов'язкові пайові внески індивідуальних і колективних членів союзів і інших підприємств - зарахування дивідендів власникам в поповнення паю 	<ul style="list-style-type: none"> - повернення (вилучення) внесків пайовикам
<i>Зміна додаткового вкладеного капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - дооцінка необоротних активів - безкоштовно одержані активи - інші 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження ціни необоротних активів (якщо вона не перевищує суму попередньої дооцінки цих активів) - інші
<i>Зміна резервного капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - відрахування до резервного фонду 	<ul style="list-style-type: none"> - списання невідшкодованих збитків
<i>Нерозподілений прибуток</i>	
<i>Коректування залишку на початок звітного періоду</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - зміна облікової політики - виправлення помилок - інші зміни 	<ul style="list-style-type: none"> - зміна облікової політики - виправлення помилок - інші зміни
<i>Зміни за звітний період</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - чистий прибуток звітного періоду 	<ul style="list-style-type: none"> - чистий прибуток звітного періоду - нарахування дивідендів - відрахування в резервний капітал
<i>Зміни неоплаченого капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - виникнення (збільшення) дебіторської заборгованості по внесках 	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення дебіторської заборгованості по внесках в статутний капітал
<i>Зміни вилученого капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - вилучення капіталу унаслідок виходу учасника - викуп акцій власників емісії (долі учасника) 	<ul style="list-style-type: none"> - перепродаж викуплених акцій власної емісії - анулювання викуплених акцій власної емісії

Питання для самоконтролю

1. Горизонтальний метод й область його застосування.
2. Вертикальний метод й область його застосування.
3. Порівняльний метод й область його застосування.
4. Метод фінансових коефіцієнтів і область його застосування.
5. Дайте характеристику інтегральному методу й області його застосування.
6. Охарактеризуйте Баланс (Звіт про фінансовий стан) як форму фінансової звітності назвіть його основні розділи, особливості складання і представлення даних у ньому.
7. Мета, зміст та інформаційні особливості Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).
8. Мета, зміст та інформаційні особливості Звіту про рух грошових коштів.
9. Мета, зміст та інформаційні особливості Звіту про власний капітал.

ТЕМА 2 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Значення, завдання й інформаційне забезпечення діагностики фінансових результатів і рентабельності підприємства

Діяльність суб'єктів господарювання, як виробничих економічних систем, пов'язана з одержанням кінцевого фінансового результату – прибутку або збитку.

Рентабельною вважається діяльність, при якій протягом певного періоду грошові надходження компенсують понесені витрати, створюється й накопичується прибуток. Протилежним станом є збитковість, коли грошові надходження не компенсують понесені витрати.

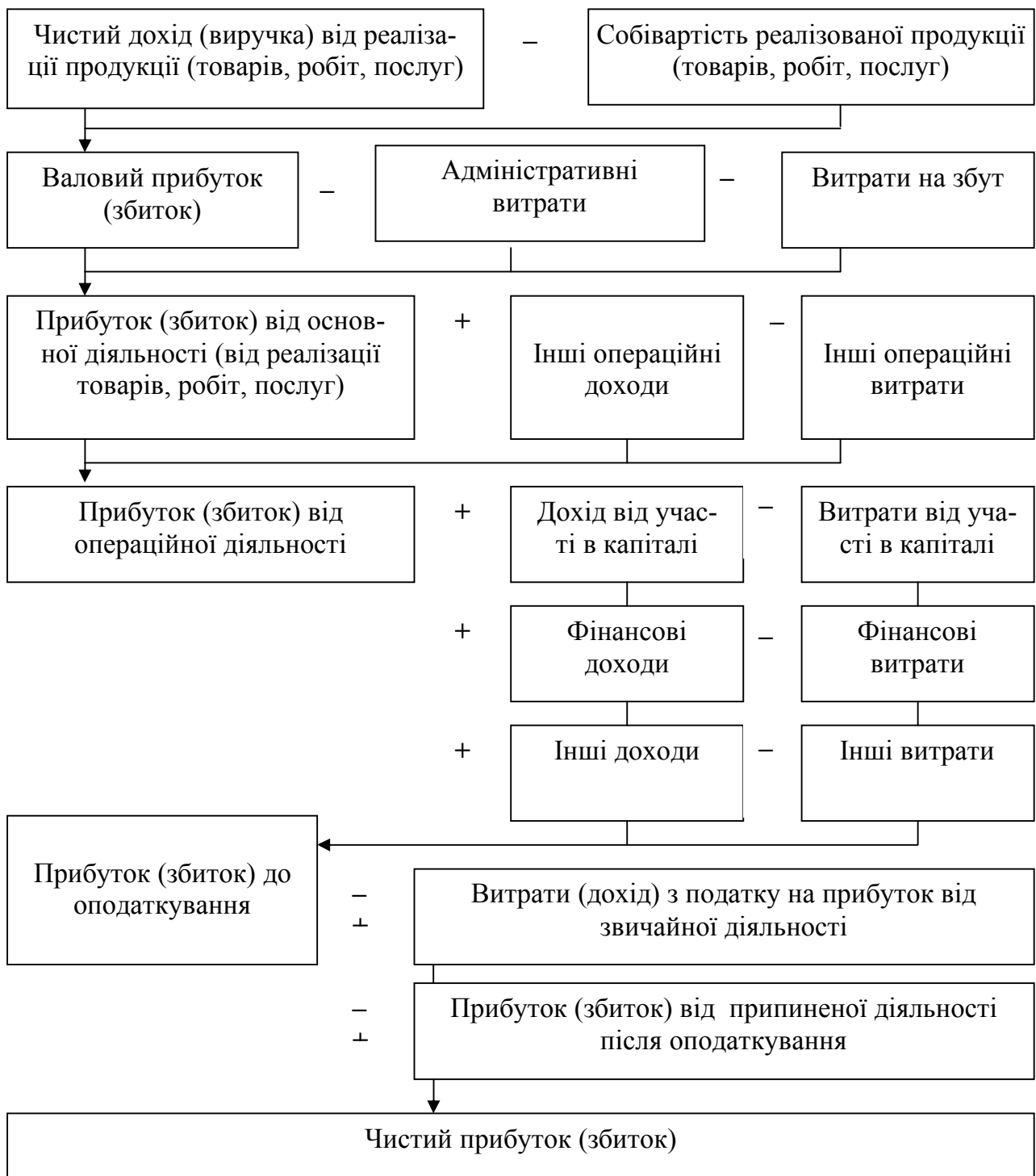

Рисунок 2.1 - Порядок формування фінансових результатів діяльності підприємств

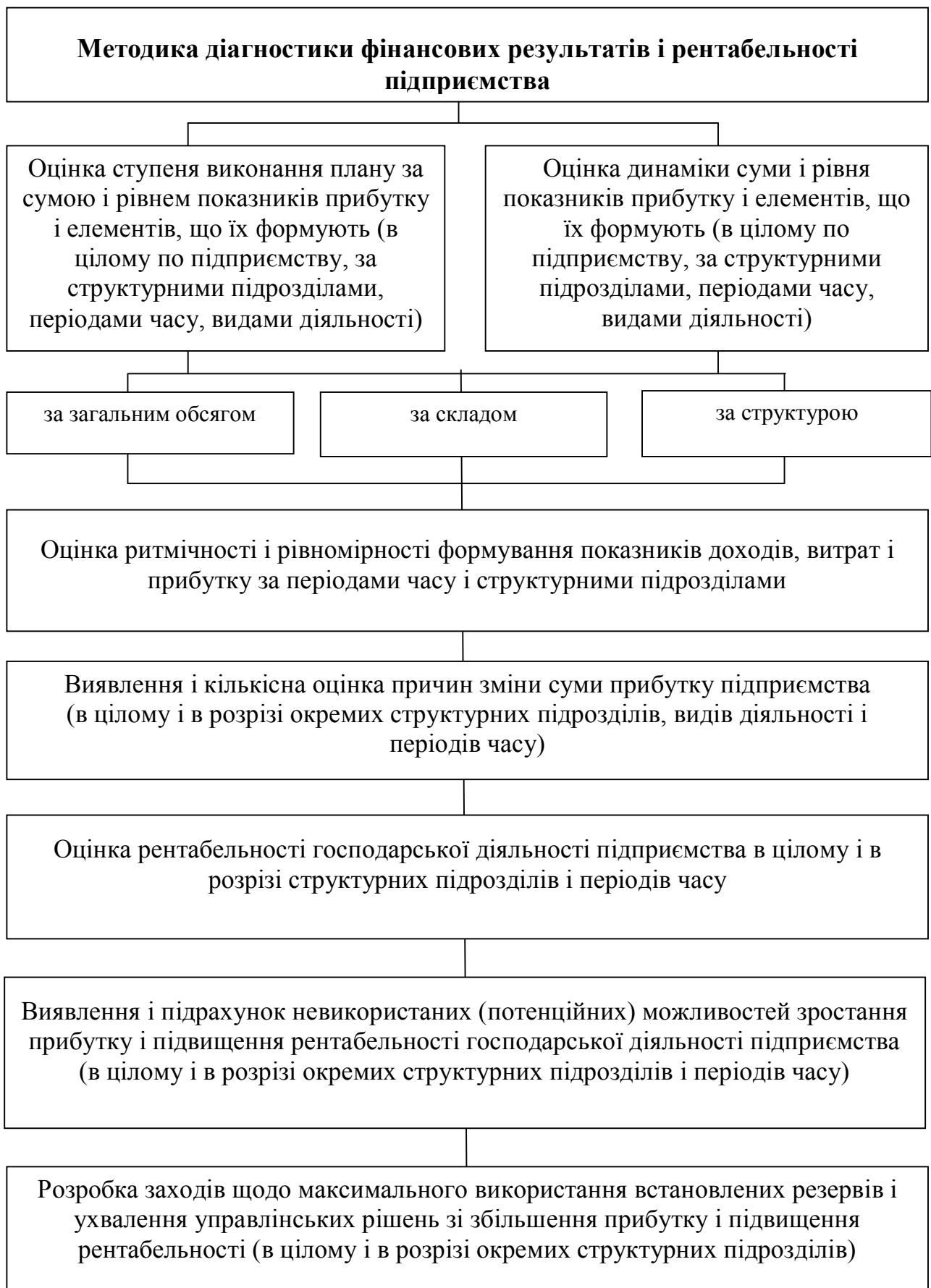

Рисунок 2.2 – Методика діагностики фінансових результатів і рентабельності підприємства

Таблиця 2.1 – Джерела інформаційного забезпечення діагностики фінансових результатів і рентабельності підприємства

№ з/п	Група інформації	Джерела інформації
1	Нормативно-планова	<i>Планова</i> - бізнес-план, фінансовий план, план соціально-економічного розвитку підприємства і т. ін. <i>Нормативна</i> - норми витрат сировини і матеріалів на виготовлення продукції, нормативи витрат і т. ін.
2	Облікова	<i>Первинні документи</i> - розрахунки та довідки бухгалтерії, накладні, рахунки, товарно-транспортні накладні тощо <i>Облікові реєстри</i> - Журнали 6 і 7 <i>Дані рахунків бухгалтерського обліку</i> - 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)", рахунки класів 7 "Доходи і результати діяльності", 8 "Витрати за елементами", 9 "Витрати діяльності" <i>Фінансова звітність</i> - бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки і додатки до фінансової звітності <i>Податкова звітність</i> – декларація про податок на прибуток підприємства <i>Статистична звітність</i> - Ф. № 1 "Звіт про основні показники діяльності підприємства", ф. № 1-Б "Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість", ф. № 1-ПП "Звіт про суми отриманих пільг з оподаткування в розрізі окремих видів податків і пільг з кожного виду податку", ф. № 22-послуги "Звіт про обсяг реалізації платних послуг населенню", ф. № 2-Б "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів"
3	Позаоблікова	<i>Управлінська звітність</i> - накази, розпорядження по підприємству; рішення зборів акціонерів і т. ін. <i>Інші джерела</i> - матеріали маркетингових досліджень, ревізій або аудиторських перевірок, попередніх аналітичних досліджень

2.2 Оцінка ступеня виконання плану та динаміки показників фінансових результатів

Оцінка ступеня виконання плану та динаміки розвитку фінансових результатів передбачає:

- визначення абсолютних і відносних змін за сумою і рівнем показників прибутку в цілому і в розрізі структурних підрозділів і періодів часу;
- дослідження структурних змін показників прибутку і елементів, що його формують;
- з'ясування причин зміни суми і рівня показників прибутку, і їх кількісну оцінку.

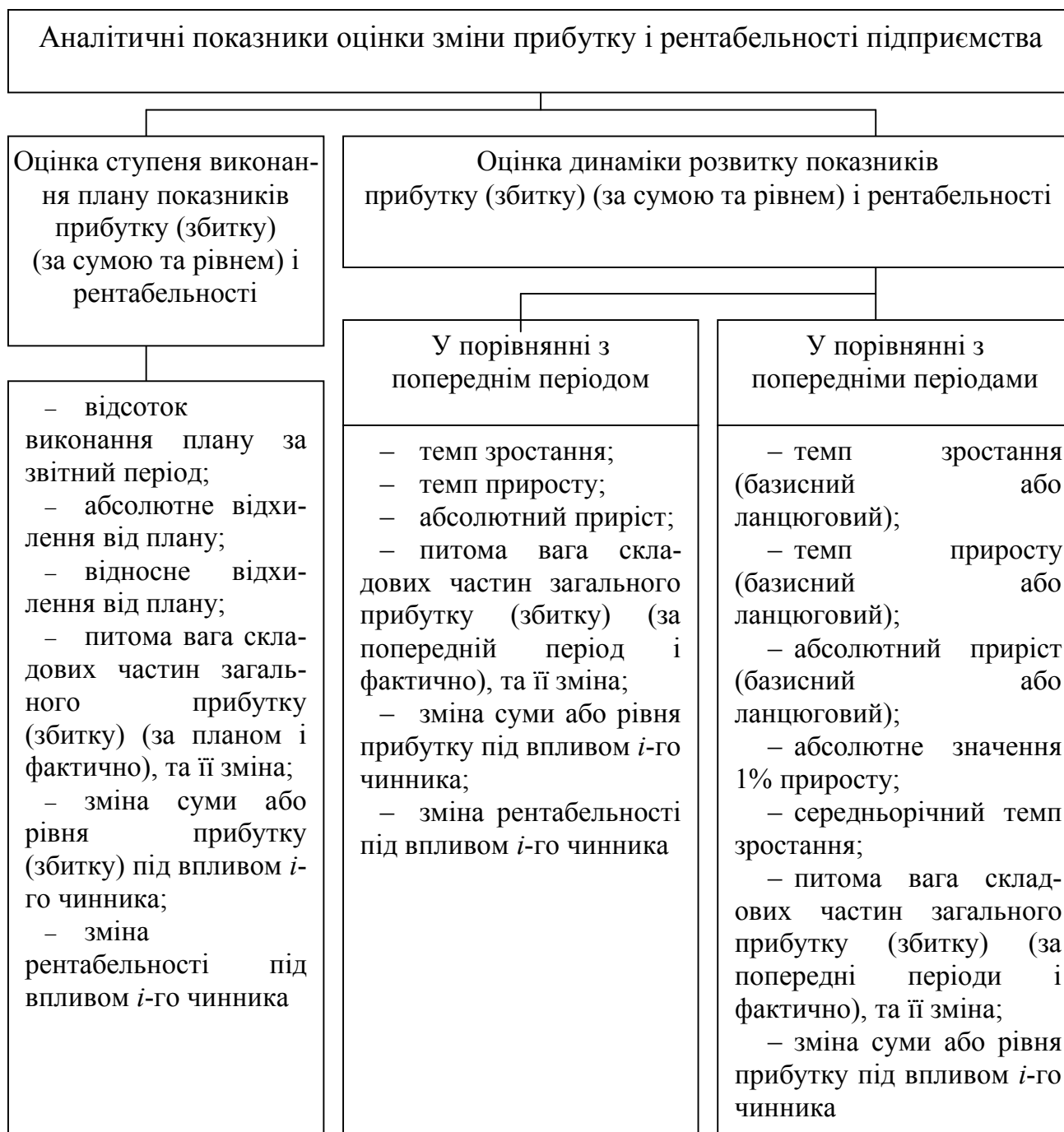

Рисунок 2.3 – Система аналітичних показників оцінки ступеня виконання плану і динаміки розвитку показників фінансових результатів

Для об'єктивності результатів діагностики прибутку і рентабельності в умовах зміни цін, ставок і тарифів показники, що формують прибуток, повинні бути перераховані у порівняні умови.

Таблиця 2.2 – Методика перерахунку доходів і витрат від основної діяльності

<p>➤ на підставі середнього індексу зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству</p>	<p>➤ на підставі індивідуальних індексів зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству</p>
$ЧВР_1^{зicm} = \frac{ЧВР_1}{I_{цiн}}$ <p style="text-align: right;">(1)</p>	$ЧВР_1^{зicm} = \sum_{i=1}^n \frac{ЧВР_{i1}}{i_{цiн_i}}$ <p style="text-align: right;">(5)</p>
$CB_1^{зicm} = \frac{CB_1}{I_{цiн,ст.,map}^{CB}}$ <p style="text-align: right;">(2)</p>	$CB_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{CB_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j CB}}$ <p style="text-align: right;">(6)</p>
$AB_1^{зicm} = \frac{AB_1}{I_{цiн,ст.,map}^{AB}}$ <p style="text-align: right;">(3)</p>	$AB_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{AB_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j AB}}$ <p style="text-align: right;">(7)</p>
$B3_1^{зicm} = \frac{B3_1}{I_{цiн,ст.,map}^{B3}}$ <p style="text-align: right;">(4)</p>	$B3_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{B3_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j B3}}$ <p style="text-align: right;">(8)</p>

Умовні позначення:

де $ЧВР_1^{зicm}$, $CB_1^{зicm}$, $AB_1^{зicm}$, $B3_1^{зicm}$ - відповідно чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати і витрати на збут фактичні у порівняних умовах, тис. грн;

$ЧВР_1$, CB_1 , AB_1 , $B3_1$ - відповідно чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати і витрати на збут фактичні у діючих умовах, тис. грн;

$I_{цiн,ст.,map}^{CB}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за собівартістю, коеф.;

$I_{цiн,ст.,map}^{AB}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за адміністративними витратами, коеф.;

$I_{цiн,ст.,map}^{B3}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за витратами на збут, коеф.;

$ЧВР_{i1}$ - чиста виручка від реалізації i -го виду продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у діючих умовах, тис. грн;

$i_{цiн_i}$ - індивідуальний індекс зміни цін на продукцію (товари, роботи, послуги) i -го виду, коеф.;

CB_{j1} , AB_{j1} , $B3_{j1}$ - відповідно фактична у діючих умовах сума витрат за j -ою статтею собівартості, адміністративних витрат і витрат на збут, тис. грн;

$i_{цiн,ст.,map j CB}$, $i_{цiн,ст.,map j AB}$, $i_{цiн,ст.,map j B3}$ - індивідуальний індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів, що надаються підприємству, відповідно за j -ою статтею собівартості, адміністративних витрат і витрат на збут, коеф.

Таблиця 2.3 - Методика перерахунку у порівнянні умови відносних показників прибутку і елементів, що їх формують

Показник	Алгоритм розрахунку у порівняний вигляд	Умовні позначення
➤ рівень собівартості ($P_{CB_1}^{зiст}$)	$P_{CB_1}^{зiст} = \frac{CB_1^{зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$CB_1^{зiст}$ - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень валового прибутку ($P_{ВП_1}^{зiст}$)	$P_{ВП_1}^{зiст} = \frac{ВП_1^{зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100 \text{ або } P_{ВП_1}^{зiст} = 100 - P_{CB_1}^{зiст}$	$ЧВР_1^{зiст}$ - чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень адміністративних витрат ($P_{AB_1}^{зiст}$)	$P_{AB_1}^{зiст} = \frac{AB_1^{зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$ВП_1^{зiст}$ - валовий прибуток фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень витрат на збут ($P_{BЗ_1}^{зiст}$)	$P_{BЗ_1}^{зiст} = \frac{BЗ_1^{зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$AB_1^{зiст}$ - адміністративні витрати фактичні у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень прибутку від реалізації (основної діяльності) ($P_{\Pi^P_1}^{зiст}$)	$P_{\Pi^P_1}^{зiст} = \frac{\Pi_1^{P,зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$ або $P_{\Pi^P_1}^{зiст} = P_{ВП_1}^{зiст} - P_{AB_1}^{зiст} - P_{BЗ_1}^{зiст}$	$BЗ_1^{зiст}$ - витрати на збут фактичні у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень прибутку від операційної діяльності ($P_{\Pi^{ОД}_1}^{зiст}$)	$P_{\Pi^{ОД}_1}^{зiст} = \frac{\Pi_1^{ОД,зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$\Pi_1^{P,зiст}$ - прибуток від реалізації (основної діяльності) фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень прибутку від звичайної діяльності ($P_{\Pi^{ЗД}_1}^{зiст}$)	$P_{\Pi^{ЗД}_1}^{зiст} = \frac{\Pi_1^{ЗД,зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$\Pi_1^{ОД,зiст}$ - прибуток від операційної діяльності фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень чистого прибутку ($P_{ЧП_1}^{зiст}$)	$P_{ЧП_1}^{зiст} = \frac{ЧП_1^{зiст}}{ЧВР_1^{зiст}} \times 100$	$\Pi_1^{ЗД,зiст}$ - прибуток від звичайної діяльності фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
		$ЧП_1^{зiст}$ - чистий прибуток фактичний у порівняних умовах, тис. грн

2.3 Факторний аналіз показників прибутку підприємства

Чинники, що впливають на прибуток	
<p>Зовнішні (не залежні від діяльності підприємства) - темпи інфляції в країні, рівень розвитку окремих сегментів споживчого ринку, місце розташування підприємства, зміна цін на сировину й товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, кон'юнктура фінансового ринку й т.п.</p>	<p>Внутрішні (залежні від діяльності підприємства) - зміна обсягу, складу й структури виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), умов поставки сировини і товарів, рівня валового прибутку, рівня торгових націнок (надбавок) на товари, рівня адміністративних витрат і витрат на збут, розміру доходів і витрат від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності, товарооборотності, продуктивності праці працівників і рівня оплати їхньої праці, стану й рівня використання матеріально-технічної бази, структури капіталу підприємства, форми обслуговування населення й т. ін.</p>

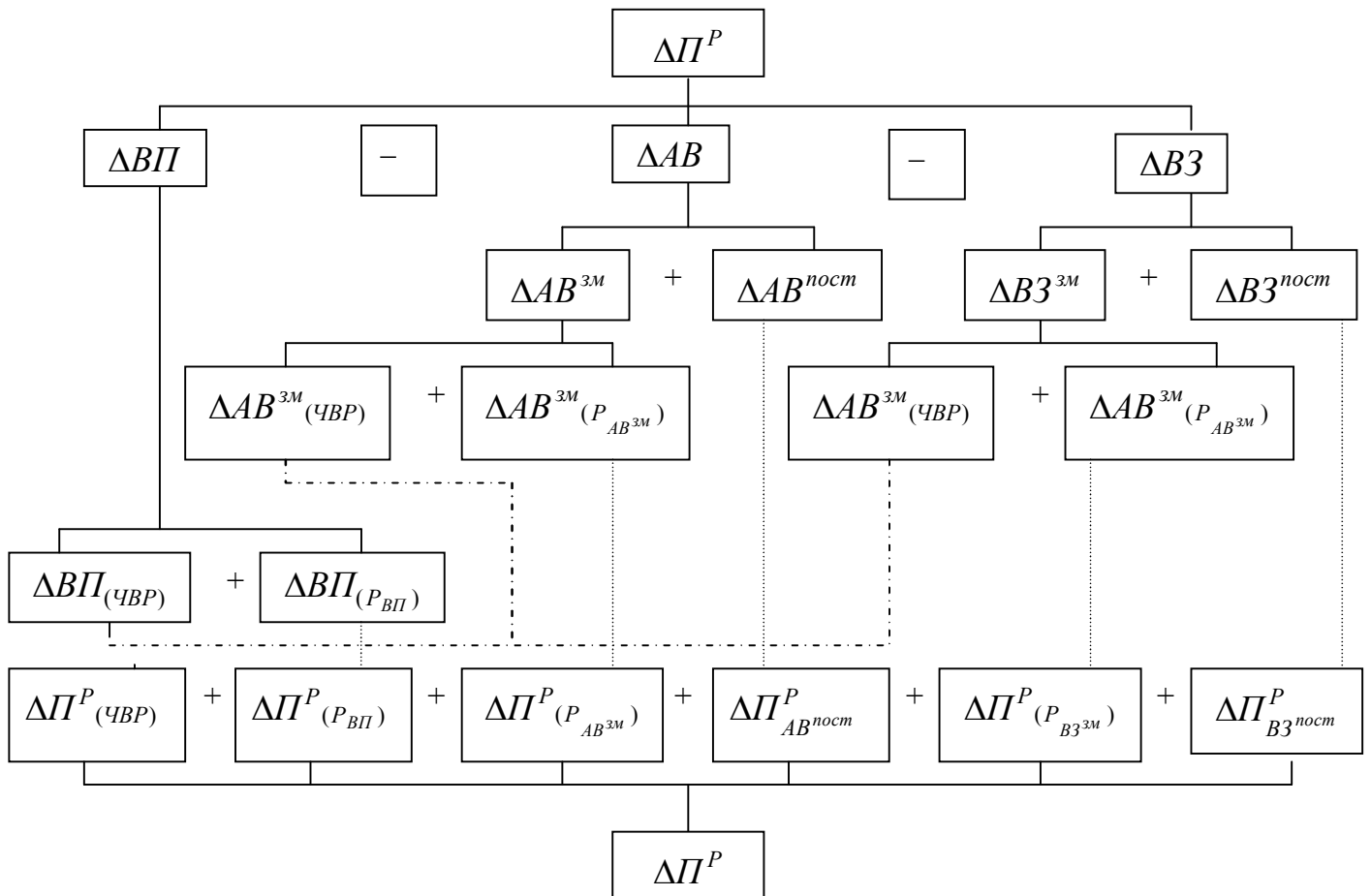

Рисунок 2.4 – Нетрадиційний підхід до факторного аналізу чинників, які впливають на зміну прибутку від реалізації

Таблиця 2.4 - Детерміновані факторні моделі залежності показників прибутку від чинників, що їх визначають

Чинники	Факторні моделі залежності прибутку
1	2
1. Детерміновані моделі залежності валового прибутку	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна загального (BP) і чистого ($ЧBP$) обсягу виручки від реалізації товарів ▶ зміна рівня податку на додану вартість ($P_{ПДВ}$) ▶ зміна рівня акцизних зборів ($P_{AKЗ}$) ▶ зміна рівня інших відрахувань з доходу ($P_{ІВ}$) 	$BP = \frac{BP \times (100 - P_{ПДВ} - P_{AKЗ} - P_{ІВ} - P_{CB})}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів ($ЧBP$) ▶ зміна рівня собівартості (P_{CB}) 	$BP = \frac{ЧBP \times (100 - P_{CB})}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів, ($ЧBP$) ▶ зміна рівня валового прибутку ($P_{ВП}$) 	$BP = \frac{ЧBP \times P_{ВП}}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна структури реалізації товарів (d_i) ▶ зміна диференційованих рівней доходності реалізації окремих видів товарів ($P_{ВПi}$) 	$BP = ЧBP \times \frac{\sum(d_i \times P_{ВПi})}{100 \times 100}$
2. Детерміновані моделі залежності прибутку від реалізації	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру валового прибутку ($ВП$) ▶ зміна величини адміністративних витрат (AB) ▶ зміна величини витрат на збут ($BЗ$) 	$\Pi^P = ВП - AB - BЗ$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів, ($ЧBP$) ▶ зміна рівня прибутку від реалізації товарів (P_{Π}^P) 	$\Pi^P = \frac{ЧBP \times P_{\Pi}^P}{100}$

1	2
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів (<i>ЧВР</i>) ▶ зміна рівня валового прибутку (<i>P_{ВП}</i>) ▶ зміна рівня адміністративних витрат (<i>P_{АВ}</i>) ▶ зміна рівня витрат на збут (<i>P_{ВЗ}</i>) 	$\Pi^P = \frac{ЧВР \times (P_{ВП} - P_{АВ} - P_{ВЗ})}{100}$
3. Детерміновані моделі залежності прибутку від операційної діяльності	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від реалізації (<i>Π^Р</i>) ▶ зміна величини інших операційних доходів (<i>ОД</i>) ▶ зміна величини інших операційних витрат (<i>ОВ</i>) 	$\Pi^{ОД} = \Pi^P + ОД - ОВ$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру валового прибутку (<i>ВП</i>) ▶ зміна величини адміністративних витрат (<i>АВ</i>) ▶ зміна величини витрат на збут (<i>ВЗ</i>) ▶ зміна величини інших операційних доходів (<i>ОД</i>) ▶ зміна величини інших операційних витрат (<i>ОВ</i>) 	$\Pi^{ОД} = ВП - АВ - ВЗ + ОД - ОВ$
4. Детерміновані моделі залежності прибутку до оподаткування	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від операційної діяльності (<i>Π^{ОД}</i>) ▶ зміна розміру прибутку від інвестиційної діяльності (<i>Π^{ІД}</i>) ▶ зміна розміру прибутку від фінансової діяльності (<i>Π^{ФД}</i>) ▶ зміна розміру прибутку від іншої звичайної діяльності (<i>Π^{ІЗД}</i>) 	$\Pi^{ЗдооОП} = \Pi^{ОД} + \Pi^{ІД} + \Pi^{ФД} + \Pi^{ІЗД}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від операційної діяльності (<i>Π^{ОД}</i>) ▶ зміна розміру доходів від участі в капіталі (<i>ДУК</i>) ▶ зміна розміру фінансових доходів (<i>ФД</i>) ▶ зміна розміру доходів від іншої господарської діяльності (<i>ІД</i>) ▶ зміна розміру витрат від участі в капіталі (<i>ВУК</i>) ▶ зміна розміру фінансових витрат (<i>ФВ</i>) ▶ зміна розміру витрат від іншої господарської діяльності (<i>ІВ</i>) 	$\Pi(З)^{ЗдооОП} = \Pi^{ОД} + ДУК +$ $+ ФД + ІД - ВУК - ФВ - ІВ$

**Таблиця 2.5 - Методика факторного аналізу суми прибутку до оподаткування
(на підставі традиційного підходу)**

Зміна прибутку за рахунок зміни	Алгоритм обчислення впливу факторів і умовні позначення
1	2
▶ обсягу чистої виручки від реалізації	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(ЧВР)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(ЧВР)} = \Delta\Pi^P_{(ЧВР)} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0) \times P_{П_0^P}}{100}$ <p>де $ЧВР_0$, $ЧВР_1$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітний періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн; $P_{П_0^P}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) рівень прибутку від реалізації, % до об.</p>
▶ рівня валового прибутку	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{ВП})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{ВП})} = \Delta\Pi^P_{(P_{ВП})} = \frac{ЧВР_1 \times (P_{ВП_1} - P_{ВП_0})}{100}$ <p>де $P_{ВП_0}$, $P_{ВП_1}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітний періоду рівень валового прибутку підприємства, % до об.</p>
▶ рівня адміністративних витрат	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{АВ})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{АВ})} = \Delta\Pi^P_{(P_{АВ})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{АВ_1} - P_{АВ_0})}{100}$ <p>де $P_{АВ_0}$, $P_{АВ_1}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітний періоду рівень адміністративних витрат підприємства, % до об.</p>
▶ рівня витрат на збут	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{ВЗ})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{ВЗ})} = \Delta\Pi^P_{(P_{ВЗ})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{ВЗ_1} - P_{ВЗ_0})}{100}$ <p>де $P_{ВЗ_0}$, $P_{ВЗ_1}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітний періоду рівень витрат на збут підприємства, % до об.</p>
▶ суми інших операційних доходів	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(ОД)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(ОД)} = \Delta ОД = ОД_1 - ОД_0$ <p>де $ОД_0$, $ОД_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітний періоду сума інших операційних доходів підприємства, тис. грн</p>

1	2
<p>‣ суми інших операційних витрат</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(OB)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(OB)} = -\Delta OB = -(OB_1 - OB_0)$ <p>де OB_0, OB_1 - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума інших операційних витрат підприємства, тис. грн</p>
<p>‣ суми доходів від участі в капіталі</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ДУК)} = \Delta ДУК = ДУК_1 - ДУК_0$ <p>де $ДУК_0, ДУК_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума доходів від участі в капіталі, тис. грн</p>
<p>‣ суми фінансових доходів</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ФД)} = \Delta ФД = ФД_1 - ФД_0$ <p>де $ФД_0, ФД_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума фінансових доходів підприємства, тис. грн</p>
<p>‣ суми доходів від іншої господарської діяльності</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ІД)} = \Delta ІД = ІД_1 - ІД_0$ <p>де $ІД_0, ІД_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума доходів від іншої господарської діяльності підприємства, тис. грн</p>
<p>‣ суми витрат від участі в капіталі</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ВУК)} = -\Delta ВУК = -(ВУК_1 - ВУК_0)$ <p>де $ВУК_0, ВУК_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума витрат від участі в капіталі, тис. грн</p>
<p>‣ суми фінансових витрат</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ФВ)} = -\Delta ФВ = -(ФВ_1 - ФВ_0)$ <p>де $ФВ_0, ФВ_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума фінансових витрат підприємства, тис. грн</p>
<p>‣ суми витрат від іншої господарської діяльності</p>	$\Delta\Pi^{3ДбоОП}_{(ІВ)} = -\Delta ІВ = -(ІВ_1 - ІВ_0)$ <p>де $ІВ_0, ІВ_1$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума витрат від іншої господарської діяльності підприємства, тис. грн</p>

Таблиця 2.6 - Алгоритми факторного аналізу прибутку від основної діяльності (за нетрадиційної методикою)

Зміна прибутку від реалізації за рахунок зміни	Алгоритм обчислення (методом абсолютних різниць)	Умовні позначення
1	2	3
<p>➤ зміни обсягу чистої виручки від реалізації товарів ($\Delta\Pi^P_{(ЧВР)}$):</p>	$\Delta\Pi^P_{(ЧВР)} = \Delta ВП_{(ЧВР)} - \Delta АВ^{зМ}_{(ЧВР)} - \Delta ВЗ^{зМ}_{(ЧВР)}$ $\Delta ВП_{(ЧВР)} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0) \times P_{ВП_0}}{100}$ $\Delta АВ^{зМ}_{(ЧВР)} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0) \times P_{АВ_0}^{зМ}}{100}$ $\Delta ВЗ^{зМ}_{(ЧВР)} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0) \times P_{ВЗ_0}^{зМ}}{100}$	<p>$\Delta ВП_{(ЧВР)}$ - зміна валового прибутку за рахунок зміни обсягу чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн;</p> <p>$\Delta АВ^{зМ}_{(ЧВР)}$ - зміна суми частки змінних адміністративних витрат за рахунок зміни обсягу чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн;</p> <p>$\Delta ВЗ^{зМ}_{(ЧВР)}$ - зміна суми частки змінних витрат на збут за рахунок зміни обсягу чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн;</p> <p>$ЧВР_0$, $ЧВР_1$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітний періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн;</p> <p>$P_{ВП_0}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) рівень валового прибутку підприємства, % до об.;</p> <p>$P_{АВ_0}^{зМ}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) рівень змінних адміністративних витрат підприємства, % до об.;</p> <p>$P_{ВЗ_0}^{зМ}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) рівень змінних витрат на збут підприємства, % до об.;</p>

Продовження таблиці 2.6

1	2	3
<p>➤ рівня валового прибутку ($\Delta\Pi^P_{(P_{ВП})}$)</p>	$\Delta\Pi^P_{(P_{ВП})} = \Delta ВП_{(P_{ВП})} = \frac{ЧВР_1 \times (P_{ВП_1} - P_{ВП_0})}{100}$	<p>$\Delta ВП_{(P_{ВП})}$ - зміна суми валового прибутку за рахунок зміни рівня валового прибутку, тис. грн; $ЧВР_1$ - фактичний звітного періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн; $P_{ВП_0}$, $P_{ВП_1}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітного періоду рівень валового прибутку підприємства, % до об.;</p>
<p>➤ рівня змінних адміністративних витрат ($\Delta\Pi^P_{(P_{AB^{3M}})}$)</p>	$\Delta\Pi^P_{(P_{AB^{3M}})} = -\Delta AB^{3M}_{(P_{AB^{3M}})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{AB_1^{3M}} - P_{AB_0^{3M}})}{100}$	<p>$\Delta AB^{3M}_{(P_{AB^{3M}})}$ - зміна суми змінних адміністративних витрат за рахунок зміни рівня змінних адміністративних витрат, тис. грн; $ЧВР_1$ - фактичний звітного періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн; $P_{AB_0^{3M}}$, $P_{AB_1^{3M}}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітного періоду рівень змінних адміністративних витрат підприємства, % до об.;</p>
<p>➤ рівня змінних витрат на збут ($\Delta\Pi^P_{(P_{B3^{3M}})}$)</p>	$\Delta\Pi^P_{(P_{B3^{3M}})} = -\Delta B3^{3M}_{(P_{B3^{3M}})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{B3_1^{3M}} - P_{B3_0^{3M}})}{100}$	<p>$\Delta B3^{3M}_{(P_{B3^{3M}})}$ - зміна суми змінних витрат на збут за рахунок зміни рівня змінних витрат на збут, тис. грн; $ЧВР_1$ - фактичний звітного періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн; $P_{B3_0^{3M}}$, $P_{B3_1^{3M}}$ - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітного періоду рівень змінних витрат підприємства на збут, % до об.;</p>

1	2	3
<p>➤ суми постійних адміністративних витрат ($\Delta\Pi^P_{(AB^{nocm})}$):</p>	$\Delta\Pi^P_{(AB^{nocm})} = -\Delta AB^{nocm} = -(AB_1^{nocm} - AB_0^{nocm})$	<p>ΔAB^{nocm} - зміна суми постійних адміністративних витрат, тис. грн; AB_0^{nocm}, AB_1^{nocm} - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума постійних адміністративних витрат підприємства, тис. грн;</p>
<p>➤ суми постійних витрат на збут ($\Delta\Pi^P_{(B3^{nocm})}$):</p>	$\Delta\Pi^P_{(B3^{nocm})} = -\Delta B3^{nocm} = -(B3_1^{nocm} - B3_0^{nocm})$	<p>$\Delta B3^{nocm}$ - зміна суми постійних витрат на збут, тис. грн; $B3_0^{nocm}$, $B3_1^{nocm}$ - базисна (планова або попереднього звітного періоду) і фактична звітного періоду сума постійних витрат на збут, тис. грн;</p>
<p>➤ загальна зміна прибутку від реалізації ($\Delta\Pi^P$):</p>	$\Delta\Pi^P = \Pi_1^P - \Pi_0^P$ <p style="text-align: right;">або</p> $\Delta\Pi^P = \Delta\Pi^P_{(ЧВР)} + \Delta\Pi^P_{(P_{ВП})} + \Delta\Pi^P_{(P_{AB^{зм}})} + \Delta\Pi^P_{(P_{B3^{зм}})} + \Delta\Pi^P_{(AB^{nocm})} + \Delta\Pi^P_{(B3^{nocm})}$	<p>Π_0^P, Π_1^P - базисний (плановий або попереднього звітного періоду) і фактичний звітного періоду прибуток від реалізації товарів, тис. грн;</p>

2.4 Оцінка рентабельності підприємства

<p>Рентабельність (від німецького <i>rentabel</i> – дохідний) – це відносний показник прибутку, що відображає відношення отриманого ефекту (доходу, прибутку) з наявними або використаними ресурсами</p>	
<p>Функції рентабельності</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ виступає оціночним показником ефективності використання ресурсів і надає узагальнюючу оцінку роботи всього підприємства; ➤ є показником, що відображає приріст вартості всього капіталу; ➤ є важливим регулятором темпів розширеного відтворення; ➤ стимулює працівників; ➤ регулює розвиток різноманітних сфер і галузей економіки.

<p>Чинники, що впливають на рентабельність</p>	
<p>Зовнішні - економічна політика держави, рівень розвитку окремих сегментів споживчого ринку, співвідношення попиту і пропозиції, транспортне забезпечення, бюджетно-податкова та цінова політика держави, зміна цін на сировину й товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, рівномірність і своєчасність постачання сировини і товарів, їх якість та ціна, кон'юнктура фінансового ринку, й т.п.</p>	<p>Внутрішні - представлені обсягом, складом й структурою виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), умовами поставки сировини і товарів, рівнем прибутковості, рівнем торгових націнок (надбавок) на товари, рівнем адміністративних витрат і витрат на збут, розміром доходів і витрат від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності, рівнем забезпеченості й ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів підприємства (в цілому і за окремими їх видами), структурою капіталу підприємства, формами обслуговування споживачів, якістю реклами й т. ін.</p>

Рисунок 2. 5 – Рентабельність підприємства: сутність, функції, чинники, що визначають

Таблиця 2.7 – Алгоритми розрахунку показників рентабельності за різних методичних підходів та їх характеристика

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення	Характеристика
1	2	3	4	5
Витратні показники рентабельності				
1	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг) ($P^П$)	$P^П = \frac{ВП}{СВ} \times 100$	$ВП$ – валовий прибуток підприємства, тис. грн; $СВ$ – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	Показує скільки валового прибутку отримано з 1 гривні витрат, пов'язаних з собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).
2	Рентабельність основної діяльності ($P^{ОснД}$)	$P^{ОснД} = \frac{\Pi^P}{B^{ОснД}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; $B^{ОснД}$ - сума витрат основної діяльності підприємства, тис. грн	Показує скільки прибутку від реалізації отримано з 1 гривні витрат основної діяльності.
3	Рентабельність операційної діяльності ($P^{ОД}$)	$P^{ОД} = \frac{\Pi^{ОД}}{B^{ОД}} \times 100$	$\Pi^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $B^{ОД}$ - сума витрат операційної діяльності підприємства, тис. грн	Показує скільки прибутку від операційної діяльності отримано з 1 гривні операційних витрат.
4	Рентабельність господарської діяльності ($P^{ЗД}$)	$P^{ЗД} = \frac{\Pi^{ЗДоОП}}{B^{ЗД}} \times 100$	$\Pi^{ЗДоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $B^{ЗД}$ – загальна сума витрат підприємства, тис. грн	Показує скільки прибутку від господарської діяльності отримано з 1 гривні звичайних для підприємства витрат.
5	Рентабельність господарської діяльності ($P^{ГД}$)	$P^{ГД} = \frac{\Pi^{Заг}}{B^{Заг}} \times 100$	$\Pi^{Заг}$ – сума загального прибутку підприємства (з урахуванням прибутку від надзвичайних ситуацій), тис. грн; $B^{Заг}$ - сума загальних витрат підприємства (з урахуванням витрат від надзвичайних ситуацій), тис. грн	Показує скільки прибутку від господарської діяльності до оподаткування отримано з 1 гривні загальних витрат підприємства.

1	2	3	4	5
6	Чиста рентабельність господарської діяльності	$ЧР^{ГД} = \frac{ЧП}{B^{Заг} + ПП} \times 100$	ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн; ПП – сума податку на прибуток підприємства, тис. грн	Показує скільки чистого прибутку отримано з 1 гривні витрат, понесених підприємством під час господарської діяльності і надзвичайних подій.
Ресурсні показники рентабельності				
1	Рентабельність трудових ресурсів (R^{TP})	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $R^{TP} = \frac{П^P}{\bar{Ч}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ операційній діяльності $R^{TP} = \frac{П^{ОД}}{\bar{Ч}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ звичайній діяльності $R^{TP} = \frac{П^{ЗДоОП}}{\bar{Ч}} \times 100$	$П^P$ - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; $П^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $П^{ЗДоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $\bar{Ч}$ - середньооблікова чисельність робітників підприємства, тис. грн	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на одного робітника підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на одного робітника підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на одного робітника підприємства</p>
2	Чиста рентабельність трудових ресурсів ($ЧР^{TP}$)	$ЧР^{TP} = \frac{ЧП}{\bar{Ч}} \times 100$	ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $\bar{Ч}$ - середньооблікова чисельність робітників підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на одного робітника підприємства

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
3	Рентабельність запасів (виробничих чи товарних) (P^3)	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^P}{\bar{3}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ операційній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^{OD}}{\bar{3}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ звичайній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^{ЗДоОП}}{\bar{3}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗДоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $\bar{3}$ - середня величина запасів (виробничих чи товарних) підприємства, тис. грн	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p>
4	Чиста рентабельність запасів (виробничих чи товарних) ($ЧР^3$)	$ЧР^3 = \frac{ЧП}{\bar{3}} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $\bar{3}$ - середня величина запасів (виробничих чи товарних) підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства
5	Рентабельність основних засобів ($P^{OЗ}$)	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $P^{OЗ} = \frac{\Pi^P}{OЗ} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗДоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн;	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
		<p>‣ операційній діяльності</p> $P^{OЗ} = \frac{\Pi^{OД}}{\overline{OЗ}} \times 100$ <p>‣ звичайній діяльності</p> $P^{OЗ} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{\overline{OЗ}} \times 100$	$\overline{OЗ}$ - середня величина основних засобів підприємства, тис. грн	<p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства</p>
6	Чиста рентабельність основних засобів ($ЧР^{OЗ}$)	$ЧР^{OЗ} = \frac{ЧП}{\overline{OЗ}} \times 100$	<p>ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн;</p> $\overline{OЗ}$ - середня величина основних засобів підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства
7	Рентабельність активів (капіталу) (P^A)	<p>Задіяних в :</p> <p>‣ основній діяльності</p> $P^A = \frac{\Pi^P}{A} \times 100$ <p>‣ операційній діяльності</p> $P^A = \frac{\Pi^{OД}}{A} \times 100$	<p>Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн;</p> <p>$\Pi^{OД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн;</p> <p>$\Pi^{ЗдооОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн;</p> <p>\overline{A} - середня величина активів (капіталу) підприємства, тис. грн</p>	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
		▶ звичайній діяльності $P^A = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{A} \times 100$		Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства
8	Чиста рентабельність активів (капіталу) підприємства ($ЧР^{ОЗ}$)	$ЧР^A = \frac{ЧП}{A} \times 100$	$\overline{ЧП}$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; \overline{A} - середня величина активів (капіталу) підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства
9	Рентабельність власного капіталу (P^{BK})	Задіяного в : ▶ основній діяльності $P^{BK} = \frac{\Pi^P}{BK} \times 100$ ▶ операційній діяльності $P^{BK} = \frac{\Pi^{ОД}}{BK} \times 100$ ▶ звичайній діяльності $P^{BK} = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{BK} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; $\Pi^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗдоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; \overline{BK} - середня величина власного капіталу підприємства, тис. грн	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
10	Чиста рентабельність власного капіталу ($ЧР^{BK}$)	$ЧР^{BK} = \frac{ЧП}{BK} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; BK - середня величина власного капіталу підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства
11	Рентабельність залученого (позикового) капіталу (P^{3K})	Задіяного в : <ul style="list-style-type: none"> ‣ основній діяльності $P^{3K} = \frac{\Pi^P}{3K} \times 100$ ‣ операційній діяльності $P^{3K} = \frac{\Pi^{OD}}{3K} \times 100$ ‣ звичайній діяльності $P^{3K} = \frac{\Pi^{3DдоOP}}{3K} \times 100$ 	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{3DдоOP}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $3K$ - середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню позикового капіталу підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню позикового капіталу підприємства Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню позиковий капіталу підприємства
12	Чиста рентабельність залученого (позикового) капіталу ($ЧР^{3K}$)	$ЧР^{3K} = \frac{ЧП}{3K} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $3K$ - середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню залученого (позикового) капіталу підприємства

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
13	Рентабельність перманентного капіталу ($R^{ПК}$)	<p>Задіяного в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^P}{ПК} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ операційній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^{ОД}}{ПК} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ звичайній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^{ЗдоОП}}{ПК} \times 100$	$П^P$ - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; $П^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $П^{ЗдоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $\overline{ПК}$ - середня величина перманентного капіталу підприємства (власного і залученого на довгостроковій фінансовій основі), тис. грн	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства</p>
14	Чиста рентабельність позикового капіталу ($ЧР^{ПК}$)	$ЧР^{ПК} = \frac{ЧП}{ПК} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $\overline{ПК}$ - середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню перманентного капіталу підприємства
15	Чиста рентабельність акціонерного капіталу ($ЧР^{АК}$)	$ЧР^{АК} = \frac{ЧП}{АК} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $\overline{АК}$ - середня величина акціонерного капіталу підприємства (статутного і додатково вкладеного), тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню акціонерного капіталу підприємства

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
16	Рентабельність необоротних активів (P^{HA})	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^P}{HA} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ операційній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^{OD}}{HA} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ▶ звичайній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{HA} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗдооОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; \overline{HA} - середня величина необоротних активів підприємства, тис. грн	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства</p>
17	Чиста рентабельність необоротних активів ($ЧP^{HA}$)	$ЧP^{HA} = \frac{Ч\Pi}{HA} \times 100$	$Ч\Pi$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; \overline{HA} - середня величина необоротних активів підприємства, тис. грн	<p>Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства</p>
18	Рентабельність оборотних активів (P^{OA})	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ основній діяльності $P^{OA} = \frac{\Pi^P}{OA} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗдооОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн;	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
		<p>‣ операційній діяльності</p> $P^{OA} = \frac{\Pi^{OD}}{OA} \times 100$ <p>‣ звичайній діяльності</p> $P^{OA} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{OA} \times 100$	\overline{OA} - середня величина оборотних активів підприємства, тис. грн	<p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства</p>
19	Чиста рентабельність оборотних активів ($ЧР^{OA}$)	$ЧР^{OA} = \frac{ЧП}{OA} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; \overline{OA} - середня величина оборотних активів підприємства, тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства
20	Рентабельність господарських ресурсів ($P^{ГР}$)	<p>Задіяних в :</p> <p>‣ основній діяльності</p> $P^{ГР} = \frac{\Pi^P}{ГР} \times 100$ <p>‣ операційній діяльності</p> $P^{ГР} = \frac{\Pi^{OD}}{ГР} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн; $\Pi^{ЗдооОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $\overline{ГР}$ - середня величина господарських ресурсів підприємства (основних засобів і оборотних активів), тис. грн	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
		▶ звичайній діяльності $P^{OA} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{ГР} \times 100$		Показує величину прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства
21	Чиста рентабельність оборотних активів ($ЧР^{ГР}$)	$ЧР^{ГР} = \frac{ЧП}{ГР} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $ГР$ – середня величина господарських ресурсів підприємства (основних засобів і оборотних активів), тис. грн	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства
Дохідні показники рентабельності				
1	Валова рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг) ($ВР^П$)	$ВР^П = \frac{ВП}{ЧВР} \times 100$	$ВП$ – валовий прибуток підприємства, тис. грн; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	Показує розмір валового прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
2	Рентабельність основної діяльності (продажу продукції (товарів, робіт, послуг)) ($Р^{ОснД}$)	$Р^{ОснД} = \frac{\Pi^P}{ЧВР} \times 100$	Π^P – прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	Показує розмір прибутку від основної діяльності, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
3	Рентабельність операційної діяльності ($Р^{ОД}$)	$Р^{ОД} = \frac{\Pi^{ОД}}{ЧВР} \times 100$	$\Pi^{ОД}$ – прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн;	Показує розмір прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
4	Рентабельність доходів від операційної діяльності ($P^{дохОД}$)	$P^{дохОД} = \frac{\Pi^{ОД}}{ЧВР + ОД} \times 100$	$ОД$ – сума доходів підприємства від іншої операційної діяльності, тис. грн	Показує розмір прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від операційної діяльності
5	Рентабельність звичайної діяльності ($P^{ЗД}$)	$P^{ЗД} = \frac{\Pi^{ЗДоОП}}{Д^{ЗД}} \times 100$	$\Pi^{ЗДоОП}$ - прибуток до оподаткування, тис. грн; $Д^{ЗД}$ - сума доходів від звичайної діяльності підприємства, тис. грн	Показує скільки прибутку отримано з 1 гривні звичайних для підприємства доходів.
6	Рентабельність господарської діяльності ($P^{ГД}$)	$P^{ГД} = \frac{\Pi^{Заг}}{Д^{Заг}} \times 100$	$\Pi^{Заг}$ – сума загального прибутку підприємства (з урахуванням прибутку від надзвичайних ситуацій), тис. грн; $Д^{Заг}$ - сума загальних доходів підприємства (з урахуванням доходів від надзвичайних ситуацій), тис. грн	Показує скільки прибутку від господарської діяльності до оподаткування отримано з 1 гривні загальних доходів підприємства.
7	Чиста рентабельність господарської діяльності ($ЧР^{ГД}$)	$ЧР^{ГД} = \frac{ЧП}{ЧВР} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	Показує скільки чистого прибутку отримано з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

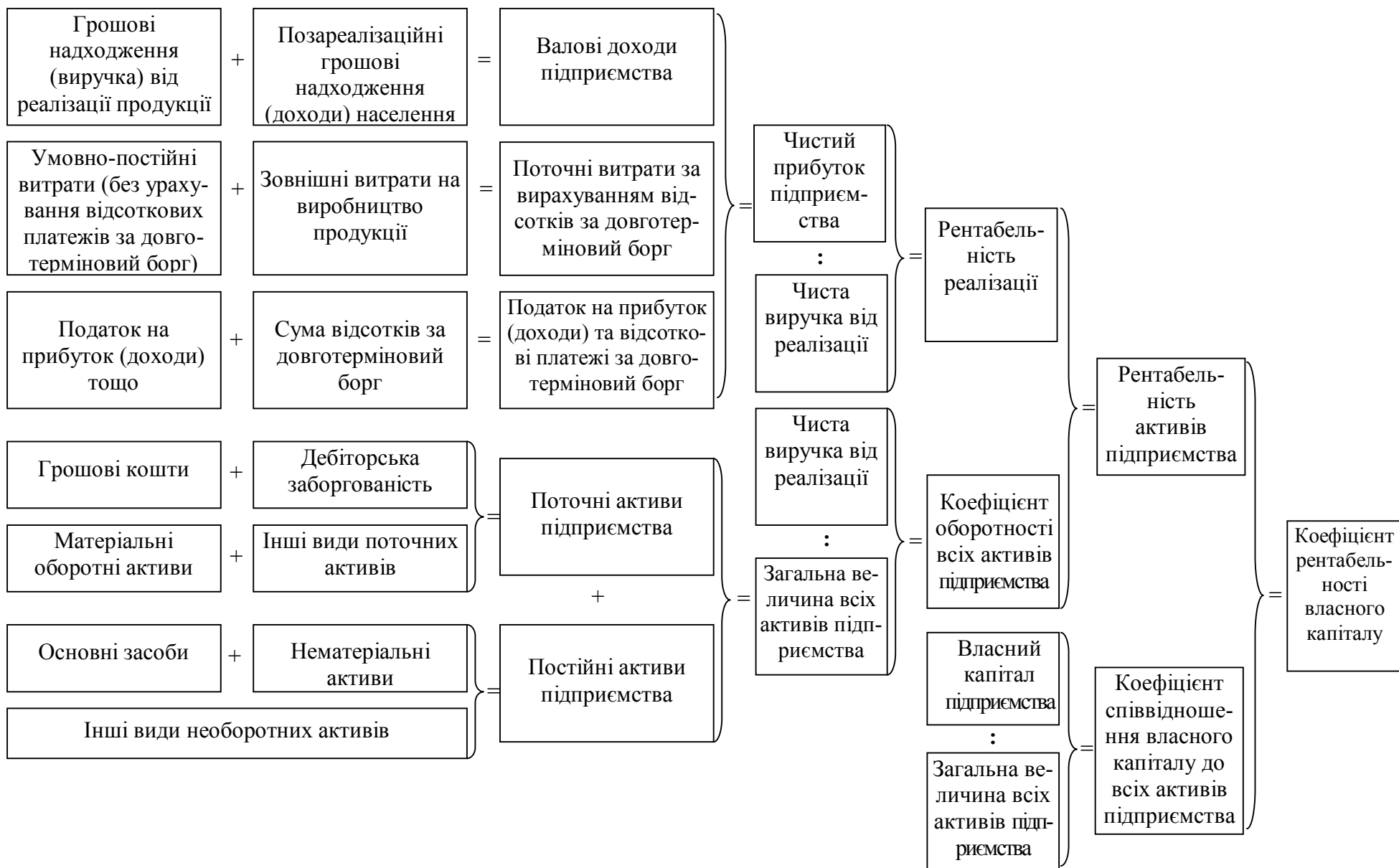

Рисунок 2.6 – Схема факторного аналізу рентабельності за системою Du Pont

Зростання коефіцієнту оборотання активів - KO_a \longrightarrow

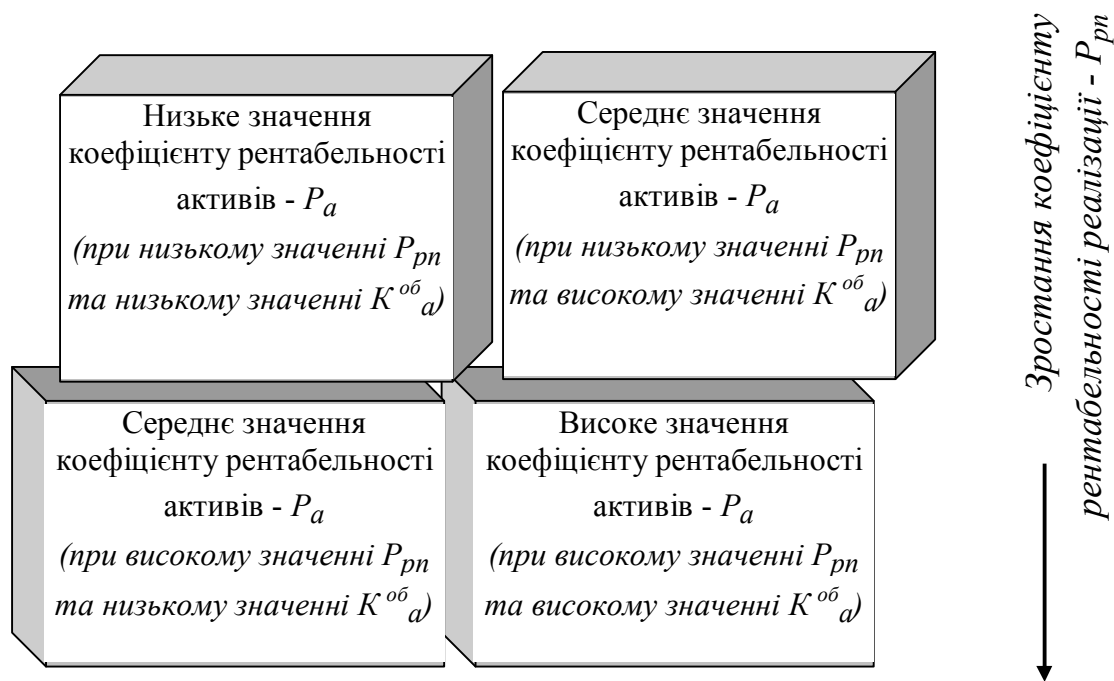

Рисунок 2.7 – Матриця оцінки результату інтегрального аналізу коефіцієнту рентабельності активів підприємства

2.5 Факторний аналіз рентабельності підприємства

Достатньо вагомим і таким, що улаштовує усі групи користувачів, є показник рентабельності господарських ресурсів, задіяних в операційній діяльності підприємства ($P^{ГР}$).

Він залежить від зміни суми операційного прибутку і наявності господарських ресурсів. В свою чергу і прибуток від операційної діяльності, і господарські ресурси формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, які обумовлюються функціонуванням цієї діяльності. Так, в рамках нетрадиційного підходу до факторного аналізу, зміна суми прибутку залежить від зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству; обсягу чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); рівня валового прибутку; рівня змінних адміністративних витрат і витрат на збут; сум постійних адміністративних витрат і витрат на збут; сум інших операційних доходів і витрат. Сума господарських ресурсів, і відповідно її зміна, обумовлюються зміною наявності нематеріальних активів, основних засобів і оборотних активів підприємства. Отже, можливо підрахувати вплив цих факторів на зміну рівня рентабельності господарських ресурсів.

Послідовність факторного аналізу рентабельності господарських ресурсів

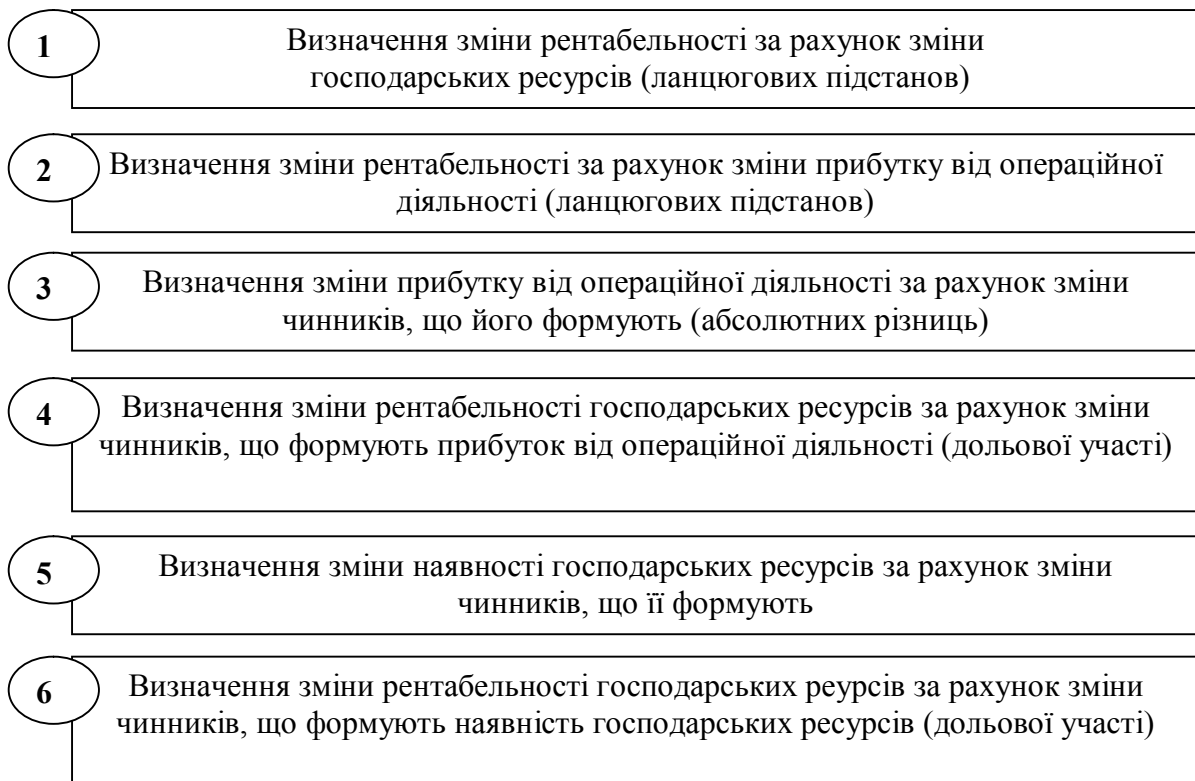

Рисунок 2.8 – Технологія факторного аналізу рентабельності господарських ресурсів підприємства

Потенційні можливості підвищення рентабельності господарських ресурсів підприємства

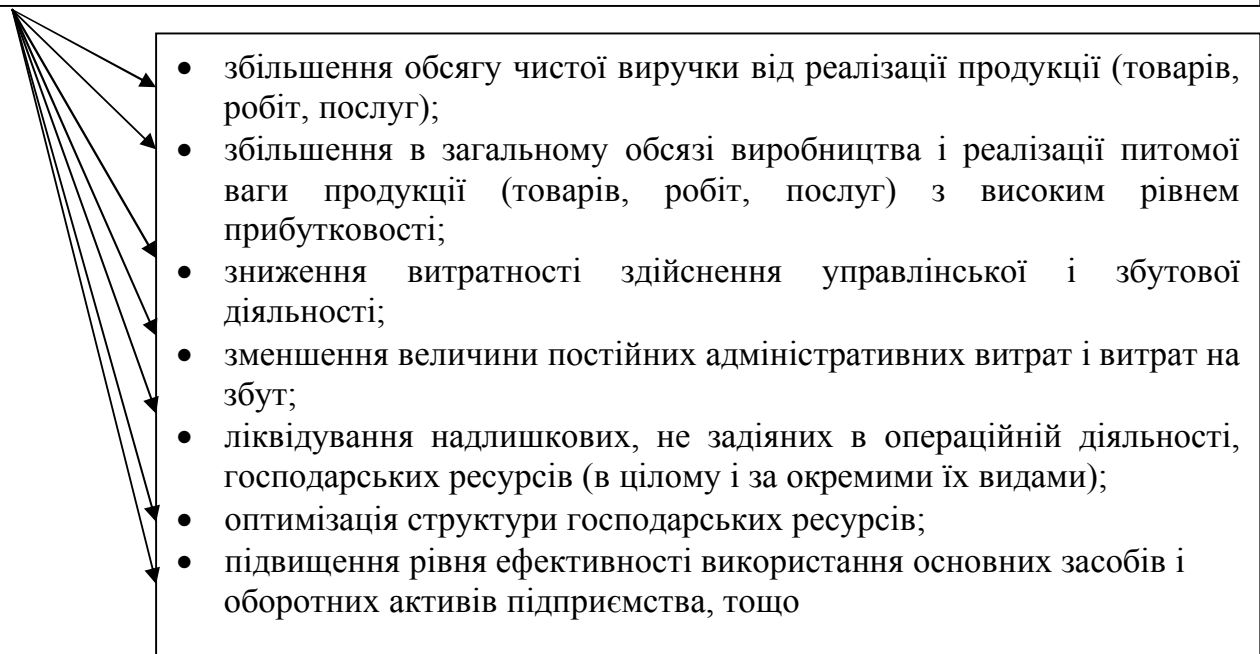
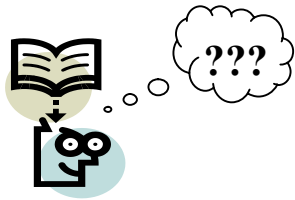

Рисунок 2.9 – Заходи щодо підвищення рентабельності господарських ресурсів

Питання для самоконтролю

1. Поняття фінансових результатів, та показники, що їх характеризують.
2. Мета і задачі діагностики фінансових результатів і рентабельності підприємства.
3. Характеристика інформаційного забезпечення діагностики фінансових результатів і рентабельності.
4. Методика оцінки ступеня виконання плану і динаміки фінансових результатів і рентабельності підприємства.
5. Чинники, що визначають зміну обсягу валового прибутку та методика кількісної оцінки сили їх впливу.
6. Чинники, що визначають зміну обсягу прибутку від основної діяльності та традиційна методика кількісної оцінки сили їх впливу.
7. Чинники, що визначають зміну обсягу прибутку від основної діяльності та нетрадиційна методика кількісної оцінки сили їх впливу.
8. Чинники, що визначають зміну обсягу прибутку від операційної діяльності та методика кількісної оцінки сили їх впливу.
9. Чинники, що визначають зміну обсягу прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та методика кількісної оцінки сили їх впливу.
10. Чинники, що визначають зміну чистого прибутку підприємства та методика кількісної оцінки сили їх впливу.
11. Поняття рентабельності та її характерні особливості.
12. Дохідний метод обчислення рентабельності та система відповідних показників.
13. Витратний метод обчислення рентабельності та система відповідних показників.
14. Ресурсний метод обчислення рентабельності та система відповідних показників.
15. Методика факторного аналізу рентабельності підприємства

ТЕМА 3 ДІАГНОСТИКА МАЙНА ТА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики майна підприємства та джерел його утворення

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами. Обсяг, склад та структура активів відображають майновий потенціал підприємства.

Джерелами утворення майна є капітал підприємства. Обсяг, склад та структура капіталу відображають фінансовий потенціал підприємства.

Фінансовим і майновим потенціалом підприємства визначається його фінансовий стан.

Під фінансовим станом підприємства розуміють його можливість і здатність фінансувати свою діяльність і отримувати прибуток.

Фінансовий стан характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективного використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Отже, **фінансовий стан** - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Оцінювання фінансового стану підприємства становить інтерес для широкого кола суб'єктів ринку:

- самого підприємства, яке хоче знати реальний стан справ у своїй діяльності і розробляти заходи щодо її покращення;
- інвесторів, зацікавлених в ефективності та безризиковості інвестування своїх коштів;
- кредиторів і постачальників, які бажають впевнитись у платоспроможності підприємства;
- партнерів по бізнесу, які прагнуть встановити з підприємством стабільні і надійні ділові відносини;
- інших структур.

Мета діагностики фінансового стану - оцінка оптимальності розташування і ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, пошук потенційних резервів підвищення рівня прибутку та посилення фінансової стабільності.

Завдання діагностики фінансового стану підприємства

1 Попередня оцінка фінансово-економічного положення підприємства

- оцінка достовірності фінансової звітності і доцільності її дослідження;
- виявлення якісних змін в майновому і фінансовому положенні підприємства, встановлення тенденцій основних показників господарювання;
- узагальнююча оцінка результатів фінансово-господарської діяльності

2 Оцінка фінансово-майнового потенціалу підприємства

- аналіз складу і структури майна підприємства і джерел його утворення;
- аналіз статей активу балансу;
- аналіз статей пасиву балансу

3 Аналіз фінансової стійкості підприємства

- аналіз фінансової незалежності підприємства;
- аналіз кредитоспроможності підприємства

4 Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства

- аналіз ліквідності балансу підприємства;
- аналіз рівня платоспроможності підприємства

5 Аналіз економічної ефективності господарської діяльності

- аналіз рівня ділової активності підприємства;
- аналіз рентабельності господарської діяльності підприємства

6 Оцінка ринкового потенціалу підприємства

- аналіз рівня конкурентоспроможності підприємства;
- аналіз положення підприємства на ринку цінних паперів

7 Комплексна оцінка фінансового стану підприємства

8 Виявлення потенційних можливостей поліпшення фінансового стану підприємства

9 Розробка заходів щодо впровадження виявлених резервів стабілізації фінансового становища в практичну діяльність

Рисунок 3.1 – Мета і завдання діагностики фінансового стану підприємства

3.2 Оцінка складу і структури майна та джерел його утворення

Активи — це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку; це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигід у майбутньому.

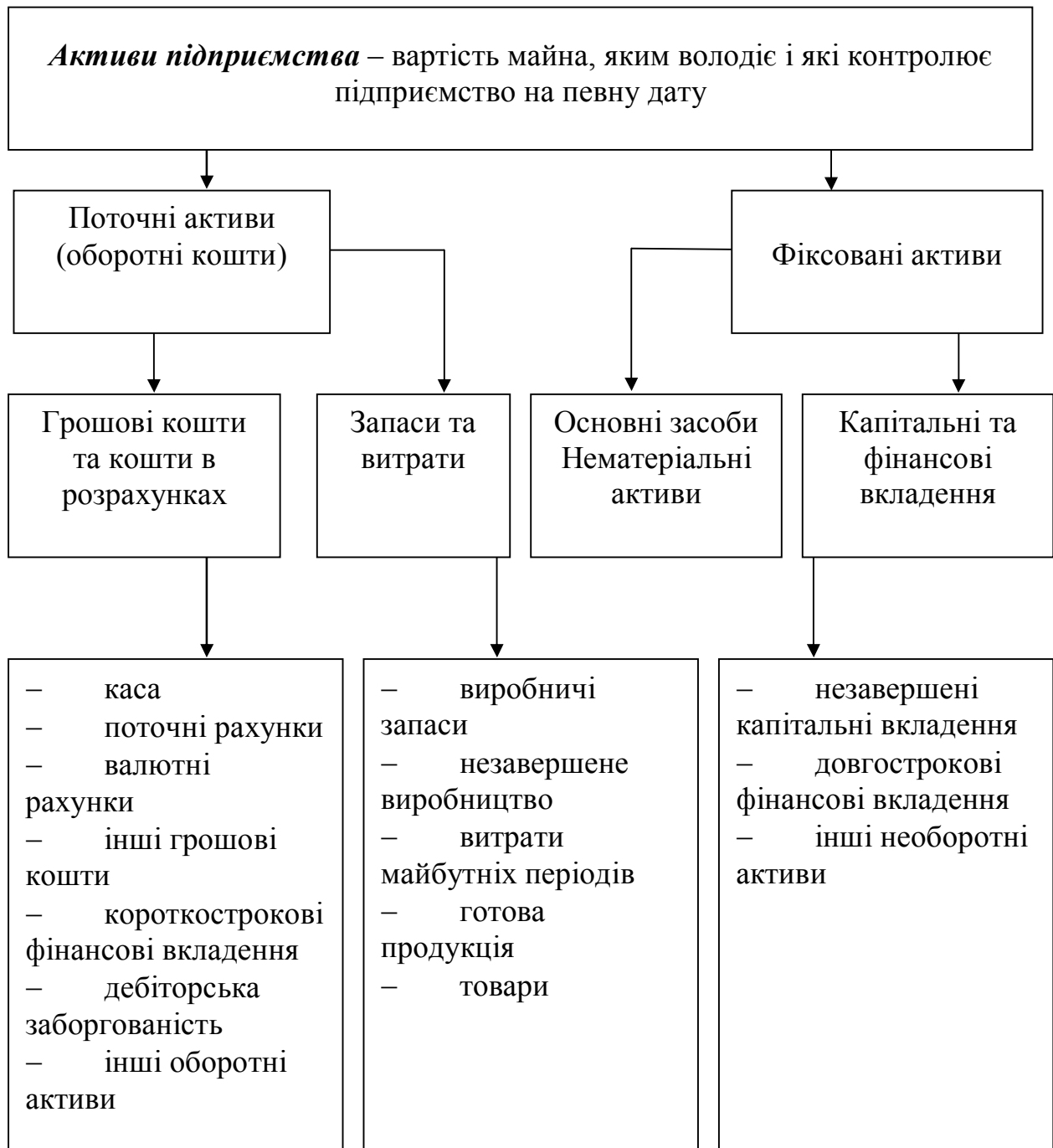

Рисунок 3.2 - Склад активів підприємства

Капітал — це виражені у вартісній оцінці ресурси, вкладені у формування майна та коштів, які використовуються в господарській діяльності підприємства з метою отримання прибутку.

Функціонування капіталу підприємства у процесі його використання характеризується процесом його постійного кругообороту:

- на першій стадії капітал у грошовій формі інвестується в оборотні, необоротні активи, перетворюючись при цьому у продуктивний капітал;
- на другій стадії в процесі виробництва продукції виробничий капітал перетворюється у товарну форму;
- на третій стадії товарний капітал після реалізації товарів обертається у грошовий капітал.

Рисунок 3.3 - Склад пасивів підприємства

Таблиця 3.1 – Структура бухгалтерського балансу

Бухгалтерський баланс (Звіт про фінансовий стан)	
Актив (майно підприємства)	Пасив (джерела фінансування)
I. Необоротні активи	I. Власний капітал
Нематеріальні активи	Зареєстрований капітал
Незавершені капітальні інвестиції	Капітал у дооцінках
Основні засоби	Додатковий капітал
Інвестиційна нерухомість	Резервний капітал
Довгострокові біологічні активи	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	Неоплачений капітал
Інші фінансові інвестиції	Вилучений капітал
Довгострокова дебіторська заборгованість	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення
Відстрочені податкові активи	Відстрочені податкові зобов'язання
Інші необоротні активи	Довгострокові кредити банків
II. Оборотні активи	Інші довгострокові зобов'язання
Запаси	Довгострокові забезпечення
Поточні біологічні активи	Цільове фінансування
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	III. Поточні зобов'язання і забезпечення
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами, з бюджетом; у тому числі з податку на прибуток	Короткострокові кредити банків
Інша поточна дебіторська заборгованість	Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями; товари роботи, послуги; розрахунки з бюджетом; у тому числі з податку на прибуток розрахунками зі страхування; розрахунками з оплати праці
Поточні фінансові інвестиції	Поточні забезпечення
Гроші та їх еквіваленти	Доходи майбутніх періодів
Витрати майбутніх періодів	Інші поточні зобов'язання
Інші оборотні активи	IV. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
Баланс	Баланс

Таблиця 3.2 – Групування статей активу і пасиву балансу при складанні агрегованого аналітичного балансу

А к т и в			П а с и в		
Групи за активом балансу		Код рядка	Групи за пасивом балансу		Код рядка
1	Майно усього, у т.ч.:	1300	1	Джерела формування майна усього, у т.ч.	1900
1.1	Необоротні активи	1085	1.1	Власні і прирівняні до них джерела фінансування	1495, 1520, 1525, 1665
1.2	Оборотні активи всього, т.ч.:	1110-1165, 1190	1.2	Залучений капітал	1500-1515, 1600-1660, 1690
1.2.1	Матеріальні оборотні активи	1100, 1110, 1190	1.2.1	Довгострокові кредити та позики	1500-1515
1.2.2	Дебіторська заборгованість	1125-1155	1.2.2	Короткострокові кредити та позики	1600
1.2.3	Грошові кошти та короткострокові фінансові інвестиції	1160, 1165	1.2.3	Поточні зобов'язання (кредиторська заборгованість) і забезпечення	1610-1660, 1690
1.3	Витрати майбутніх періодів	1170	1.3	Зобов'язання, пов'язанні з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700
1.4	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			

Таблиця 3.3 – Порівняльний аналітичний баланс

Розділи та статті балансу	Абсолютні величини		Питома вага		Зміни			
	на початок періоду (t ₀)	на кінець періоду (t ₁)	на початок періоду (t ₀)	на кінець періоду (t ₁)	в абсолютних величинах	в ПИТОМИХ вагах	в % до величин на початок періоду	в % до зміни підсумку балансу
1	2	3	4	5	6	7	8	9
АКТИВ:								
a ₁								
⋮								
a _i								
⋮								
a _n								
$V = \sum_i a_i$			100	100		0		100
ПАСИВ:								
p ₁								
⋮								
p _j								
⋮								
p _m								
$V = \sum_j p_j$			100	100		0		100

Умовні позначення:

a_i(t₀), a_i(t₁) - значення по і-й статті активу балансу підприємства на початок та кінець звітного періоду;

p_j(t₀), p_j(t₁) - значення по j-й статті пасиву балансу підприємства на початок та кінець звітного періоду;

V(t₀), V(t₁) - підсумок балансу підприємства.

Таблиця 3.4 – Алгоритми розрахунку показників порівняльного аналітичного балансу

<p align="center">1. Питомі ваги величин статей в підсумку балансу на початок та кінець звітного періоду</p> $d_{a_i} = \frac{a_i}{\sum_i a_i} \cdot 100 = \frac{a_i}{B} \cdot 100; \quad d_{p_j} = \frac{p_j}{\sum_j p_j} \cdot 100 = \frac{p_j}{B} \cdot 100$
<p align="center">2. Зміни абсолютних величин статей за звітний період</p> $\Delta a_i = a_i(t_1) - a_i(t_0); \quad \Delta p_j = p_j(t_1) - p_j(t_0).$
<p align="center">3. Зміни питомих ваг величин статей за звітний період</p> $\Delta \left(\frac{a_i}{\sum_i a_i} \cdot 100 \right) = \left(\frac{a_i(t_1)}{B(t_1)} - \frac{a_i(t_0)}{B(t_0)} \right) \cdot 100; \quad \Delta \left(\frac{p_j}{\sum_j p_j} \cdot 100 \right) = \left(\frac{p_j(t_1)}{B(t_1)} - \frac{p_j(t_0)}{B(t_0)} \right) \cdot 100$
<p align="center">4. Зміни абсолютних величин статей у відсотках до величин на початок періоду</p> $\frac{\Delta a_i}{a_i(t_0)} \cdot 100; \quad \frac{\Delta p_j}{p_j(t_0)} \cdot 100$
<p align="center">5. зміни абсолютних величин статей у відсотках до зміни валюти балансу</p> $\frac{\Delta a_i}{\Delta \left(\sum_i a_i \right)} \cdot 100 = \frac{\Delta a_i}{\Delta B} \cdot 100; \quad \frac{\Delta p_j}{\Delta \left(\sum_j p_j \right)} \cdot 100 = \frac{\Delta p_j}{\Delta B} \cdot 100$
<p align="center">6. Коефіцієнт зміни валюти балансу</p> $K_{BB} = \frac{(\overline{BB_1} - \overline{BB_0})}{\overline{BB_0}} \times 100, \text{ де}$ <p>$\overline{BB_0}, \overline{BB_1}$ - середня величина валюти балансу (підсумку) за звітний та попередній період, обчислена за формулою середньої арифметичної простої, тис. грн</p>
<p align="center">6. Коефіцієнт зміни виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)</p> $K_{ЧВР} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0)}{ЧВР_0} \times 100, \text{ де}$ <p>$ЧВР_1, ЧВР_0$ - обсяг чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за звітний та попередній період, тис. грн</p>
<p align="center">7. Коефіцієнт зміни прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) \</p> $K_{\Pi} = \frac{(\Pi_1 - \Pi_0)}{\Pi_0} \times 100, \text{ де}$ <p>Π_1, Π_0 - обсяг прибутку (від звичайної діяльності до оподаткування, реалізації, операційної діяльності, чистого) за звітний та попередній період, тис. грн</p>

Рисунок 3.4 – Напрями діагностики майнового потенціалу підприємства

3.3 Діагностика необоротних активів підприємства

Необоротні активи – це контрольовані ресурси підприємства, які використовуються терміном більше одного року чи одного операційного циклу і призводять до збільшення економічних вигід у майбутньому.

Таблиця 3.5 - Система показників для якісної характеристики основних засобів підприємства

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення	Характеристика
1	2	3	4	5
1.	питома вага активної частини основних засобів у загальній їх наявності на підприємстві ($D_{OЗ^{акт}}$)	$D_{OЗ^{акт}} = \frac{OЗ^{акт}}{OЗ} \times 100$	$OЗ^{акт}$ - вартість активної частини основних засобів підприємства (за даними форми № 5 на початок чи кінець періоду, чи в середньому за досліджуваний період), тис. грн; $OЗ$ - вартість основних засобів підприємства (за даними форми № 5 на початок чи кінець періоду, чи в середньому за досліджуваний період), тис. грн	Характеризує частку активних основних засобів (машин, обладнання та транспортних засобів) у загальній їх наявності на підприємстві. Зростання цього показника в динаміці розцінюється як сприятлива тенденція
2.	коефіцієнт зносу основних засобів ($K_{зн}$)	$K_{зн} = \frac{З^{OЗ}}{OЗ^{перв}} \times 100$	$З^{OЗ}$ - накопичена сума зносу основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1012), тис. грн; $OЗ^{перв}$ - первісна вартість основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1011), тис. грн	Характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати в попередніх періодах

1	2	3	4	5
3.	коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{прид}$)	$K_{прид} = \frac{OЗ^{зал}}{OЗ^{перв}} \times 100$ або $K_{прид} = 100 - K_{зн}$	$OЗ^{зал}$ - залишкова вартість основних засобів підприємства, тис. грн; $OЗ^{перв}$ - первісна вартість основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1011), тис. грн	Свідчить про ступінь корисності об'єктів основних засобів для торгово-виробничого процесу. Збільшення відображає поліпшення стану матеріально-технічної бази підприємства
4.	коефіцієнт оновлення основних засобів ($K_{оновл}$)	$K_{оновл} = \frac{OЗ^{над}}{OЗ_{к.п.}} \times 100$	$OЗ^{над}$ - вартість основних засобів, які надійшли у звітному періоді на підприємство (за даними форми № 5), тис. грн; $OЗ_{к.п.}$ - вартість основних засобів підприємства на кінець періоду (за даними форми № 5), тис. грн	Показує, яку частину від основних засобів, що є на кінець періоду, складають нові основні засоби. Збільшення показника свідчить про високий рівень оновленості матеріально-технічної бази підприємства
5.	коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{виб}$)	$K_{виб} = \frac{OЗ^{виб}}{OЗ_{п.п.}} \times 100$	$OЗ^{виб}$ - вартість основних засобів, які вибули у звітному періоді з підприємства (за даними форми № 5), тис. грн; $OЗ_{п.п.}$ - вартість основних засобів підприємства на початок періоду (за даними форми № 5), тис. грн	Показує, яка частина основних засобів, з якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула внаслідок ветхості або з інших причин

1	2	3	4	5
6.	індекс постійного активу ($I_{n.a.}$)	$I_{n.a.} = \frac{НА}{ВК} \times 100$	$НА$ - вартість необоротних активів підприємства (за даними форми № 1 ряд. 1095), тис. грн; $ВК$ - вартість власного капіталу підприємства (за даними форми № 1 ряд. 1495), тис. грн	Показує частку основних засобів і необоротних активів у джерелах власних засобів фінансування господарських ресурсів підприємства
7.	коефіцієнт реальної вартості майна підприємства (K_{PBM})	$K_{PBM} = \frac{OЗ^{зал} + ВЗ + НВЗ}{ВБ} \times 100$	$OЗ^{зал}$ - залишкова вартість основних засобів підприємства, тис. грн; $ВЗ$ - вартість виробничих запасів підприємства, тис. грн; $НВЗ$ - вартість незавершеного виробництва, тис. грн; $ВБ$ - валюта балансу підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1300), тис. грн	Визначає рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва. Якщо значення цього показника нижче 0,5, це має насторожити підприємство

3.4 Діагностика оборотних активів підприємства

Оборотні активи — сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговує господарський процес і повністю використовується протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу. У практиці бухгалтерського обліку до них відносять активи всіх видів зі строком використання менше від одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік.

Оборотні активи беруть участь у створенні нової вартості, функціонуючи в процесі кругообороту капіталу.

Рисунок 3.5 – Схема перетворення ресурсів підприємства

Оборотний капітал підприємства - кошти, вкладені до оборотних активів, які здійснюють безперервний кругообіг в процесі господарської діяльності підприємств

Ознаки оборотних активів:

- 1) формуються і використовуються з досить локальною метою — для обслуговування лише його операційної діяльності;
- 2) належать до складу так званих мобільних активів підприємства (швидко можуть бути перетворені в гроші);
- 3) значна (порівняно із необоротними активами) різноманітність їх видів, груп та конкретних найменувань, що значно ускладнює процес поточного управління ними та потребує забезпечення певної гнучкості цього управління;
- 4) до оборотних активів включають певні види засобів праці, які віднесені до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- 5) формування їх як активів підприємства нерозривно пов'язано із конкретними джерелами капіталу, що забезпечують це формування

Рисунок 3.6 – Характеристика оборотних активів та капіталу

Мета діагностики оборотних активів – вчасне виявлення і усунення недоліків управління оборотним капіталом і винайдення резервів підвищення інтенсивності і ефективності його використання

Задачі і послідовність діагностики оборотних активів

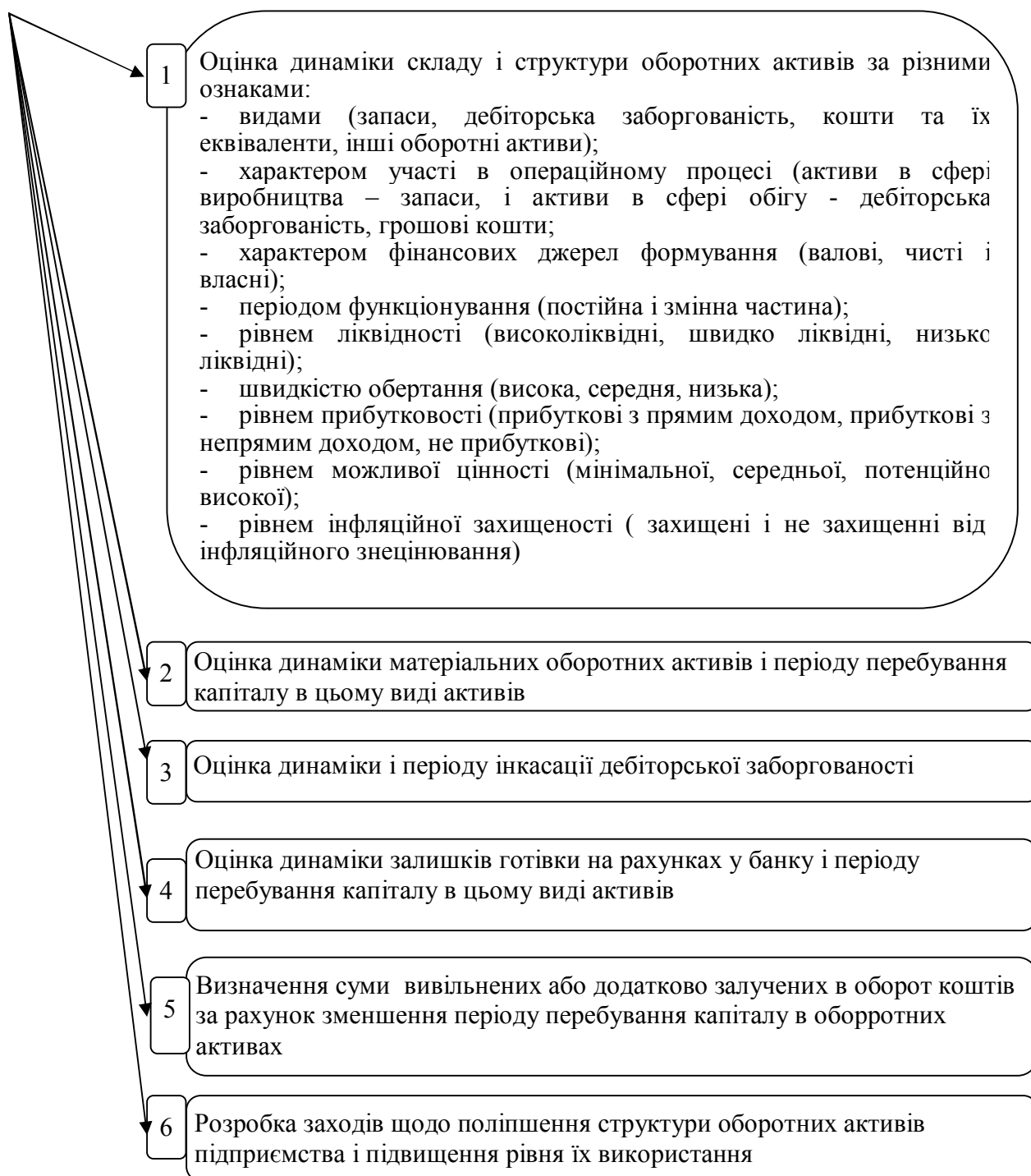

Рисунок 3.7 – Мета і основні задачі аналізу оборотних активів

Таблиця 3.6 – Система показників діагностики оборотних активів підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначки
1	2	3
період перебування капіталу у виробничих запасах (сировини і матеріалів) (P_{B3})	$P_{B3} = \frac{\overline{B3} \times D}{CB_{B3}} \times 100$	$B3$ - середні залишки виробничих запасів за звітний період, тис. грн; CB_{B3} - сума витрачених у виробництві виробничих запасів за звітний період, тис. грн; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в готовій продукції ($P_{ГП}$)	$P_{ГП} = \frac{\overline{ГП} \times D}{CB_{відв}} \times 100$	$ГП$ - середні залишки готової продукції за звітний період, тис. грн; $CB_{відв}$ - собівартість відвантаженої продукції за звітний період, тис. грн; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в товарних запасах ($P_{ТЗ}$)	$P_{ТЗ} = \frac{\overline{ТЗ} \times D}{CB_{реал}} \times 100$	$ТЗ$ - середні залишки товарних запасів за звітний період, тис. грн; $CB_{реал}$ - собівартість реалізованих товарів за звітний період, тис. грн; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в незавершеному виробництві ($P_{НВ}$)	$P_{НВ} = \frac{\overline{НВ} \times D}{CB_{вип}} \times 100$	$НВ$ - середні залишки незавершеного виробництва за звітний період, тис. грн; $CB_{вип}$ - собівартість випущеної продукції за звітний період, тис. грн; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
коефіцієнтом накопичення ($K_{нак}$)	$K_{нак} = \frac{B3 + НВ}{ГП + Т}$	$B3$ - вартість виробничих запасів підприємства, тис. грн; $НВ$ - вартість незавершеного виробництва підприємства, тис. грн; $ГП$ - вартість готової продукції підприємства, тис. грн; $Т$ - вартість товарів підприємства, тис. грн

1	2	3
частка резерву за сумнівними боргами в загальній сумі дебіторської заборгованості (D_{CB})	$D_{CB} = \frac{DZ_{сумн}}{DZ} \times 100$	$DZ_{сумн}$ - сумнівна дебіторська заборгованість підприємства, тис. грн; DZ - загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн
частка вексельної форми розрахунків в дебіторській заборгованості (D_{BP}):	$D_{BP} = \frac{DZ^{BP}}{DZ} \times 100$	DZ^{BP} - дебіторська заборгованість за вексельною формою розрахунків (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн; DZ - загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн
період оборотності дебіторської заборгованості ($\Pi_{DZ}^{об}$)	$\Pi_{DZ}^{об} = \frac{\overline{DZ} \times D}{ЧВР}$	\overline{DZ} середня величина дебіторської заборгованості (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період ряд. 1125-1155), тис. грн; $ЧВР$ - обсяг чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг за звітний період (за даними форми № 2 ряд.2000), тис. грн; D - кількість днів у звітньому періоді, дні.
коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості ($K_{DZ/KZ}$)	$K_{DZ/KZ} = \frac{DZ}{KZ}$	DZ - загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн KZ - загальна сума кредиторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн

1	2	3
період перебування капіталу в готівці ($P_{ГК}$)	$P_{ГК} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ОГО}$	<p>$\overline{ГК}$ - середня величина грошових коштів (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період <i>ряд. 1165</i>), тис. грн;</p> <p>$ОГО$- обсяг грошового обігу за звітний період (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн;</p> <p>$Д$- кількість днів у звітному періоді, дні.</p>
прогнозована сума залишку грошових коштів ($ГК_{nl}$)	$ГК_{nl} = \frac{ОГО_{nl}}{K_{ГК1}^{об}}$ $K_{ГК1}^{об} = \frac{ОГО_1}{\overline{ГК}_1}$	<p>$ОГО_{nl}$ - прогнозований річний обсяг грошового обігу (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн;</p> <p>$K_{ГК1}^{об}$ - кількість обертів середнього залишку грошових коштів у звітному періоді, об.; $ОГО_1$- фактичний річний обсяг грошового обігу (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн;</p> <p>$\overline{ГК}_1$ - фактична середня величина грошових коштів (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період <i>ряд. 1165</i>), тис. грн</p>
сума відносної економії або додаткового залучення в оборот оборотних коштів	$B(3)_{OA} = \overline{OA}_1 - \overline{OA}_0 \times I_{ЧВР}$	<p>$B(3)_{OA}$ - сума додаткового вивільнення (залучення) оборотного капіталу, тис. грн;</p> <p>\overline{OA}_1 - середня величина оборотних активів за звітний період, тис. грн;</p> <p>\overline{OA}_0 - середня величина оборотних активів за минулий період, тис. грн; $I_{ЧВР}$ - індекс зміни обсягу чистої виручки від реалізації у звітному періоді порівняно з минулим, коеф.</p>

3.5 Діагностика формування і розміщення капіталу підприємства

<p>Мета діагностики капіталу підприємства - комплексне, системне дослідження механізму формування, розміщення і використання капіталу задля забезпечення фінансової стабільності і фінансової безпеки підприємства</p>	
<p>Завдання діагностики капіталу (джерел формування майна)</p>	
	<p>Дослідження змін обсягу, складу, структури і динаміки джерел формування майна підприємства</p>
	<p>Передбачає оцінку руху капіталу, визначення змін загального його розміру, складу і структури капіталу звітному періоді і в динаміці, порівняння з величиною необхідного підприємству майна, вивчення обраних підприємством схем фінансування оборотних та необоротних активів</p>
	<p>Аналіз динаміки оборотності елементів власного і позикового капіталу, та кількісна оцінка причини їх змін</p>
	<p>передбачає обчислення та факторний аналіз показників оборотності власного та залученого капіталу (період обороту та оборотність в оборотах), з'ясування потенційних можливостей прискорення оборотності капіталу та розробку заходів щодо їх впровадження в практичну діяльність підприємств</p>
	<p>Оцінка змін, що відбулися, у пасиві балансу з погляду підвищення рівня фінансової стабільності підприємства</p>
	<p>передбачає аналіз рівня фінансової стійкості підприємства на всіх етапах його розвитку, оцінку структури капіталу з позиції її раціональності, дослідження обсягів авансування джерел у високоліквідні види активів, порівняння фактичної їх величини з необхідною, здійснення аналізу співвідношення власного і позикового капіталу, дослідження форм залучення останнього з позиції генерування відповідного рівня прибутку і можливого фінансового ризику, визначення допустимої для підприємства межі фінансового ризику</p>
	<p>Обґрунтування оптимальної структури (співвідношення власного і позикового) капіталу</p>
	<p>передбачає оптимізацію співвідношення власних і позикових складових капіталу, довго- та короткострокових форм його залучення, зменшення рівня фінансових ризиків та розрахунок запасу фінансової міцності</p>
<p>Розробка заходів щодо оптимізації структури капіталу та доцільності його розміщення в активах підприємства, підвищення ефективності використання джерел фінансування майна</p>	

Рисунок 3.8 – Мета і завдання діагностики джерел формування майна підприємства

Таблиця 3.7 - Переваги і недоліки фінансування діяльності за рахунок власного і позикового капіталу

Власні джерела фінансування інвестицій	Позикові джерела фінансування інвестицій
<i>Позитивні особливості (переваги)</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Простота залучення, у зв'язку з тим, що рішення, пов'язані зі збільшенням власного капіталу (особливо за рахунок внутрішніх джерел його формування) приймаються власниками та менеджерами підприємства без необхідності отримання згоди інших господарюючих суб'єктів 2. Більш висока здібність генерування прибутку у всіх сферах діяльності, тому що при його використанні не потрібна плата позикового відсотку у різних його формах 3. Забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності у довгостроковому періоді та відповідно і зниження ризику банкрутства 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявності залогів або гарантії поручителя 2. Забезпечення росту фінансового потенціалу підприємства при необхідності суттєвого розширення його активів та зростання темпів росту обсягу господарської діяльності 3. Більш низька вартість у порівнянні з власним капіталом за рахунок забезпечення ефекту „податкового захисту” (вилучення витрат з його обслуговування із оподаткованої бази при сплаті податку на прибуток) 4. Здатність генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнту рентабельності власного капіталу)
<i>Негативні особливості (недоліки)</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеженість обсягу залучення, отже можливостей суттєвого розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства у періоди сприятливої кон'юнктури ринку на окремих етапах його життєвого циклу 2. Висока вартість у порівнянні з альтернативними позиковими джерелами формування капіталу 3. Можливість приросту коефіцієнту рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових коштів, яка не використовується, оскільки без такого залучення неможливо забезпечити перевищення коефіцієнту фінансової рентабельності діяльності підприємства над економічною 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання позикового капіталу генерує найбільш небезпечні інвестиційні ризики у господарській діяльності підприємства – ризик зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності. Рівень цих ризиків збільшується пропорційно росту частки використання позикового капіталу 2. Активи, що сформовані за рахунок позикового капіталу, генерують меншу (за інших рівних умов) норму прибутку, котра знижується на суму сплаченого позикового відсотку у всіх його формах (відсотка за банківський кредит; лізингової ставки; купонного відсотка за облігаціями; вексельного відсотка за товарний кредит та т. ін.) 3. Висока залежність вартості позикового капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку. У ряді випадків при зниженні середньої ставки позикового відсотка на ринку використання раніше отриманих кредитів (особливо на довгостроковій основі) стає підприємству не вигідно у зв'язку з наявністю більш дешевих альтернативних джерел кредитних ресурсів

Таблиця 3.8 – Система показників аналізу джерел формування майна підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначки
1	2	3
Показники оцінки власного капіталу		
коефіцієнт надходження власного капіталу ($K_{надх}$)	$K_{надх} = \frac{BK^{над}}{BK_{к.п.}} \times 100$	$BK^{над}$ - величина власного капіталу, який надійшов у звітному періоді на підприємство (за даними форми № 4), тис. грн; $BK_{к.п.}$ - величина власного капіталу підприємства на кінець періоду (за даними форми № 4), тис. грн
коефіцієнт вибуття власного капіталу ($K_{виб}$)	$K_{виб} = \frac{BK^{виб}}{BK_{н.п.}} \times 100$	$BK^{виб}$ - величина власного капіталу, який вибув у звітному періоді з підприємства (за даними форми № 4), тис. грн; $BK_{н.п.}$ - величина власного капіталу підприємства на початок періоду (за даними форми № 4), тис. грн
темп зростання власного капіталу ($T_{BK}^{прир}$):	$T_{BK}^{прир} = \frac{\Pi^{кан}}{BK}$	$\Pi^{кан}$ - величина капіталізованого (реінвестованого) у звітному періоді прибутку підприємства (за даними форми № 4), тис. грн; BK - величина власного капіталу підприємства за звітний період (за даними форми № 4), тис. грн
Показники оцінки залученого капіталу (зобов'язань)		
частка вексельної форми розрахунків в кредиторській заборгованості (D_{BP})	$D_{BP} = \frac{KЗ^{BP}}{KЗ} \times 100$	$KЗ^{BP}$ - кредиторська заборгованість за вексельною формою розрахунків (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн; $KЗ$ - загальна сума кредиторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн

1	2	3
коефіцієнт оборотності заборгованості за виданими векселями ($K_B^{об}$)	$K_B^{об} = \frac{ПЗВ}{\overline{ВВ}}$	$ПЗВ$ - сума погашених зобов'язань за векселями виданими, тис. грн; $\overline{ВВ}$ - середня величина сум кредиторської заборгованості за виданими векселями (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн
період погашення зобов'язань за векселями ($П_B^{об}$)	$П_B^{об} = \frac{\overline{ВВ} \times Д}{ПЗВ}$	$\overline{ВВ}$ - середня величина сум кредиторської заборгованості за виданими векселями (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн $ПЗВ$ - сума погашених зобов'язань за векселями виданими, тис. грн; $Д$ - кількість днів у звітному періоді, дні.
тривалість використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства ($П_{КЗ}^{об}$)	$П_{КЗ}^{об} = \frac{\overline{КЗ} \times Д}{ПКЗ}$	$\overline{КЗ}$ - середня величина кредиторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн $ПКЗ$ - сума погашеної кредиторської заборгованості за звітний період, тис. грн; $Д$ - кількість днів у звітному періоді, дні.
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{КЗ}^{об}$)	$K_{КЗ}^{об} = \frac{ПКЗ}{\overline{КЗ}}$	$ПКЗ$ - сума погашеної кредиторської заборгованості за звітний період, тис. грн; $\overline{КЗ}$ - середня величина кредиторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітного періоду), тис. грн

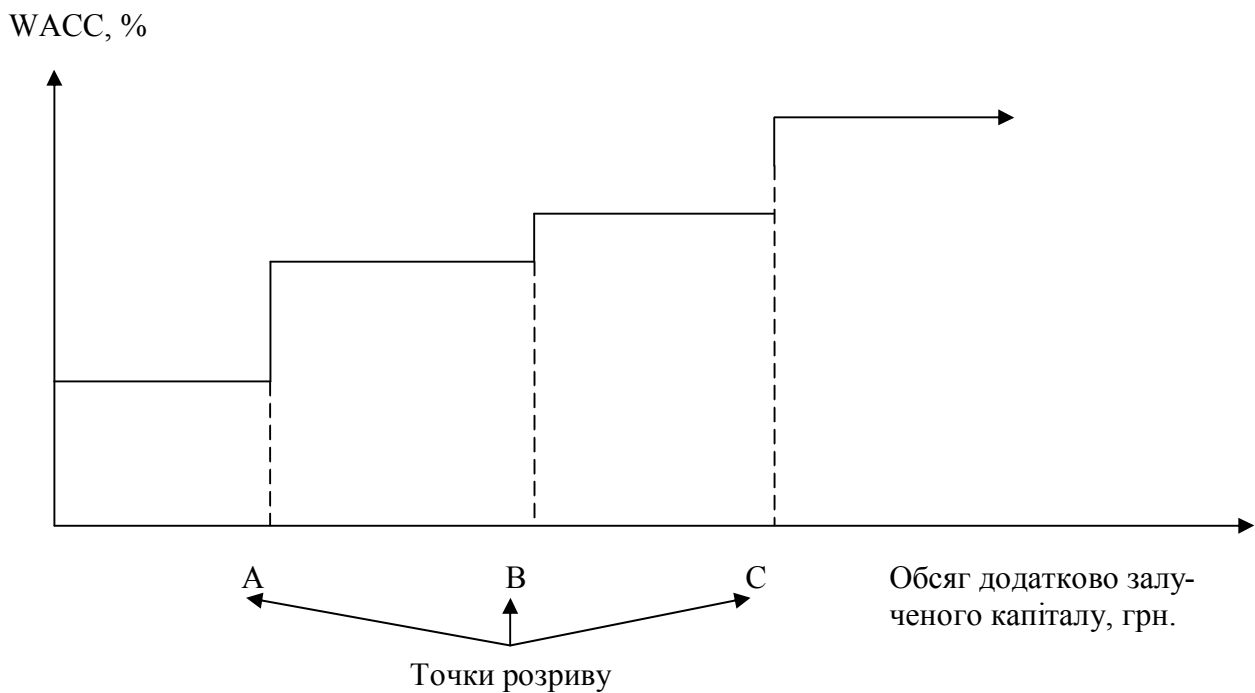

Рисунок 3.9 – Механізм формування граничної вартості капіталу підприємства

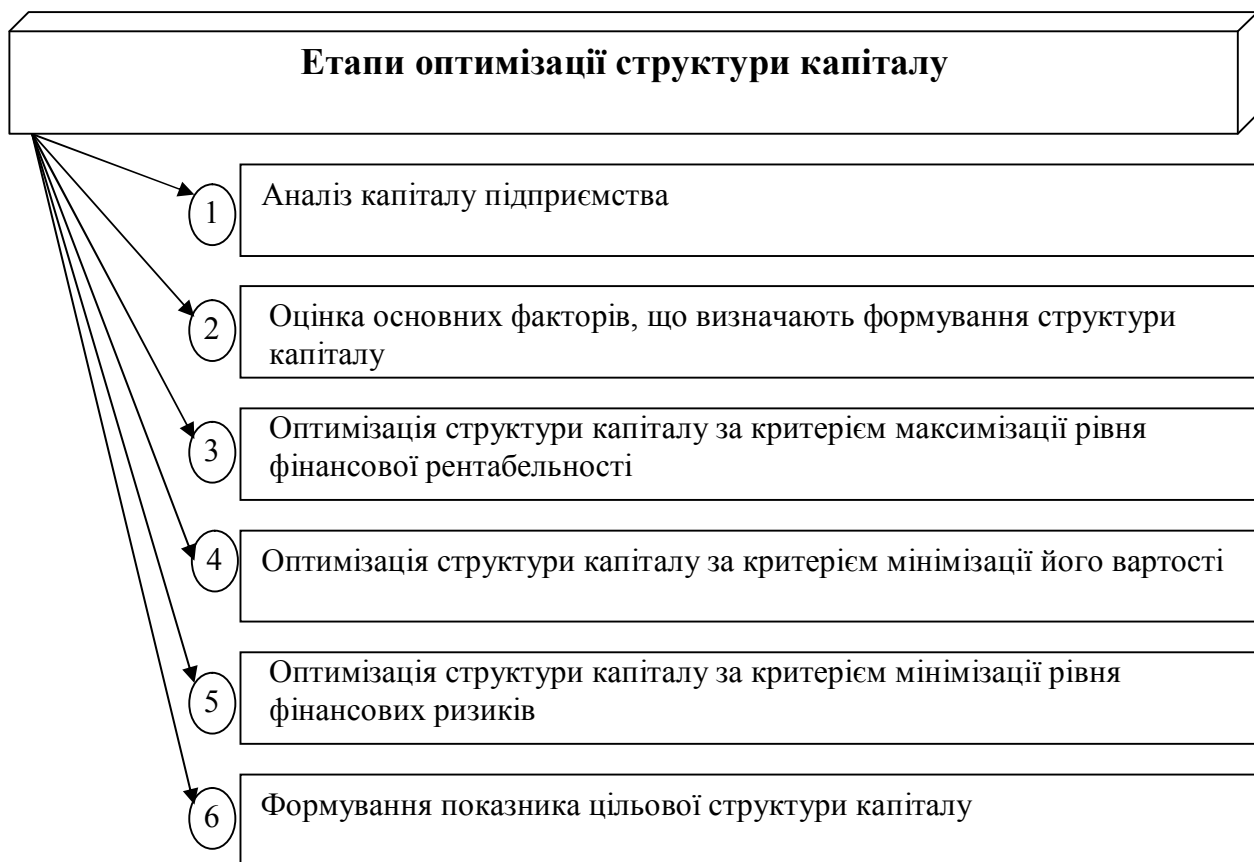

Рисунок 3.10 – Зміст основних етапів процесу оптимізації структури капіталу підприємства

Таблиця 3.9 – Алгоритми розрахунку основних аналітичних показників, які застосовуються при оптимізації структури капіталу підприємства

№ з/п	Показники	Умовні позначення	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4	5
1.	Коефіцієнт фінансового левериджу	FL	$FL = \frac{ЗК}{ВК}$	$ЗК$ – величина (обсяг) запозиченого капіталу, тис. грн; $ВК$ – величина власного капіталу, тис. грн;
2.	Ефект фінансового левериджу	$E_{фл}$	$E_{фл} = \frac{ЗК}{ВК} \left(\frac{\overline{Пр}^6}{Inv} - \overline{k}_{33} \right) \times (1 - T)$	$\frac{\overline{Пр}^6}{Inv}$ – відношення валового прибутку (без урахування витрат зі сплати відсотків за кредит) до середньої вартості активів (інвестицій), або коефіцієнт валової рентабельності активів, %; \overline{k}_{33} – середній розмір відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %;
3.	Коефіцієнт рентабельності активів (ROI – Return on investment)	ROI	$ROI = \frac{ЧП_p}{Inv}$	$ЧП_p$ – чистий прибуток підприємства; Inv – сума всіх активів (інвестицій) підприємства, або частка загальних активів підприємства, що фінансується за рахунок власного акціонерного капіталу та довготермінової заборгованості (загальна сума активів мінус поточні зобов'язання), грн.;

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5
4.	Коефіцієнт рентабельності активів з урахуванням змін у структурі капіталу	<i>ROI</i>	$ROI = \frac{ROE + k_{33} \times FL}{1 + FL}$	<i>ROE</i> – рентабельність власного капіталу; <i>k</i> ₃₃ – ставка відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %.
5.	Рентабельність власного капіталу (ROE – Return on Equity) <ul style="list-style-type: none"> на підставі показника чистого прибутку залежно від ефективності капіталовкладень і структури інвестиційного капіталу 	<i>ROE</i>	$ROE = \frac{(Pr^6 - k_{33} \times 3K)(1-T)}{BK}$ $ROE = \frac{Pr^6(1-T) - k_{33}^{ef} \times 3K}{BK}$ <p style="text-align: center;">або</p> $ROE = ROI + \left(ROI - k_{33}^{ef} \right) \times FL$ <p style="text-align: center;">де</p> $k_{33}^{ef} = k_{33} \times (1-T)$	<i>Pr</i> ⁶ –прибуток за проектом до оподаткування та сплати відсотків, грн; <i>3K</i> – величина (обсяг) запозиченого капіталу, тис. грн; <i>T</i> - ставка податку на прибуток, коеф. <i>k</i> ₃₃ ^{ef} – ефективна вартість запозичених засобів; <i>k</i> ₃₃ – ставка відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %.
6.	Фінансовий ризик	<i>FR</i>	$FR = k_{33} \frac{3K}{3K + BK} \times \left(1 - \frac{Z}{IRR} \frac{IRR}{i_k} \frac{i_k}{k_{33}} \right)$	<i>Z</i> – дохідність безризикових цінних паперів, у частках одиниці;

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5
				<p>IRR - внутрішня норма дохідності інвестиційного проекту, %</p> <p>k_{33} – вартість запозичених засобів, у частках одиниці;</p> <p>i_k – темпи інфляції капіталу, у частках одиниці;</p>
7.	Співвідношення “рентабельність фінансовий ризик” –	λ	$\lambda = \frac{ROE}{FR} = \frac{\left(\text{Пр}^6 - k_{33} \times 3K \right) (1-T)}{BK} : \frac{\left(k_{33} - Z \right) \times 3K}{BK + 3K}$	<p>Пр^6 –прибуток за проектом до оподаткування та сплати відсотків, грн;</p> <p>FR – фінансовий ризик, коеф;</p>
8.	Коефіцієнт “Прибуток на акцію” (EPS – Earning per Share)	EPS	$EPS = \frac{\text{Пр}^6 (1-T) - \bar{k}_{\text{зовн.дж.}} \cdot 3Д}{3А}$	<p>Пр^6 – річний прибуток підприємства з урахуванням фінансового результату від здійснення інвестиційної діяльності, але до оподаткування та без урахування відсоткових платежів за запозиченими засобами підприємства, гр.од.;</p> <p>$3Д$ – середньозважена величина засобів залучених із усіх зовнішніх джерел фінансування, у частині платежів, здійснених за рахунок чистого прибутку, грн;</p>

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5
				<p>$\overline{3A}$ – середня кількість простих акцій підприємства, що обертаються на ринку цінних паперів, шт.;</p> <p>$k_{\text{зовн.дж.}}$ – середня вартість обслуговування коштів залучених із зовнішніх джерел фінансування, %;</p>
9.	Грант – елемент	Ge	$Ge = 100 - \sum_{t=1}^{t=n} \frac{\Phi B_t + ПБ_t}{3K(1+k)^t} 100$	<p>t – досліджуваний інтервал кредитного періоду, за яким здійснюється платіж засобів комерційному банку;</p> <p>n – загальна тривалість кредитного періоду (кількість досліджуваних інтервалів);</p> <p>ΦB_t – сума сплачених відсотків (фінансові витрати) у конкретному інтервалі (t) кредитного періоду;</p> <p>$ПБ_t$ – сума основної частини боргу, що амортизується в кожному інтервалі (t);</p> <p>$3K$ – загальна величина кредиту, що використовується підприємством;</p> <p>k – середня ставка відсотків за кредит, що склалася на фінансовому ринку за аналогічним кредитним інструментом, у частках одиниці.</p>

3.6 Оцінка виробничого та фінансового левериджу

Рисунок 3.11 - Взаємозв'язок основних економічних показників та левериджу

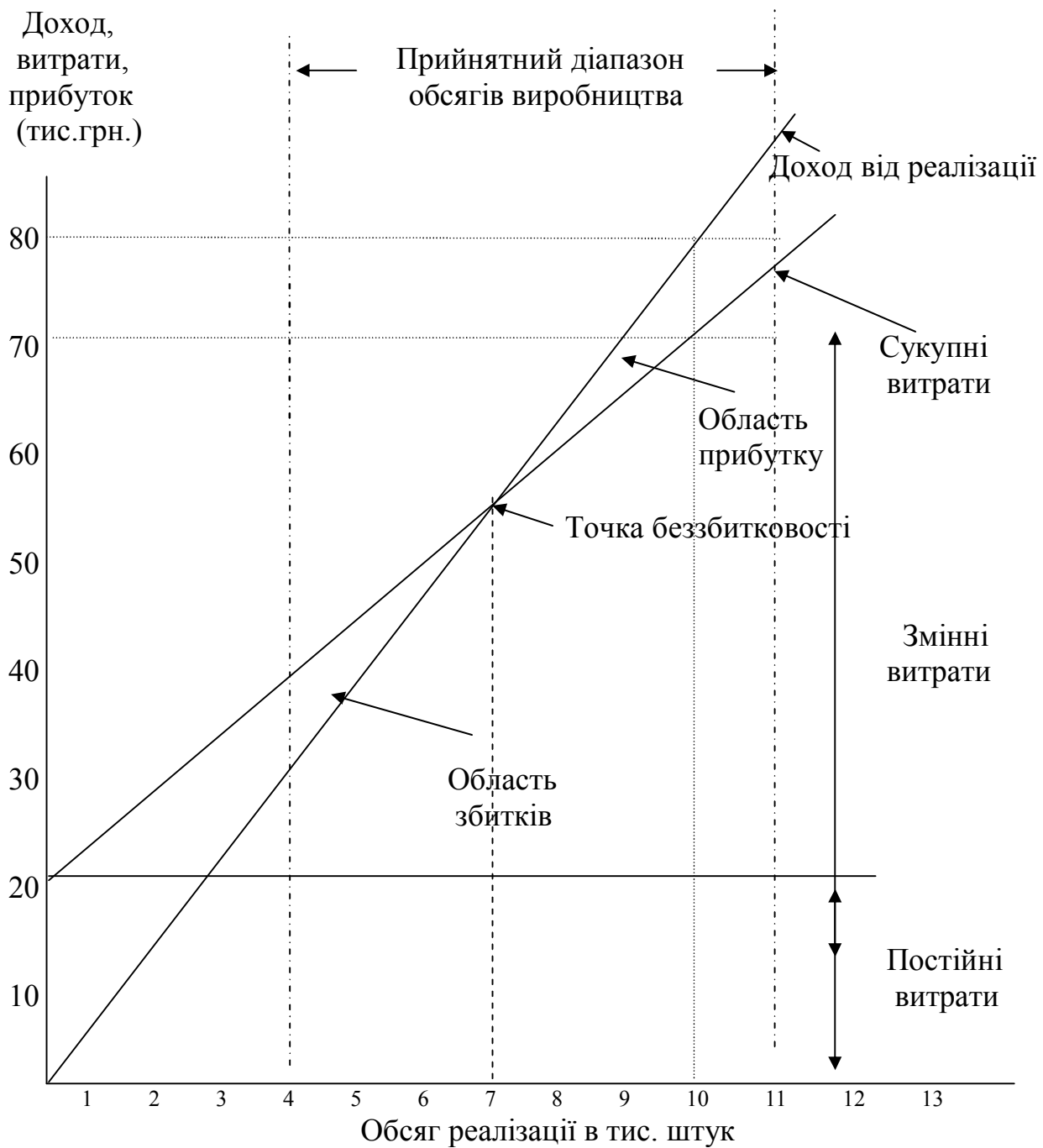

Рисунок 3.6 – Графік точки беззбитковості

Точка безбитковості або точка критичного обсягу виробництва в натуральному виразі визначається наступним чином:

$$V = B^{ЗМ} + B^{ПОСТ}, \quad (3.1)$$

$$K \times Ц = K \times B_{ОД}^{ЗМ} + B^{ПОСТ}, \quad (3.2)$$

$$K \times (Ц - B_{ОД}^{ЗМ}) = B^{ПОСТ}, \quad (3.3)$$

$$K(T_6) = \frac{B^{ПОСТ}}{Ц - B_{ОД}^{ЗМ}} = \frac{B^{ПОСТ}}{МД_{ОД}}, \quad (3.4)$$

де V – виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, грн.;

$B^{ЗМ}$ – витрати виробничі змінні, грн.;

$B^{ПОСТ}$ – витрати постійні, грн.;

$B_{ОД}^{ЗМ}$ – витрати змінні на одиницю продукції (товару), грн.;

$K(T_6)$ – кількість товару, продаж якого забезпечує безбитковий стан підприємства, тобто точка безбитковості, штук;

$Ц$ – ціна одиниці товару (продукції), грн.;

$МД_{ОД}$ – маржинальний дохід на одиницю продукції (товару), грн.

Коефіцієнт маржинального доходу або коефіцієнт покриття, %;

$$K_{МД(ПОК)} = \frac{МД}{V} \times 100\%, \quad (3.5)$$

або

$$K_{МД(ПОК)} = \frac{МД_{ОД}}{Ц_{ОД}} \times 100\%, \quad (3.6)$$

де $МД$ – маржинальний дохід в цілому по підприємству, грн.;

V – виручка від реалізації товару (продукції), грн.;

$МД_{ОД}$ – маржинальний дохід на одиницю товару (продукції), грн.;

$Ц_{ОД}$ – ціна одиниці товару (продукції), грн.

Точка безбитковості у вартісному вимірі визначається за формулою:

$$T_{Б(ВАРТ)} = \frac{B^{ПОСТ}}{K_{МД}} \times 100\% \quad (3.7) \quad \text{або} \quad T_{Б(ВАР)} = \frac{B^{ПОСТ}}{1 - \frac{B_{ОД}^{ЗМ}}{Ц}} = \frac{B^{ПОСТ}}{K_{МД}} \quad (3.8)$$

$K_{МД}$

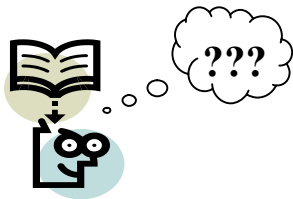
"Зона безпеки" (ЗБ) – це різниця між обсягом виручки (V) і точкою беззбитковості (безприбутковим оборотом) (T_B):

$$ЗБ = V - T_B \quad (3.9)$$

Запас надійності (міцності) (ЗН) визначається за формулою:

$$ЗН = \frac{V - T_B}{V} \times 100 \% = \frac{ЗБ}{V} \times 100 \% \quad (3.10)$$

Так, якщо запас надійності складає 20%, то це означає, що підприємство може витримати зниження обсягу реалізації (виручки) на 20%, перш ніж опиниться в умовах безприбуткового обороту.

Питання для самоконтролю

1. Сутність фінансово-майнового потенціалу підприємства та необхідність його дослідження.
2. Мета і послідовність попереднього аналізу фінансового становища підприємства.
3. Методика діагностики наявності та ефективності використання необоротних активів підприємств.
4. Методика діагностики наявності та ефективності використання оборотних активів підприємств.
5. Основні напрями поліпшення використання майна.
6. Які фактори впливають на зміни в структурі майна, його динаміку?
7. Оцінка стану, складу та структури капіталу (джерел утворення майна) підприємства.
8. Методика діагностики наявності та ефективності використання капіталу підприємства в цілому і окремих його видів.
9. Які фактори впливають на зміни в структурі джерел формування майна підприємства?
10. Структура капіталу і критерії вибору оптимального співвідношення між власними і позиковими інвестиційними ресурсами.
11. Оцінка оптимальної структури капіталу і фінансового ризику.
12. Як взаємопов'язані між собою повні витрати, виручка, постійні витрати?
13. Яка залежність існує між рентабельністю й фінансовим левериджем?
14. Сутність маржинального оцінювання.
15. Яким чином будується графік беззбитковості.
16. Яка методика визначення коефіцієнта маржинального доходу, його економічний зміст?

17. Як визначається точка беззбитковості у вартісному вираженні?
18. Яким чином можна здійснити розрахунок необхідного обсягу продажів при запланованому прибутку?
19. Яким чином розраховується критична продажна ціна одиниці виробу?
20. Дайте характеристику понять «зона безпеки» і «запас фінансової надійності».

ТЕМА 4 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики фінансової стійкості підприємства

Щоб забезпечити «виживання» підприємства в умовах ринку, управлінському персоналу потрібно оцінювати можливі і доцільні темпи його розвитку з позиції фінансового забезпечення, виявляти доступні джерела засобів, сприяючи тим самим стійкому положенню і розвитку суб'єктів, що хазяюють

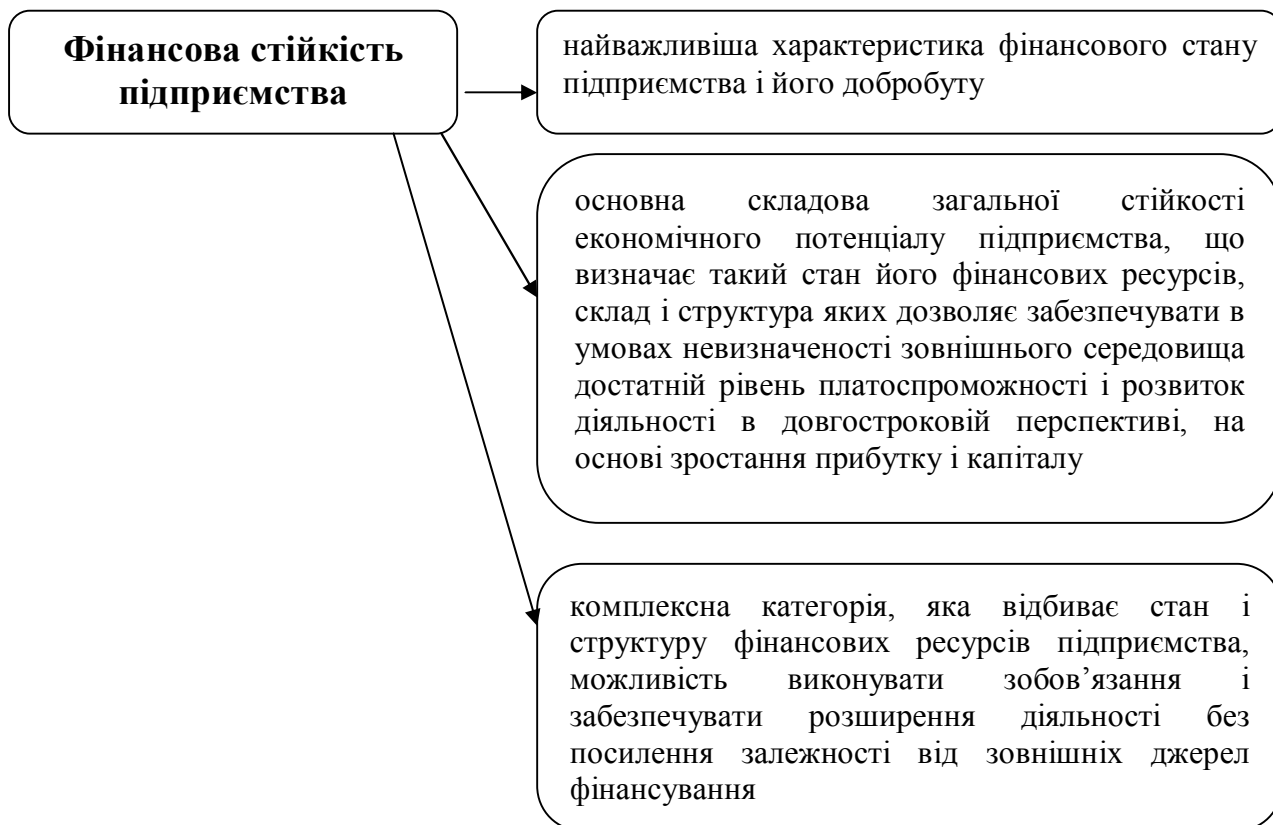

Рисунок 4.1 – Характеристика фінансової стійкості підприємства

Таблиця 4.1 – Порівняльна характеристика терміну „фінансова стійкість”

Автор	Характеристика сутності
А.В. Грачов	фінансова стійкість — це визначений стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність
Ф.Ф. Бутинець	фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і позикового капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами
Л.Т. Гіляровська, А.А. Вехорева	фінансова стійкість - це гарантована платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в результаті його діяльності на основі ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів. У той же час — це забезпеченість запасів власними джерелами їхнього формування, а також співвідношення власних і позикових засобів — джерел покриття активів підприємства.
О.С. Стоянова	фінансова стійкість підприємства припускає сполучення чотирьох характеристик: високої платоспроможності, високої ліквідності балансу, високої кредитоспроможності, високої рентабельності”
А.Д. Шеремет	сутністю фінансової стійкості є забезпеченість запасів і витрат джерелами їхнього формування, її зовнішнім проявом є платоспроможність
В.П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна, А.Г. Темченко, О.М. Брадул	фінансова стійкість характеризується стабільним підвищенням прибутків над витратами, вільним маневруванням грошових коштів і ефективним їх використанням у процесі поточної діяльності
К.В. Ізмайлова	фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання
Г.В. Савицька	фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику
В.В Ковальов	фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових засобів
О.О. Шеремет	фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрат на його розширення і оновлення
Ю.С. Цал-Цалко	фінансова стійкість — це стан активів підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність, і залежить від розміщення активів підприємства і джерел їх формування
І.Т. Балабанов	фінансово стійким вважається суб'єкт господарювання, що за рахунок власних коштів покриває засобу, вкладені в активи, не допускаючи при цьому невинуватого заборгованості

Таблиця 4.2 – Чинники, що впливають на фінансову стійкість та визначають її види

<i>Зовнішні чинники</i>	<i>Внутрішні чинники</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Економічні умови господарювання – Фаза економічного циклу країни – Інфляція – Рівень техніки і технології, вживаної на підприємстві – Платоспроможний попит і рівень доходів покупців – Податкова і кредитна політика держави – Законодавчі акти по контролю за діяльністю підприємства – Зовнішньоекономічні зв'язки з контрагентами і ін. 	<ul style="list-style-type: none"> – Галузева приналежність підприємства – Структура продукції, що випускається – Розмір сплаченого капіталу – Величина витрат і їх динаміка порівняно з одержаними доходами – Запаси і резерви, їх склад і структура – Рівень ефективності управління підприємством – Ступінь раціональності використання всіх видів ресурсів – Ефективність господарських і фінансових операцій

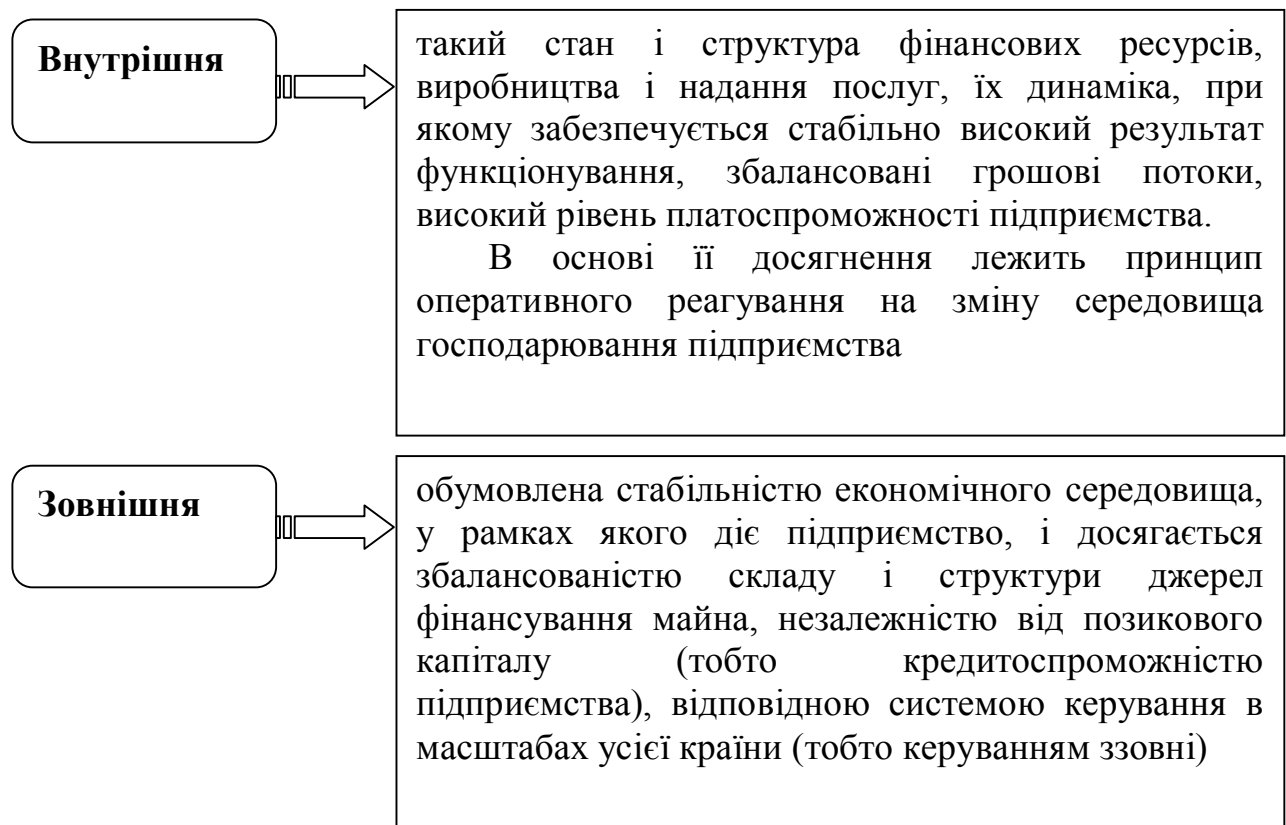

Рисунок 4.2 – Види фінансової стійкості підприємства

Рисунок 4.3 – Грані прояву фінансової стійкості підприємства

Мета діагностики фінансової стійкості – пошук потенційних можливостей підвищення ефективного розподілу і використання фінансових ресурсів задля забезпечення розвитку підприємства на підставі зростання прибутку і капіталу, збереження платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику

Задачі і послідовність діагностики фінансової стійкості

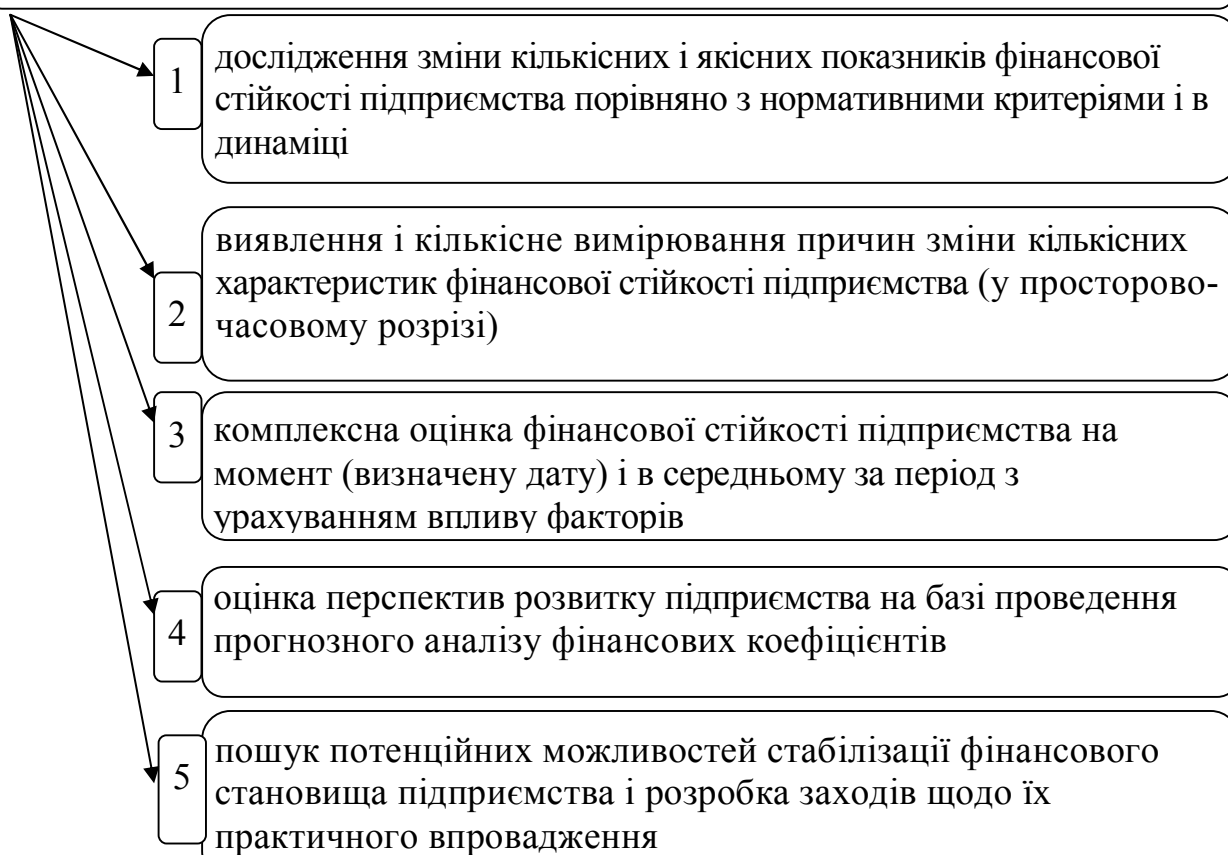

Рисунок 4.4 – Мета і основні задачі аналізу фінансової стійкості підприємства

4.2 Оцінка фінансової стійкості підприємства за допомогою абсолютних показників

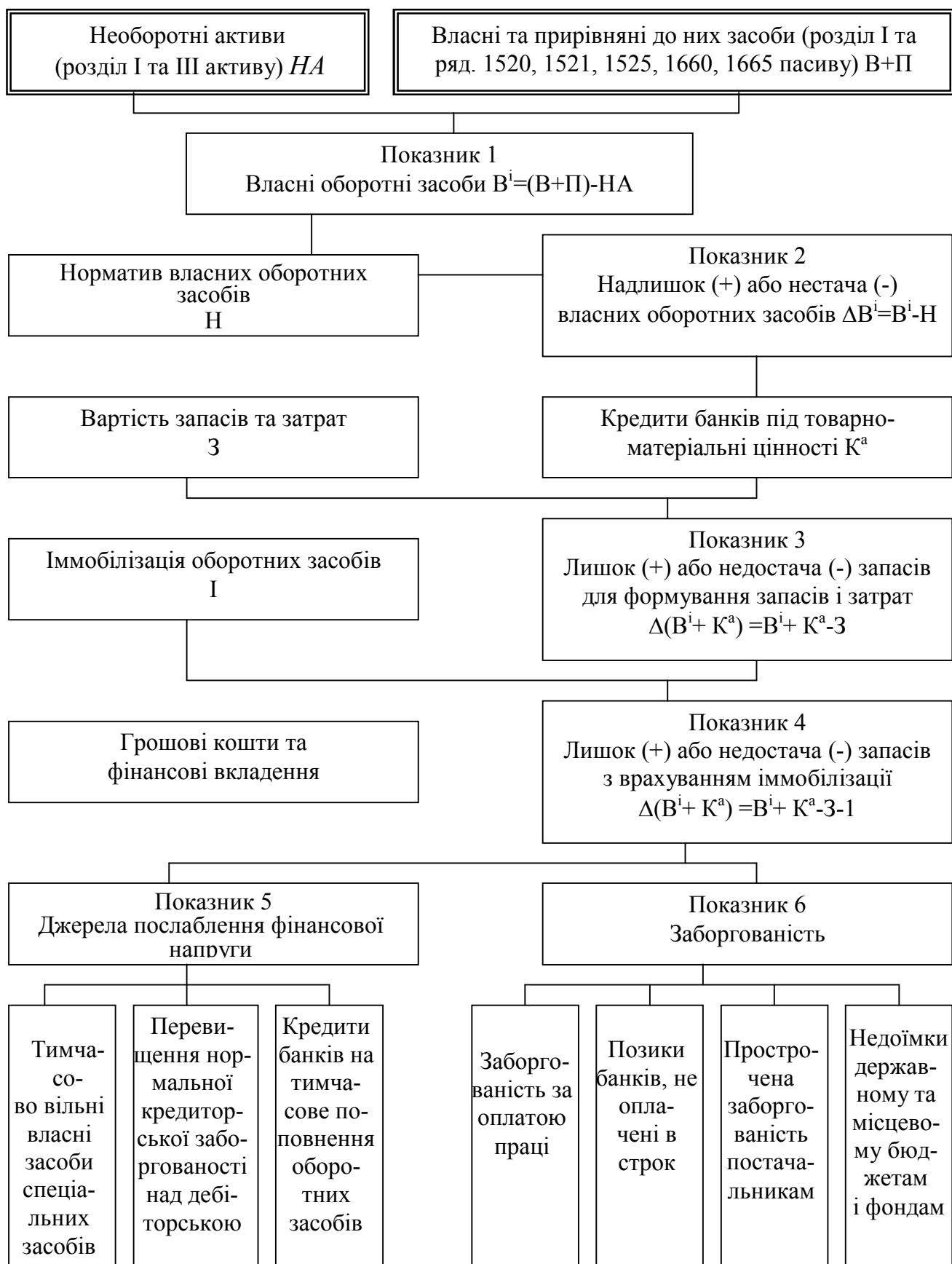

Рисунок 4.5 – Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Таблиця 4.3 – Алгоритми розрахунку абсолютних показників фінансової сталості підприємства

Показник	Алгоритм визначення	Умовні позначки
1	2	3
<i>Показники, що надають характеристику наявності джерел формування запасів</i>		
1. Наявність власних оборотних засобів (ВОЗ)	$ВОЗ = ДВЗ - НА$	<i>ДВЗ</i> - джерела власних засобів (підсумок I розділу пасиву балансу «Власний капітал»), тис. грн.; <i>НА</i> - необоротні активи (підсумок розділів активу балансу: I «Необоротні активи», III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття»), тис. грн.
2. Наявність власних довгострокових джерел формування запасів (ВДДЗ)	$ВДДЗ = ВОЗ + ДКП = (ДВЗ + ДКБ) - НА$	<i>ДКП</i> - довгострокові кредити банків та позикові засоби (підсумок розділу III пасиву «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»), тис. грн..
3. Загальна сума джерел формування запасів (ЗДФЗ)	$ЗДФЗ = ВДДЗ + ККП = (ДВЗ + ДКБ + ККП) - НА$	<i>ККП</i> - короткострокові кредити банків та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (сума рядків 1600 та 1615 III розділу пасиву «Поточні зобов'язання і забезпечення»), тис.грн.

1	2	3
Показники, що надають оцінку розміру джерел для покриття запасів та витрат		
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних засобів ($H(n)_{BOZ}$)	$H(n)_{BOZ} = BOZ - З$	BOZ - наявність власних обігових засобів, тис. грн;
Надлишок (+) або нестача (-) довгострокових джерел формування запасів ($H(n)_{ВДДЗ}$)	$H(n)_{ВДДЗ} = ВДДЗ - З$	$ВДДЗ$ - наявність власних довгострокових джерел формування запасів, тис. грн; $ЗДФЗ$ - наявність загальних джерел формування запасів, тис.грн
Надлишок (+) або нестача (-) загальних джерел формування запасів ($H(n)_{ЗДФЗ}$)	$H(n)_{ЗДФЗ} = ЗДФЗ - З$	$З$ - запаси та витрати (рядок 1100 II розділу активу «Оборотні активи»)

Таблиця 4.4 - Критерії визначення типів фінансової стійкості підприємства

Типи фінансової стійкості Показники забезпеченості запасів	Абсолютна стійкість фінансового стану	Нормальна стійкість фінансового стану	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
$H(n)_{BOZ}$	≥ 0	< 0	< 0	< 0
$H(n)_{ВДДЗ}$	> 0	≥ 0	< 0	< 0
$H(n)_{ЗДФЗ}$	> 0	> 0	≥ 0	< 0

Таблиця 4.5 - Характеристика типів фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Тип фінансової стійкості	Джерела покриття запасів	Стисла характеристика	Коментар
1	2	3	4	5
1	Абсолютна стійкість фінансового стану	Власні оборотні засоби	Показує, що запаси та витрати повністю покриваються власними оборотними засобами. Висока платоспроможність, підприємство практично не залежить від кредиторів	Така ситуація належить до крайнього типу фінансової сталості та на практиці зустрічається дуже рідко. Однак її не можна розглядати як ідеальну, у зв'язку з тим, що підприємство не використовує у господарській діяльності зовнішні джерела фінансування
2	Нормальна стійкість фінансового стану	Власні оборотні засоби та довгострокові кредити	Вартість запасів господарюючого суб'єкта менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування запасів. Підприємству притаманні нормальна платоспроможність; ефективне використання позикових засобів; висока дохідність поточної діяльності	Підприємство оптимально використовує власні та кредитні ресурси. Поточні активи перевищують кредиторську заборгованість
3	Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан	Власні оборотні засоби, довгострокові	Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових джерел формування, надлишком або	Фінансова стійкість вважається допустимою, якщо виконуються наступні умови:

Продовження таблиці 4.5

1	2	3	4	5
		та короткострокові кредити та позики	рівністю загальної величини основних джерел формування запасів та вартістю запасів; порушеннями фінансової дисципліни, збоями в надходженні грошових коштів на поточний рахунок, зниженням прибутковості діяльності. Однак зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів	<ul style="list-style-type: none"> • вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів та залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів; • вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми власного оборотного капіталу. <p>Якщо ці умови не виконуються, то спостерігається тенденція до погіршення фінансового стану</p>
4	Кризовий фінансовий стан	Власні оборотні засоби, довгострокові та короткострокові кредити та позики	Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових та джерел формування запасів. Грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу в даній ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів по оплаті праці, кредитам банку, постачальникам, бюджету тощо	Неплатоспроможність підприємства; межа банкрутства. При кількарізовому повторенні такого стану підприємству погрожує об'ява банкрутства

4.3 Оцінка фінансової стійкості підприємства за допомогою відносних показників

Таблиця 4.6 - Система відносних показників для оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Назва показника	Що показує	Алгоритм розрахунку	Коментар
1	2	3	4	5
1	Показники стану і структури капіталу			
1.1	Коефіцієнт автономії (K_a)	Показує частку власних засобів в їх загальній сумі.	$K_a = \frac{PBK}{BB}$ <p>Відношення суми реального власного капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	$K_a \geq 0,5$ <p>Характеризує незалежність від позикових засобів. Перевищення вказує на зростання фінансової незалежності підприємства</p>
1.2	Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{\phi z}$)	Показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн власних коштів	$K_{\phi z} = \frac{BB}{BK}$ <p>Відношення загальної суми засобів підприємства до суми власного капіталу</p>	$K_{\phi z} \leq 2$ <p>Показник обернений до коефіцієнта автономії. Характеризує залежність від позикових засобів</p>
1.3	Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\phi c}$)	Показує кількість власних коштів, які залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи позикових засобів	$K_{\phi c} = \frac{PBK}{PK}$ <p>Відношення реального власного та позикового капіталу</p>	$K_{\phi c} \geq 1$ <p>Зниження вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності</p>

1	2	3	4	5
1.4	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних засобів ($K_{n/6}$) або	Кількість позикових засобів, яких залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи власних коштів	$K_{n/6} = \frac{ПК}{РВК}$ <p>Відношення всіх зобов'язань (позикового капіталу) до реального власного капіталу</p>	$K_{n/6} \leq 1$ <p>Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності Залежить від характеру господарської діяльності</p>
1.5	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($K_{зк}$)	Характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства	$K_{зк} = \frac{ПК}{ВБ}$ <p>Відношення суми позикового капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	$K_{зк} \leq 0,5$ <p>Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності</p>
1.6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{оз}$)	Показує частку довгострокових займів в загальній сумі довгострокових джерел формування, які можна спрямувати на реалізацію довготермінових програм	$K_{оз} = \frac{ДПК}{ВК + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу і довгострокового позикового капіталу (довгострокових джерел)</p>	<p>Чим вище показник, тим більш залежне підприємство від довгострокових позикових джерел фінансування</p>

1	2	3	4	5
1.7	Коефіцієнт стійкості фінансування ($K_{c.ф}$)	Показує питому вагу активів, які фінансуються за рахунок стійких пасивів	$K_{c.ф} = \frac{BK + ЗМВ + ДПК}{ВБ}$ <p>Відношення власного капіталу, забезпечення майбутніх витрат та платежів і довгострокового позикового капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	Критичне значення коефіцієнта - 0,75. Якщо значення цього коефіцієнта нижче 0,75, можна зробити висновок, що на підприємстві недостатньо стійких джерел формування майна. Чим вище показник, тим більш активів фінансуються за рахунок довгострокових і власних джерел одночасно
1.8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($K_{д.з}$)	Визначає частину довгострокових зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{д.з} = \frac{ДПК}{ПЗ + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до загальної суми засобів, залучених підприємством на позиковій основі</p>	$K_{д.з} < 0,2$
1.9	Коефіцієнт поточних зобов'язань ($K_{п.з}$)	Визначає частку (питому вагу) поточних зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{п.з} = \frac{КПК}{КПЗ + ДПК}$ <p>Відношення поточних зобов'язань загальної суми</p>	$K_{п.з} > 0,5$

1	2	3	4	5
			засобів, залучених підприємством на позиковій основі	
1.10	Коефіцієнт страхування бізнесу ($K_{C.B}$)	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна	$K_{C.B} = \frac{PK}{BB}$ <p>Визначається як відношення суми резервного капіталу до загальної вартості майна</p>	$K_{C.B} > 0,2$
2	Показники стану основних й оборотних активів			
2.1	Коефіцієнт забезпеченості і поточних активів власними оборотними засобами ($K_{з.на}$)	Наявність у підприємства власних оборотних засобів, необхідних для його фінансової сталості. Критерій визначення неплатоспроможності (банкрутства) підприємства	$K_{з.на} = \frac{BOЗ}{ПА} = \frac{BK - HA}{ПА}$ <p>Відношення власних оборотних засобів до загальної величини оборотних засобів підприємства</p>	$K_{з.на} \geq 0,1$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим більше в нього можливостей проведення незалежної фінансової політики</p>
2.2	Коефіцієнт забезпеченості і запасів власними	Наявність у підприємства власних оборотних засобів, необхідних для покриття запасів.	$K_{з.з} = \frac{BOЗ}{З} = \frac{BK - HA}{З}$	$K_{з.з} \geq 0,5$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим</p>

Продовження таблиці 4.6

1	2	3	4	5
	оборотними засобами ($K_{з.з}$)		Відношення власних оборотних засобів до величини запасів підприємства	більше в нього можливостей проведення незалежної фінансової політики
2.3	Коефіцієнт покриття запасів ($K_{п.з}$)	Наявність у підприємства «нормальних» джерел засобів для покриття запасів	$K_{п.з} = \frac{ВОЗ + ККБ + КЗ_T}{3}$ <p>Відношення суми власних оборотних засобів, короткострокових кредитів банку та кредиторської заборгованості по товарним операціям до величини запасів підприємства</p>	$K_{п.з} \geq 1$ <p>Зниження вказаної межі вказує на необхідність використання інших джерел фінансування, що приводить до зростання кредиторської заборгованості по сплаті праці та по іншим видам розрахунків</p>
2.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{м.вк}$)	Здібність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу та поповнювати оборотні засоби за рахунок власних джерел	$K_{м.вк} = \frac{ВОЗ}{ВК}$ <p>Відношення власних оборотних засобів до загальної величини власного капіталу підприємства</p>	$K_{м.вк} \in [0,2 - 0,5]$ <p>Чим ближче значення показника до верхньої межі, тим більше можливість фінансового маневру у підприємства</p>

1	2	3	4	5
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів ($K_{м/ім}$)	Скільки оборотних активів (мобільних засобів) приходить на 1 грош. од. необоротних активів (іммобілізованих засобів)	$K_{м/ім} = \frac{ПА}{НА}$ <p>Відношення оборотних до необоротних активів</p>	Чим вище значення показника, тим більше засобів підприємство укладає в оборотні активи
2.6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{рвм}$)	Показує частку коштів торговельного процесу у вартості майна підприємства	$K_{рвм} = \frac{ОЗ + З + НВ}{ВБ}$ <p>Відношення суми основних засобів, запасів та незавершеного виробництва до загальної величини майна підприємства (валюти балансу)</p>	Чим вище значення показника, тим вище рівень виробничого потенціалу підприємства
2.7	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів ($K_{ст.фін}$)	Показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів	$K_{ст.фін} = \frac{ДПК}{НА}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до необоротних активів підприємства</p>	$K_{ст.фін} < 1$ <p>Перевищення вказаної межі вказує на зростання вартості необоротних активів, сформованих за рахунок довгострокових джерел фінансування</p>

Питання для самоконтролю

1. Мета і задачі діагностики фінансової стійкості підприємства.
2. Зміст і послідовність діагностики фінансової стійкості підприємства.
3. Які показники характеризують фінансову стійкість підприємства?
4. Як обчислюються власні оборотні кошти підприємства?
5. Як обчислюються власні оборотні кошти підприємства?
6. Як обчислюються власні довгострокові джерела фінансування запасів?
7. Як обчислюється загальна величина джерел формування запасів?
8. Що визначає абсолютну фінансову стійкість?
9. Що визначає нормальну фінансову стійкість?
10. Що визначає нестійкий фінансовий стан?
11. Що визначає критичний фінансовий стан?
12. Як розраховується коефіцієнт концентрації власного капіталу?
13. Як розраховується коефіцієнт фінансової залежності?
14. Як розраховується коефіцієнт маневреності власного капіталу?
15. Як розраховується коефіцієнт структури довгострокових вкладень?
16. Як розраховується коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів?
17. Як розраховується коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів?
10. Як розраховується коефіцієнт структури залученого капіталу?
11. Як впливає збільшення власного капіталу на рівень фінансової стійкості підприємства?

ТЕМА 5

ДІАГНОСТИКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

5.1. Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики ліквідності та платоспроможності підприємства

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які в загальному вигляді характеризують його спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями перед контрагентами/

Основними ознаками платоспроможності є:

- а) наявність у достатньому обсязі коштів на поточному рахунку;
- б) відсутність простроченої кредиторської заборгованості

**Таблиця 5.1 – Порівняльна характеристика термінів
«платоспроможність» і «ліквідність»**

Вчені-економісти	Характеристика сутності терміну	
	<i>платоспроможність</i>	<i>ліквідність</i>
Грачов А. В.	відображає здатність підприємства відповідати за всім боргами і зобов'язаннями у даний момент часу і виключно за рахунок майна у грошовій формі (частини поточних активів)	здатність підприємства відповідати лише за своїми поточними боргами і зобов'язаннями (частина позикового капіталу) у даний момент часу за рахунок усіх поточних активів (включаючи грошові активи)
Бутинець Ф. Ф.	можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання	здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань
Гіляровська Л. Т., Вехорева А. А.	здатність своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями	здатність підтримувати платоспроможність
Савицька Г. В.	можливість вчасно погашати свої платіжні зобов'язання наявними грошовими ресурсами	спосіб підтримки платоспроможності
Ковальов В. В.	наявність у підприємств грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує термінового погашення	–
Чернов В. А.	здатність погашення зобов'язань за допомогою активів визначеного ступеню ліквідності, які є розпорядженні підприємства	здатність підприємства здійснювати розрахунки за усіма видами зобов'язань
Шеремет О. О.	можливість підприємства своєчасно погасити свої строкові зобов'язання наявними грошовими ресурсами	здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші
Цал-Цалко Ю. С.	можливість підприємства своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету	можливість підприємства швидко розрахуватись за допомогою наявного майна (активів) за своїми зобов'язаннями (пасивами)

Рисунок 5.1 – Характерні особливості та зв'язок ліквідності та платоспроможності

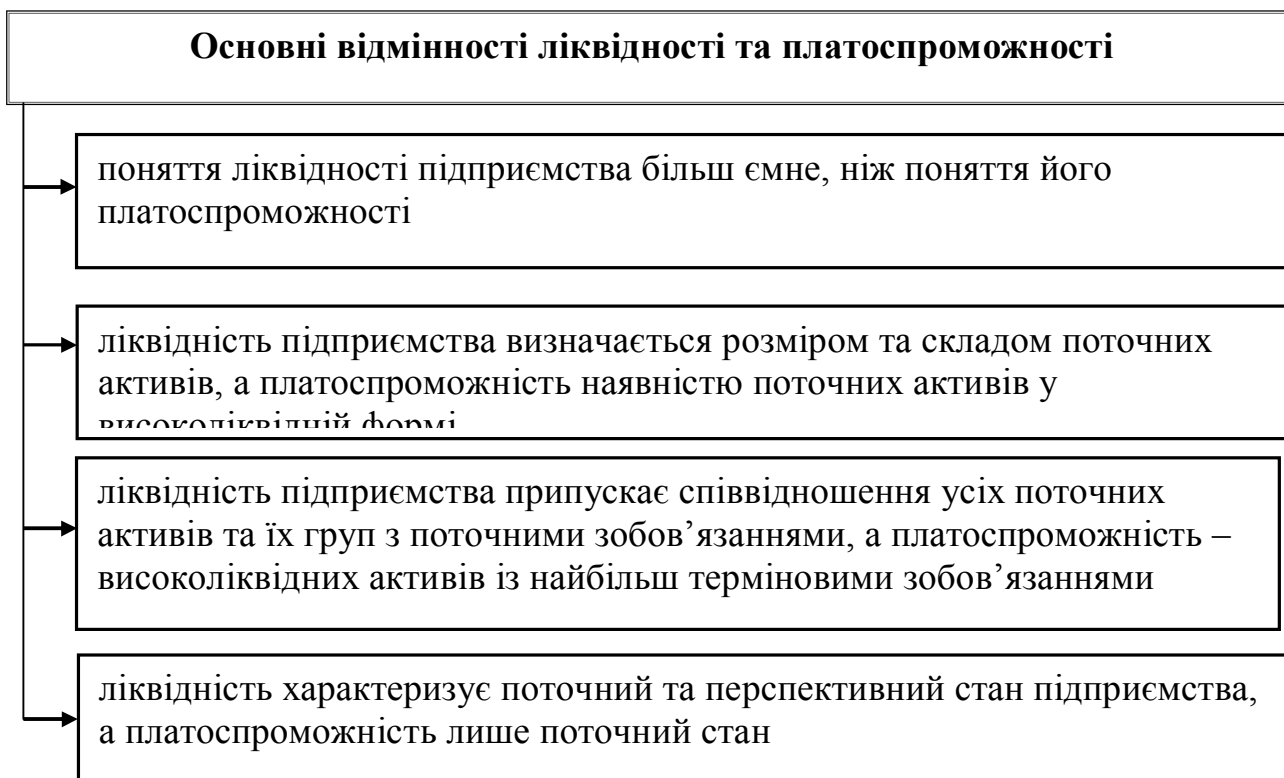

Рисунок 5.2 - Відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю

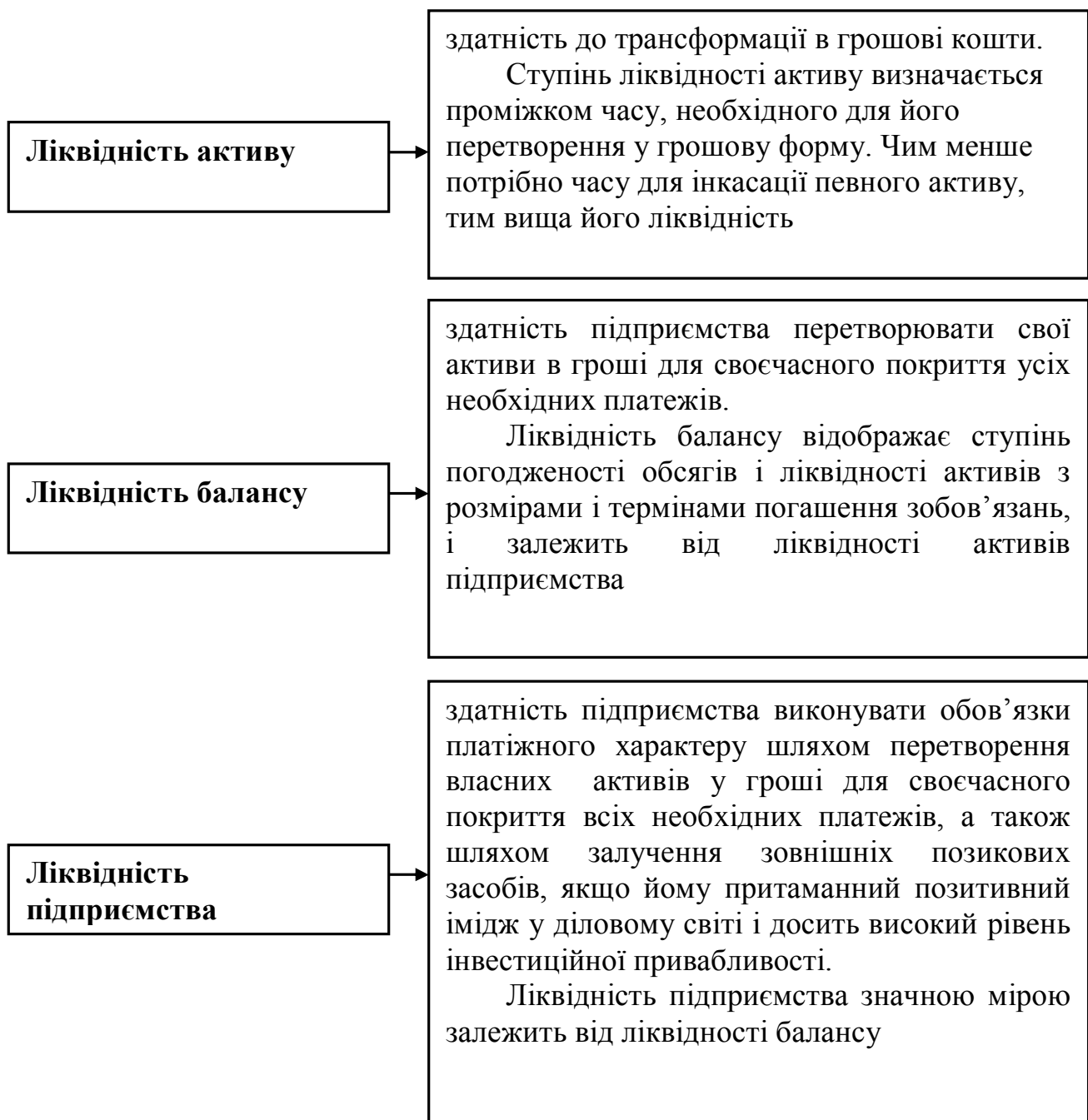

Рисунок 5.3 – Характеристика прояву ліквідності

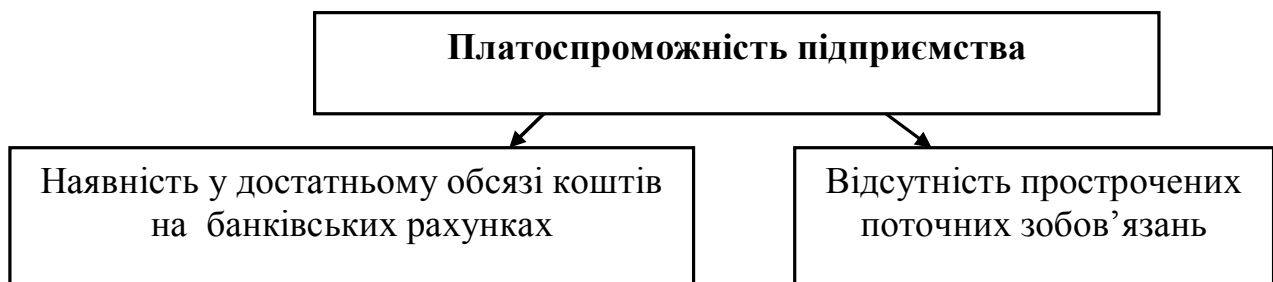

Рисунок 5.4 - Основні ознаки платоспроможності підприємства

Мета діагностики ліквідності та платоспроможності – пошук потенційних можливостей підвищення їх рівня і поліпшення платіжно-розрахункової дисципліни підприємства

Задачі і послідовність діагностики ліквідності та платоспроможності

Рисунок 5.5 – Мета і основні задачі аналізу ліквідності та платоспроможності

5.2. Аналіз ліквідності балансу

Мета аналізу ліквідності балансу - пошук можливостей погашення платіжних зобов'язань за рахунок внутрішніх джерел (можливої реалізації активів), і з'ясування на цій основі рівня платоспроможності підприємства.

Зміст аналізу ліквідності балансу – визначення ступеня покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошові засоби відповідає терміну сплати зобов'язань

Групування статей активу і пасиву балансу

Актив - за ступенем ліквідності активів (*за убунням ліквідності*)

A1 <i>абсолютно ліквідні активи</i>	суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно
A2 <i>активи швидкої реалізації.</i>	дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства з платниками та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу тощо
A3 <i>активи повільної реалізації</i>	найменш ліквідні оборотні активи у вигляді запасів і витрат. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості й правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообороту в банку, від якості й попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків тощо
A4 <i>активи важкої реалізації</i>	активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу, інші необоротні активи та групи вибуття

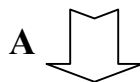

Рисунок 5.6 – Мета, зміст та методичні підходи до аналізу ліквідності балансу

Б

Пасив - за ступенем терміновості оплати зобов'язань (за підвищенням термінів оплати)

П1 <i>термінові зобов'язання</i>	кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, інші короткострокові зобов'язання
П2 <i>короткострокові зобов'язання</i>	короткострокові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати, тобто позикові кошти, крім кредитів банків для працівників, доходи майбутніх періодів, забезпечення наступних витрат та платежів
П3 <i>довгострокові зобов'язання</i>	довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви
П4 <i>постійні пасиви</i>	пасиви, що не є зобов'язаннями і не підлягають погашенню

Рисунок 5.6 (продовження) – Мета, зміст та методичні підходи до аналізу ліквідності балансу

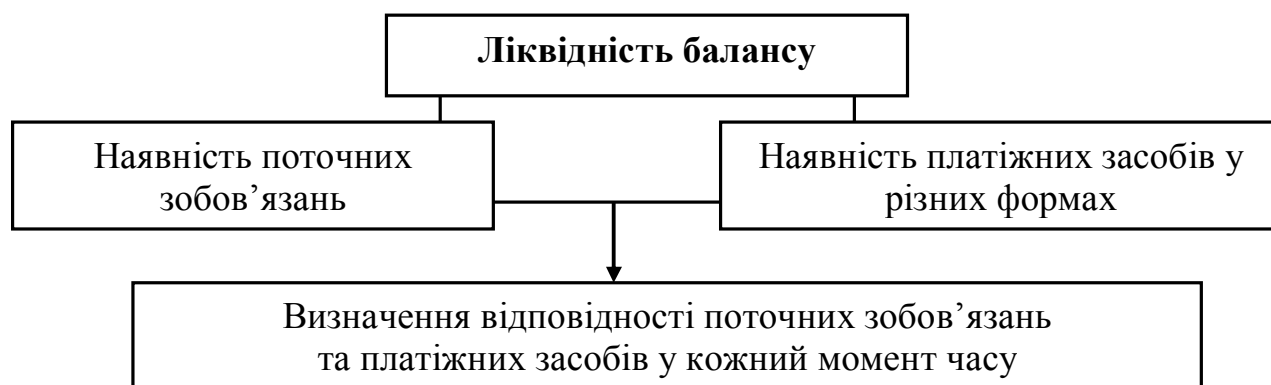

Рисунок 5.7 - Ознаки ліквідності балансу підприємства

Таблиця 5.2 – Групування статей активу і пасиву балансу в процесі аналізу ліквідності балансу та критерії визнання балансу ліквідним

А к т и в			П а с и в		
Групи за ступенем ліквідності		Код рядка	Групи за терміном сплати зобов'язань		Код рядка
A1	Абсолютно ліквідні активи	1160, 1165	П1	Термінові зобов'язання	1610-1630
A2	Активи швидкої реалізації	1120, 1125-1155	П2	Короткострокові зобов'язання	1600; 1660-1690
A3	Активи повільної реалізації	1100, 1110, 1170, 1190, 1200	П3	Довгострокові зобов'язання	1595
A4	Активи, що важко реалізуються	1095	П4	Постійні пасиви	1495

Баланс ліквідний за умов виконання нерівностей:

$$\begin{array}{l}
 A1 \geq P1 \\
 A2 \geq P2 \\
 A3 \geq P3 \\
 A4 \leq P4
 \end{array}
 \left. \vphantom{\begin{array}{l} A1 \geq P1 \\ A2 \geq P2 \\ A3 \geq P3 \\ A4 \leq P4 \end{array}} \right\}
 \begin{array}{l}
 \text{ліквідність балансу та платоспроможність підприємства у} \\
 \text{світлі короткострокової перспективи} \\
 \text{ліквідність балансу та платоспроможність підприємства у} \\
 \text{світлі довгострокової перспективи}
 \end{array}$$

Узагальнюючий показник ліквідності балансу:

$$L_{\text{заг}} = \frac{A1 \times d1 + A2 \times d2 + A3 \times d3}{P1 \times w1 + P2 \times w2 + P3 \times w3}$$

де $A1, A2, A3$ - активи за групами ліквідності, тис. грн;

$d1, d2, d3$ - питома вага груп активів у валюті балансу, % або коеф.;

$P1, P2, P3$ - пасиви за групами терміновості оплати, тис. грн;

$w1, w2, w3$ - питома вага груп пасивів у валюті балансу, % або коеф.

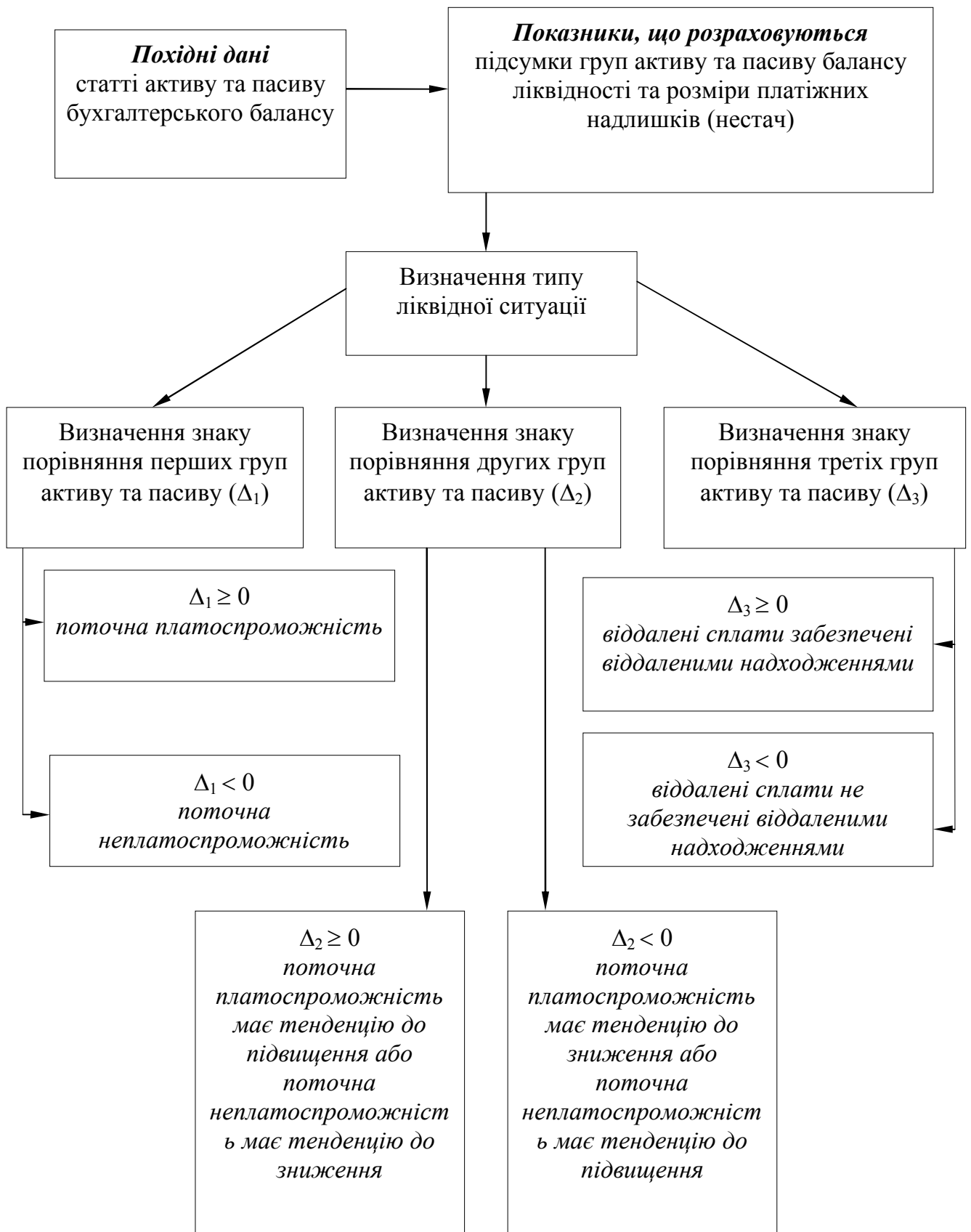

Рисунок 5.8 – Характеристика рівня платоспроможності за даними аналізу ліквідності балансу

5.3 Оцінка платоспроможності підприємства

Мета оцінки платоспроможності – визначення можливості виконання платіжних зобов'язань короткострокового характеру і пошук резервів підвищення загального рівня платоспроможності

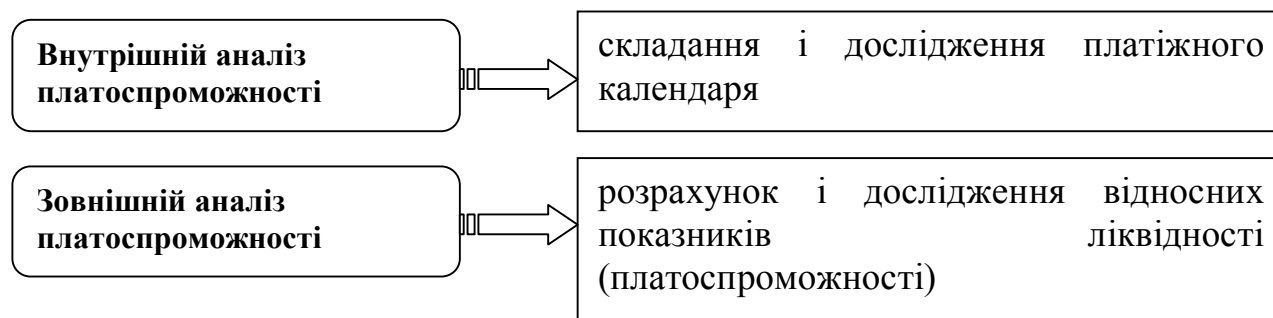

Рисунок 5.9 – Мета і види аналізу платоспроможності підприємства

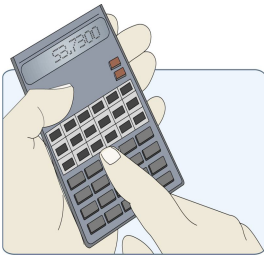
Таблиця 5.3 – Методичні підходи до внутрішнього аналізу платоспроможності

Ознака	Характеристика
Складання і дослідження платіжного календаря	
Мета	оперативний внутрішній аналіз поточної платоспроможності, щоденний контролю за надходженням засобів від продажу продукції (товарів, робіт, послуг), погашення дебіторської заборгованості й інших надходжень коштів, а також контроль за виконанням платіжних зобов'язань перед постачальниками, банками й іншими кредиторами
Термін	місяць
Методика складання	аналітичні таблиці, в яких, з одного боку, підраховуються наявні й очікувані платіжні засоби, а з іншого боку - платіжні зобов'язання на цей же період (1, 5, 10, 15 днів, 1 міс.)
Джерела складання	дані про відвантаження і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), про закупівлі засобів виробництва, документів про розрахунки з оплати праці, на видачу авансів працівникам, виписок з рахунків банків та інших
Приєм дослідження	порівняння платіжних засобів на відповідну дату з платіжними зобов'язаннями на цю саму дату
Інструмент оперативного управління	забезпечує щоденний контроль за надходженням і витратою коштів, але і дозволяє синхронізувати позитивні й негативні грошові потоки, визначити пріоритетність платежів за ступенем їхнього впливу на фінансові результати

Таблиця 5.4 - Фінансові коефіцієнти, що їх використовують для оцінки платоспроможності підприємства

№ з\п	Назва показника	Що показує	Алгоритм розрахунку	Коментар
1	Коефіцієнт загальної платоспроможності (поточної ліквідності, покриття) ($K_{з.п}$)	Достатність оборотних засобів підприємства, які можуть бути використані їм для погашення своїх короткострокових зобов'язань. Характеризує запас стійкості, яка виникає внаслідок перевищення ліквідного майна над зобов'язаннями	$K_{з.п} = \frac{ПА}{ПЗ}$ Відношення поточних активів (оборотних засобів) до поточних пасивів (короткострокових зобов'язань)	$1 \geq K_{з.п} < 2$ Нижня межа вказує на те, що оборотних засобів повинно бути достатньо для покриття своїх короткострокових зобов'язань. Перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями більш ніж у 2 рази вважається небажаним, оскільки це свідчить про нераціональне вкладення своїх коштів та неефективному їх використанні
2	Коефіцієнт проміжної платоспроможності (термінової або швидкої ліквідності) ($K_{п.п}$)	Платіжні здібності підприємства, що прогнозуються, за умов своєчасного проведення розрахунків з дебіторами	$K_{п.п} = \frac{ДЗ + ГК}{ПЗ}$ Відношення суми мобільних засобів у розрахунках з дебіторами і грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до поточних пасивів	$K_{п.п} \geq 0,7-0,8$ Низьке значення вказує на необхідність постійної роботи з дебіторами, з метою забезпечення можливості перетворення найбільш ліквідної частини оборотних засобів у грошову форму для розрахунків
3	Коефіцієнт миттєвої платоспроможності (абсолютної ліквідності) ($K_{м.п}$)	Частина короткострокової заборгованості підприємства, яку воно може сплатити найближчим часом. Надає характеристику платоспроможності підприємства на дату складання балансу	$K_{м.п} = \frac{ГК}{ПЗ}$ Відношення грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до поточних пасивів	$K_{м.п} \geq 0,2-0,25$ Низьке значення коефіцієнту вказує на зниження платоспроможності підприємства

Принципи оцінки платоспроможності підприємства на підставі відносних показників

Показники платоспроможності оцінюють за абсолютними розміром і тенденцією змін.

В ситуації, коли значення загального коефіцієнта платоспроможності менше границі нормативних критеріїв, доцільним є розрахунок коефіцієнтів поновлення чи втрати платоспроможності.

$$K_{BT(ПОН)}^{ПЛ} = \frac{K_{n.n_{К.Р}} + П_{BT(ПОН)}^{ПЛ} \times \Delta K_{n.n_{ЗАРІК}}}{N_{K_{n.n}}}$$

- де $K_{n.n_{К.Р}}$ - фактичне значення коефіцієнта поточної платоспроможності на кінець звітної періоду, коеф.;
- $П_{BT(ПОН)}^{ПЛ}$ - установлений період втрати (відновлення) платоспроможності підприємства в місяцях;
- $\Delta K_{n.n_{ЗАРІК}}$ - зміна коефіцієнта поточної ліквідності за період, коеф.;
- $N_{K_{n.n}}$ - нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності.

Значення коефіцієнту поновлення платоспроможності більше 1 свідчить про те, що підприємство у ближчі 6 місяців здатно поновити платоспроможність, і навпаки.

Значення коефіцієнту втрати платоспроможності більше 1, то у підприємства відсутня тенденція до втрати платоспроможності протягом ближчих 3 місяців, і навпаки.

5.4. Критерії та ступені неплатоспроможності суб'єктів господарювання

Неплатоспроможність - неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання після настання встановленого терміну їх сплати перед кредиторами, у тому числі щодо заробітної плати.

Банкрутство - встановлена у судовому порядку фінансова неспроможність боржника здійснювати платежі за своїми зобов'язаннями.

До стану банкрутства підприємство може призвести погіршення усіх показників, які визначають його фінансову стійкість, тому саме на них базується аналіз імовірності настання такого стану.

Мета діагностики неплатоспроможності – ідентифікація потенційної загрози банкрутства для своєчасного формування системи заходів з нейтралізації негативних тенденцій розвитку фінансової ситуації на підприємстві

Задачі і послідовність діагностики неплатоспроможності

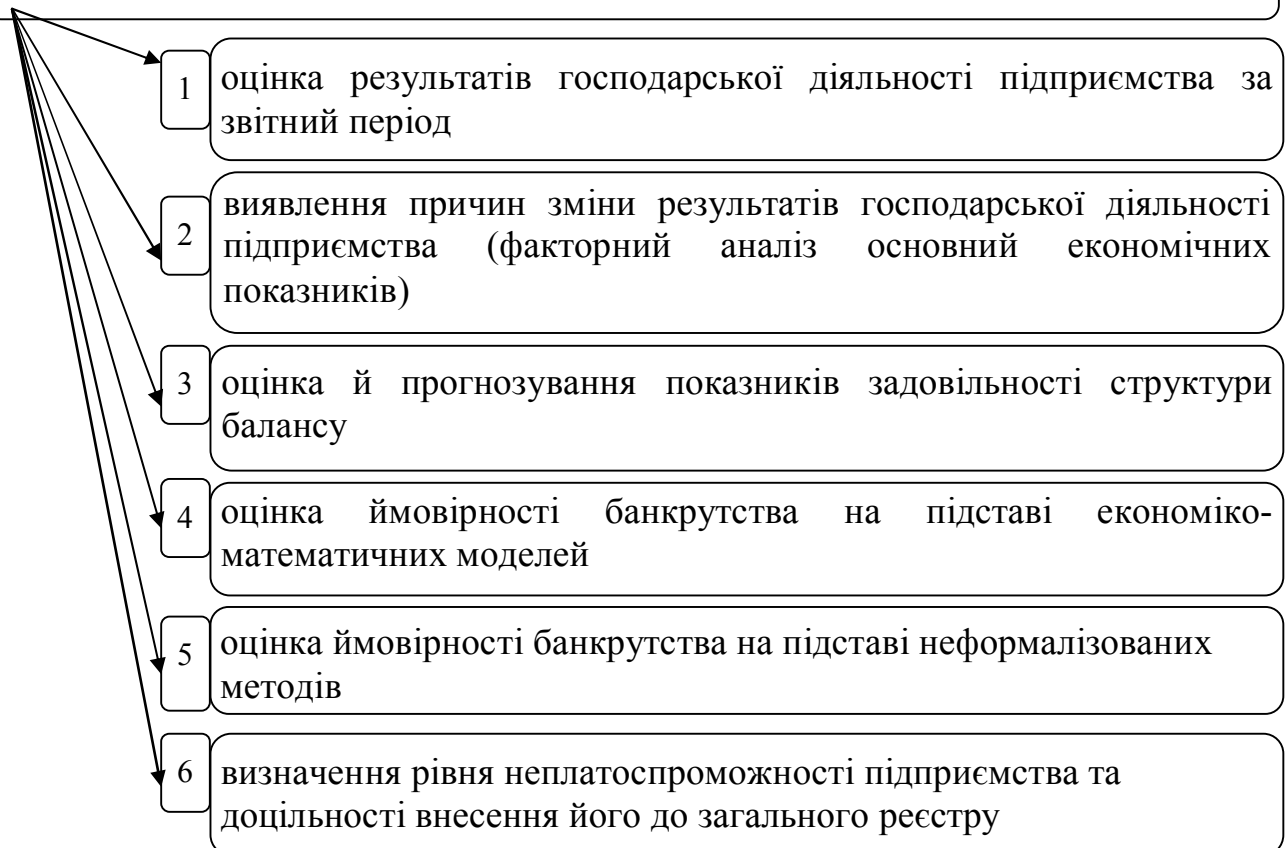

Рисунок 5.10 – Мета і основні задачі діагностики неплатоспроможності підприємства

Таблиця 5.5 – Чинники, що обумовлюють неплатоспроможність та кризову фінансову ситуацію

<i>Зовнішні чинники</i>	<i>Внутрішні чинники</i>
<ul style="list-style-type: none"> – загальна економічна ситуація в країні – система оподаткування – загальний дефіцит грошових коштів – низький рівень платоспроможного попиту – відсутність відпрацьованої процедури банкрутства 	<ul style="list-style-type: none"> – нераціональна політика управління активами – порушення механізму руху грошових потоків – низька конкурентоспроможність продукції – дефіцит власних оборотних коштів – відсутність фінансового планування і прогнозування

Таблиця 5.6 - Критерії оцінки задовільності структури балансу підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за балансом	Значення показників, що відображають структуру балансу	
		задовільну	незадовільну
Коефіцієнт загальної ліквідності	ряд. (1195)	> 2	< 2
	ряд. (1695)		
Коефіцієнт за-безпеченості поточних активів власними оборотними коштами	ряд. (1195 – 1170 більше 1р. - 1695) ф. № 1	>0,1	< 0,1
	ряд 1195 ф. № 1		
Коефіцієнт втрати платоспроможності	$K_{BT}^{ПЛ} = \frac{K_{n.n_{K.P}} + П_{BT}^{ПЛ} \times \Delta K_{n.n_{ЗАРІК}}}{2}$	> 1	< 1
Коефіцієнт по-новлення плато-спроможності	$K_{ПОН}^{ПЛ} = \frac{K_{n.n_{K.P}} + П_{ПОН}^{ПЛ} \times \Delta K_{n.n_{ЗАРІК}}}{2}$	> 1	< 1

Таблиця 5.7 - Система показників Бівера

Показники	Алгоритм розрахунку	Рекомендовані значення показників		
		Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
Коефіцієнт Бівера	ряд. (2350 + 2515)ф. № 2	0,4–0,45	0,17	-0,15
	ряд. (1595 + 1695 + 1700)ф. № 1			
Коефіцієнт загальної ліквідності	ряд. (1195 – 1170 більше 1р.)ф. № 1	≤ 3,2	≤ 2,0	≤ 1,0
	ряд.(1695) ф. № 1			
Рентабельність капіталу за чистим прибутком	[(ряд2350 ф.№2)/ ряд. 1900 ф. №1] x 100	6-8	4	-22
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ряд. (1595 + 1695 + 1700) ф. №1	≤ 0,37	≤ 0,50	≤ 0,80
	ряд. 1900 ф. № 1			
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	ряд. (1195 – 1170 більше 1р. - 1695) ф. № 1	0,4	≤ 0,30	≈ 0,06
	ряд 1300 ф. № 1			

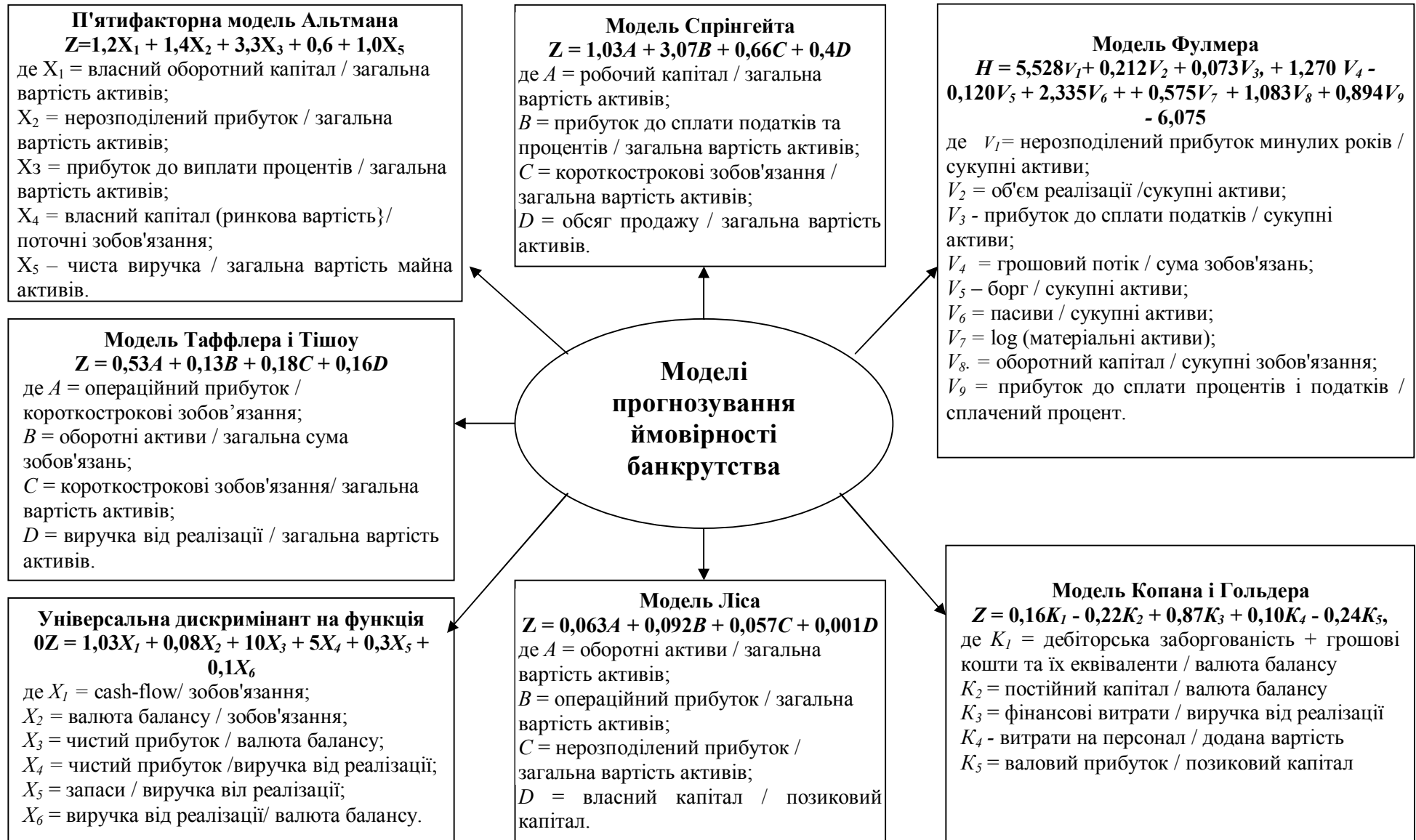
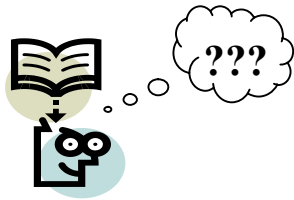

Рисунок 5.8 - Моделі прогнозування ймовірності банкрутства, запропоновані західними економістами

Таблиця 5.9 - Критерії визнання ступеня фінансової кризи (банкрутства) за різними моделями

Модель	Значення показника	Характеристика ступеня фінансової кризи
Альтмана (п'ятифакторна)	$Z < 1,8$	ймовірність банкрутства дуже висока
	$1,81 < Z < 2,7$	ймовірність банкрутства висока
	$2,71 < Z < 2,9$	банкрутство можливе
	$Z > 3$	ймовірність банкрутства дуже низька
Спрінгейта	$Z < 0,862$	потенційне банкрутство
Ліса	$Z < 0,037$	висока загроза банкрутства
Тафлера і Тішоу	$Z > 0,3$	банкрутство майже неймовірно (непогані довгострокові перспективи)
	$Z < 0,2$	банкрутство більш ніж ймовірне
Конана і Гольдера	$Z = +0,210$	ймовірність затримки платежів складає 100%
	$Z = +0,480$	ймовірність затримки платежів складає 90%
	$Z = +0,002$	ймовірність затримки платежів складає 80%
	$Z = -0,026$	ймовірність затримки платежів складає 70%
	$Z = -0,068$	ймовірність затримки платежів складає 50%
	$Z = -0,087$	ймовірність затримки платежів складає 40%
	$Z = -0,107$	ймовірність затримки платежів складає 30%
	$Z = -0,131$	ймовірність затримки платежів складає 20%
	$Z = -0,164$	ймовірність затримки платежів складає 10%
Універсальна дискримінантна функція	$Z > 2$	підприємство вважається фінансове стійким, і тому йому не загрожує банкрутство
	$1 < Z < 2$	фінансова рівновага (фінансова стійкість) підприємства порушена, але за умови переходу на антикризове управління банкрутство йому не загрожує
	$0 < Z < 1$	підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів
	$Z < 0$	підприємство є напівбанкрутом

Питання для самоконтролю

1. Який стан балансу підприємства дозволяє судити про рівень його ліквідності?
2. Чим характеризується платоспроможність підприємства?
3. У чому відмінність понять ліквідність і платоспроможність підприємства в короткостроковому періоді?
4. Перелічіть і визначте область застосування відносних показників, які характеризують рівень забезпеченості активів власними оборотними коштами.
5. Яка мета аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств?
6. Як розрізняються активи за ступенем ліквідності?
7. Як групуються пасиви за ступенем строку їх оплати?
8. Як складається баланс ліквідності. Наведіть його форму?
9. Як визначається ліквідність підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів?
10. Наведіть ознаки платоспроможності.
11. Наведіть форму платіжного календаря.
12. Як визначається грошова платоспроможність? Наведіть форму таблиці.
13. Як визначається розрахункова платоспроможність? Наведіть форму таблиці?
14. Як визначається ліквідна платоспроможність? Наведіть форму таблиці.
15. Від чого залежить підвищення рівня платоспроможності підприємства?

ТЕМА 6 ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

6.1. Поняття, значення та інформаційне забезпечення діагностики ефективності господарської діяльності підприємства

В організаційному аспекті аналітичний процес оцінки економічної ефективності господарювання доцільно розподіляти на три етапи:

– **підготовчий** - визначення мети й завдань аналізу, ухвалення рішення доцільності аналізу бухгалтерської звітності підприємства, перевірка, вбір та підготовка до аналізу даних і показників звітності;

– **основний** (саме аналітична обробка інформації) - проведення аналітичних процедур, тобто розрахунок системи кількісних і якісних показників, що дають комплексну характеристику й оцінку ефективності господарської діяльності торговельного підприємства і можуть бути використані у просторово-часових зіставленнях. Більш детальний аналіз з метою пошуку резервів і напрямків зміцнення рівня ефективності пов'язаний з вибором оптимальних рішень з коректування поточної діяльності і прогнозування результатів;

– **заключний** етап - узагальнення результатів аналізу, формування висновків, розробка заходів, направлених на підвищення ефективності господарювання підприємства, оформлення результатів дослідження із забезпеченням їх гласності.

Ефективність господарської діяльності підприємства характеризується показниками:

- ділової активності, яка відбиває результативність роботи підприємства відносно розміру авансованих ресурсів або розміру їх застосування в процесі діяльності;
- рентабельності (прибутковості або дохідності), яка відбиває отриманий ефект відносно ресурсів та витрат, що їх було використано для досягнення цього ефекту.

Мета діагностики ефективності господарської діяльності підприємства – пошук потенційних можливостей підвищення економічної ефективності господарювання (прискорення оборотності та збільшення рентабельності активів та капіталу, що використовуються в процесі господарювання).

Основні завдання діагностики ефективності господарської діяльності:

- розрахунок кількісних і якісних показників економічної ефективності господарювання підприємства;
- порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують ділову активність і рентабельність підприємства у минулому і звітному періодах;
- визначення тенденцій зміни розрахункових показників рентабельності і ділової активності підприємства (просторово-часовий аналіз);
- факторний аналіз показників ділової активності і рентабельності підприємства;
- оцінка стійкості економічного зростання підприємства і факторів, що її визначають
- оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогнозного аналізу коефіцієнтів економічної ефективності господарювання.

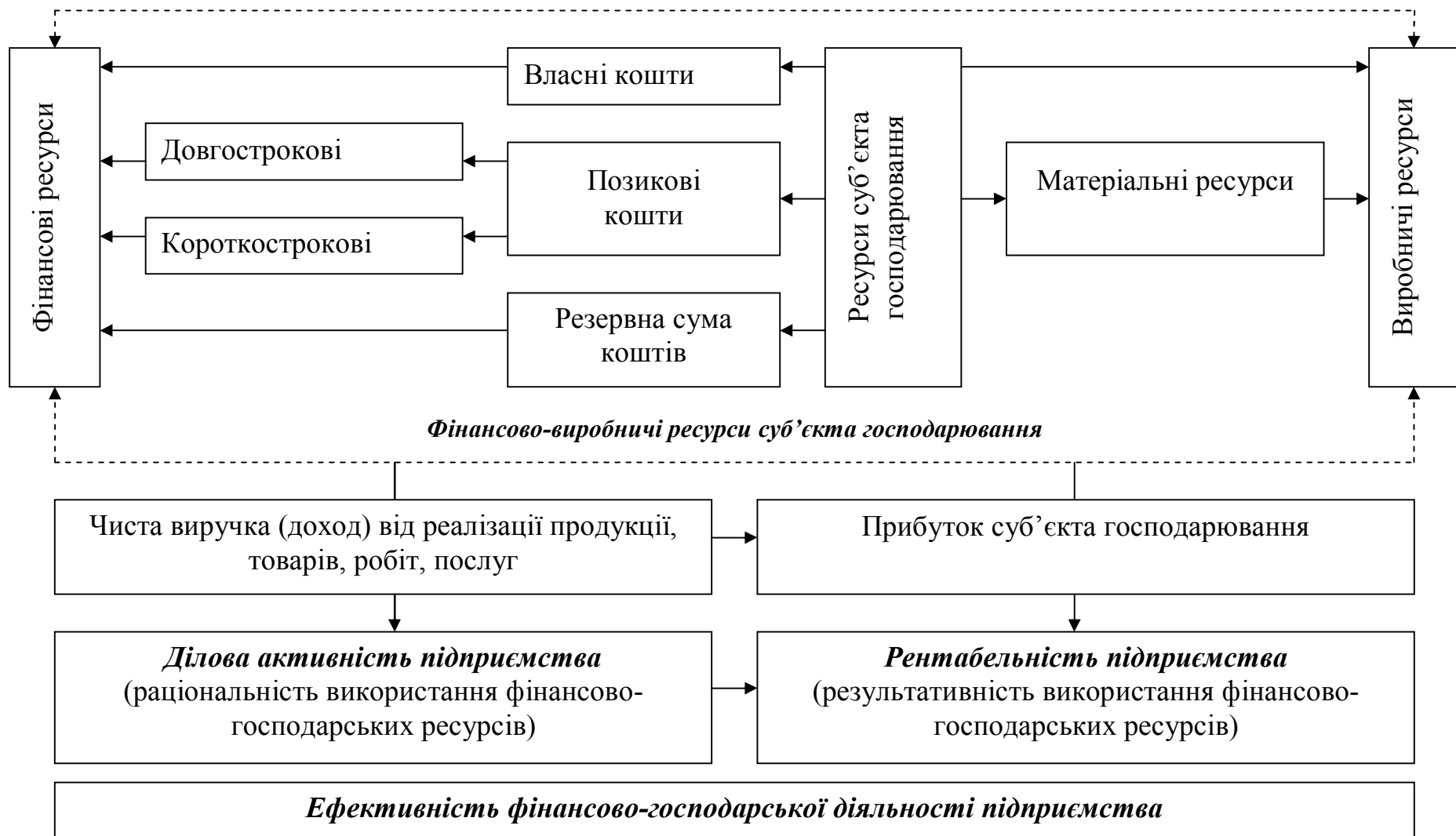

Рисунок 6.1– Складові ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

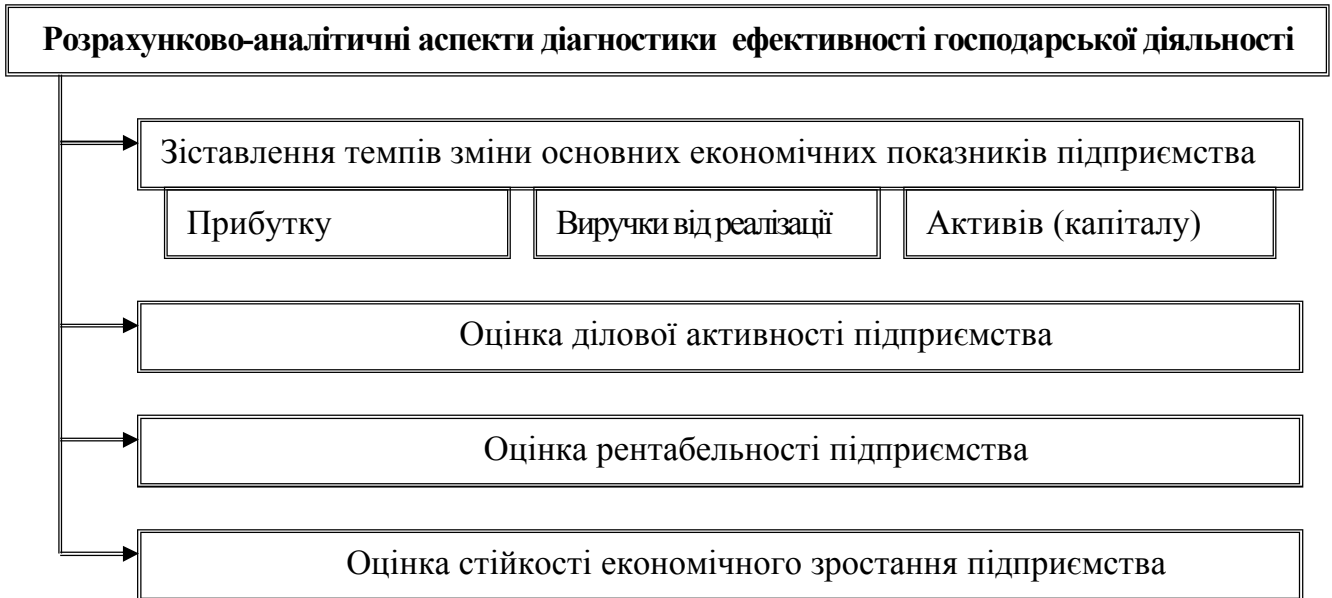

Рисунок 6.2 – Напрями діагностики ефективності господарської діяльності підприємства

6.2. Методика діагностики ділової активності підприємства

Ділова активність - увесь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. В контексті ефективності господарської діяльності підприємства сутність категорії «ділова активність» та її зміст можливо визначити як динамічність розвитку підприємства, досягнення ним поставлених цілей, раціональне використання економічного потенціалу та розширення ринків збуту продукції

Оцінка ділової активності - визначення результативності діяльності суб'єкта господарювання шляхом застосування комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що формують оптимальне співвідношення темпів зростання основних показників, а також зумовлюють проміжні та кінцеві результати діяльності.

Критерії ділової активності	
Якісні	Кількісні
<ul style="list-style-type: none"> – Широта ринків збуту – Репутація підприємства – Конкурентоспроможність – Наявність стабільних 	<ul style="list-style-type: none"> – абсолютні і відносні показники наявності і використання ресурсів і капіталу

Рисунок 6.3 – Ділова активність підприємства: сутність та критерії

Таблиця 6.1 - Система показників для оцінки ділової активності підприємства

№ з/п	Показники	Порядок розрахунку/позитивна тенденція	Характеристика	Зміст
1	2	3	4	5
1. ПОКАЗНИКИ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ				
1.	Чиста виручка від реалізації (продукції, товарів, робіт, послуг)	ряд. 2000 форма № 2 (збільшення)	Чиста виручка від реалізації - це виручка, за рахунок якої покриваються витрати на основну діяльність і формується прибуток підприємства	Показує скільки виручки від реалізації, за виключенням косвених податків, отримало підприємство
2.	Прибуток від реалізації (продукції, товарів, робіт, послуг)	ряд. (2090-2130-2150) форма № 2 (збільшення)	Обчислюється різницею між валовим прибутком, адміністративними витратами та витратами на збут	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення основної діяльності підприємства
3.	Прибуток від операційної діяльності	ряд. 2190 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється різницею між валовим прибутком, адміністративними витратами, витратами на збут та іншими витратами операційної діяльності, та додаванням інших операційних доходів	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення операційної діяльності підприємства
4.	Прибуток до оподаткування	ряд. 2290 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється додаванням до прибутку від операційної діяльності доходів і відніманням відповідно витрат від участі в капіталі, фінансової діяльності та іншої звичайної діяльності	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення звичайної діяльності підприємства
5.	Чистий прибуток	ряд. 2350 форма № 2 (збільшення)	Прибуток, який залишається у підприємства після сплати податку на прибуток	Показує скільки чистого прибутку отримано підприємством

Продовження таблиці 6.1.

1	2	3	4	5
6.	Середній розмір активів (капіталу)	(ряд. (1900 гр. 3 + 4) форма №1) / 2)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про активи (капітал) підприємства	Показує середню за період величину активів (капіталу), задіяних в діяльності підприємства
7.	Середній розмір необоротних активів	ряд. (1095 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про необоротні активи підприємства	Показує середню за період величину необоротних активів, задіяних в діяльності підприємства
8.	Середній розмір оборотних активів	ряд. (1195 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства
9.	Середній розмір матеріальних оборотних активів	ряд. ((1100+1190)) гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про матеріальні оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину матеріальних оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства
10	Середній розмір товарних запасів	ряд. (1104гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про товарні запаси підприємства	Показує середню за період величину товарних запасів, задіяних в операційній діяльності підприємства
11	Середній розмір дебіторської заборгованості	ряд. ((1125+1130+1135+1155)) гр. 3 + 4) форма №1/2 (зменшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про дебіторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину дебіторської заборгованості підприємства
12	Середній розмір дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	ряд. (1125 гр. 3 + 4) форма №1/2 (зменшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про дебіторську заборгованість підприємства за товари, роботи, послуги	Показує середню за період величину дебіторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги

Продовження таблиці 6.1.

1	2	3	4	5
13.	Середній розмір грошових активів	ряд. ((1160+1165)) гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про грошові активи підприємства	Показує середню за період величину грошових активів підприємства
14.	Середній розмір грошових коштів	ряд. (1165) гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про грошові кошти підприємства в національній та іноземній валюті	Показує середню за період величину грошових коштів підприємства
15.	Середній розмір власного капіталу	ряд. (1495 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний капітал підприємства	Показує середню за період величину власного капіталу підприємства
16.	Середній розмір акціонерного капіталу	ряд. ((1400) гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про акціонерний капітал підприємства	Показує середню за період величину акціонерного капіталу підприємства
17.	Середній розмір перманентного капіталу	ряд. ((1495 +1595)гр.3+гр.4) форма № 1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний і довгостроковий залучений капітал підприємства	Показує середню за період величину перманентного капіталу підприємства
18.	Середній розмір залученого капіталу	ряд. ((1595+1695)гр.3+гр.4) форма № 1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про залучений капітал підприємства	Показує середню за період величину залученого капіталу підприємства
19.	Середній розмір кредиторської заборгованості	ряд.((1615 + 1620 + 1625 + 1630 + 1690) гр. 3 + 4)) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про кредиторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину кредиторської заборгованості підприємства
20.	Середній розмір кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	ряд.(1610 гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про кредиторську заборгованість підприємства за товари, роботи, послуги	Показує середню за період величину кредиторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
2. ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА				
21.	Оборотність активів (капіталу)			
21.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 6 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини активів (капіталу) підприємства	Відображає швидкість обороту всього капіталу підприємства, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в підприємство
21.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 21.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею активів (капіталу) підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту активів (капіталу) підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
22.	Оборотність необоротних активів			
22.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 7 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини необоротних активів підприємства	Відображає швидкість оновлення необоротних активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в необоротні активи підприємства
22.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 22.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею необоротних активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту необоротних активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
23.	Оборотність оборотних активів			
23.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 8 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини оборотних активів підприємства	Відображає швидкість оновлення оборотних активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в оборотні активи підприємства

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
23.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 23.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею оборотних активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту оборотних активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
24.	Оборотність матеріальних оборотних активів			
24.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 9 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини матеріальних оборотних активів підприємства	Відображає швидкість оновлення матеріальних оборотних активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в матеріальні оборотні активи підприємства
24.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 24.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею матеріальних оборотних активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту матеріальних оборотних активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
25.	Оборотність товарних запасів			
25.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 10 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини товарних запасів підприємства	Відображає швидкість оновлення товарних запасів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в товарні запаси підприємства
25.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 25.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею товарних запасів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту товарних запасів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
26.	Оборотність дебіторської заборгованості			
26.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 11 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини дебіторської заборгованості підприємства	Відображає інтенсивність погашення дебіторської заборгованості, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, дебіторської заборгованості підприємства
26.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 26.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею дебіторської заборгованості підприємства	Характеризує середню довго тривалість погашення дебіторської заборгованості, тобто кількість днів між здійсненням платежів дебіторами
27.	Оборотність дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги			
27.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 12 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства	Характеризує розширення чи зниження комерційного кредиту, що надається підприємством. Відображає інтенсивність погашення заборгованості покупцями та замовниками, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, дебіторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги
27.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 27.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства	Характеризує довго тривалість погашення дебіторської заборгованості покупцями та замовниками, і свідчить про те, скільки в середньому днів проходить між здійсненням платежів за поставлені товари та надані підприємством послуги

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
28.	Оборотність грошових активів			
28.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 13 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини грошових активів підприємства	Відображає швидкість оновлення грошових активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в грошові активи підприємства
28.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 28.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею грошових активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту грошових активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
29.	Оборотність грошових активів			
29.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 14 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини грошових коштів підприємства	Відображає швидкість оновлення грошових коштів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, вкладену в грошові кошти підприємства
29.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 29.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею грошових коштів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту грошових коштів підприємства, і показує термін, необхідний для їх оновлення
30.	Оборотність власного капіталу			
30.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 15 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини власного капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення власного капіталу, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн власних коштів, вкладених в підприємство

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
30.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 30.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею власних коштів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту власних коштів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
31.	Оборотність акціонерного капіталу			
31.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 16 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини акціонерного капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення коштів, наданих акціонерами, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн коштів, вкладених в підприємство його засновниками
31.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 31.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею акціонерного капіталу підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту акціонерного капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
32.	Оборотність перманентного капіталу			
32.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 17 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини перманентного капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення власних і довгострокових позикових коштів, свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн перманентного капіталу
32.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 32.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею перманентного капіталу підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту перманентного капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
33.	Оборотність залученого капіталу			
33.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 18 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини залученого капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення позикових коштів, свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн залученого капіталу
33.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 33.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею залученого капіталу підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту залученого капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
34.	Оборотність кредиторської заборгованості			
34.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 19 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини кредиторської заборгованості підприємства	Відображає інтенсивність погашення кредиторської заборгованості, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, кредиторської заборгованості підприємства
34.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 34.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею кредиторської заборгованості підприємства	Характеризує середню довго тривалість погашення кредиторської заборгованості, тобто кількість днів між здійсненням платежів підприємством
35.	Оборотність кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги			
35.1	- в оборотах	пок. 1 / пок. 20 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства	Характеризує розширення чи зниження комерційного кредиту, що надається підприємству. Відображає інтенсивність погашення заборгованості постачальникам, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн, кредиторської заборгованості

Продовження таблиці 6.1

1	2	3	4	5
35.2	- в днях	кількість днів у періоді / пок. 35.1	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства	Характеризує довго тривалість погашення кредиторської заборгованості постачальникам, і свідчить про те, скільки в середньому днів проходить між здійсненням платежів за отримані товари та надані підприємству послуги
36.	Тривалість операційного циклу	пок. 24.2+пок. 25.2	Обчислюється додаванням періоду оборотності матеріальних оборотних активів та дебіторської заборгованості підприємства	Характеризує загальний час, протягом якого фінансові ресурси знаходяться в матеріальних засобах та дебіторській заборгованості. Слід намагатися знизити значення цього показника
37.	Тривалість фінансового циклу	пок. 36 - пок. 34.2	Обчислюється як різниця між періодом довго тривалості операційного циклу та оборотності кредиторської заборгованості підприємства	Характеризує час, протягом якого фінансові ресурси вилучені з обігу. Мета управління оборотними засобами - скорочення фінансового циклу, тобто скорочення операційного циклу та уповільнення терміну обігу кредиторської заборгованості до припустимого рівня
38.	Стійкість економічного зростання	пок. 5 – дивіденди, сплачені акціонерам / ряд. 1495 форми № 1 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням реінвестованого у виробництво прибутку і власного капіталу підприємства	Показує якими темпами в середньому збільшується власний капітал за рахунок поліпшення результатів фінансово-господарської діяльності, а не за рахунок залучення додаткового акціонерного капіталу

Таблиця 6.2 - Характеристика рівнів ділової активності суб'єктів господарювання

Рівень ділової активності	Виробничо-господарська ситуація	Характеристика рівня ділової активності	Способи підвищення та стабілізації рівня ділової активності
Високий (достатній)	Нормальна	Стійкий фінансовий стан, активна інвестиційна та інноваційна політика, стійка тенденція зростання темпових показників, підвищення рівня показників ефективності використання ресурсів	Підвищення якості продукції, розробка нових її видів, постійний пошук резервів зниження витрат усіх видів сировини та матеріалів, періодичне оновлення виробничої бази на новій технологічній основі, застосування безвідхідних технологій, формування запасів виробничих і фінансових ресурсів відповідно до оптимально необхідних потреб підприємства, оптимізація структури джерел фінансування, раціональне їх розміщення в майні
Середній (задовільний)	Проблемна	Нестійкий фінансовий стан, інертне (епізодичне) здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності, нестійка динаміка зростання оціночних показників, суттєве зниження рівнів показників ефективності використання ресурсів	Нейтралізація надмірно великих залишків запасів товарно-матеріальних цінностей, реалізація продукції, що не користується попитом, за демпінговими цінами, дослідження ринкового середовища, аналіз власних позицій і конкурентів, скорочення тривалості виробничо-комерційного циклу за рахунок не виправданої тривалості основних його етапів, забезпечення ритмічної та злагодженої роботи підприємства; ліквідація простоїв обладнання, збоїв у постачанні, постійне здійснення аналізу ділової активності на всіх рівнях, розробка й прийняття управлінських рішень з урахуванням результатів аналізу
Низький (незадовільний)	Кризова	Кризовий фінансовий стан, відсутність інноваційної діяльності, звужений тип виробництва, стійка негативна тенденція спаду оціночних показників, неефективне використання ресурсів	Локалізація ризикової ситуації відповідно до джерел її виникнення, зміна стилю управління в умовах кризової ситуації, експрес-аналіз ділової активності, оперативне реагування на виникнення проблемної ситуації

7.3 Оцінка рентабельності господарської діяльності підприємства

Рентабельність діяльності підприємства характеризує ступінь прибутковості ведення бізнесу та відображає рівень результативності використання ресурсів підприємства, тобто отриманий ефект відносно ресурсів та витрат, що їх було використано для досягнення цього ефекту

Оцінка рентабельності в рамках діагностики ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства передбачає :

- обчислення (із застосуванням ресурсного підходу) і визначення зміни показників результативності використання активів і капіталу підприємства, його доходу;
- з'ясування і кількісне вимірювання причин зміни результативності господарювання за окремими показниками рентабельності;
- оцінку взаємозв'язку рівня ділової активності і рентабельності в частині використання активів і капіталу підприємства;
- розробку заходів щодо підвищення .

Основні показники рентабельності можна об'єднати в такі групи:

- показники рентабельності майна підприємства;
- показники рентабельності капіталу;
- показники рентабельності продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 6.3 - Система показників оцінки рентабельності господарської діяльності підприємства

№ з/п	Показники	Порядок розрахунку/позитивна тенденція	Характеристика	Зміст
1	2	3	4	5
1. ПОКАЗНИКИ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ				
1.	Чиста виручка від реалізації (продукції, товарів, робіт, послуг)	ряд. 2000 форма № 2 (збільшення)	Чиста виручка від реалізації - це виручка, за рахунок якої покриваються витрати на основну діяльність і формується прибуток підприємства	Показує скільки виручки від реалізації, за виключенням косвених податків, отримало підприємство
2.	Прибуток від реалізації (продукції, товарів, робіт, послуг)	ряд. (2090-2130-2150) форма № 2 (збільшення)	Обчислюється різницею між валовим прибутком, адміністративними витратами та витратами на збут	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення основної діяльності підприємства
3.	Прибуток від операційної діяльності	ряд. 2190 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється різницею між валовим прибутком, адміністративними витратами, витратами на збут та іншими витратами операційної діяльності, та додаванням інших операційних доходів	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення операційної діяльності підприємства
4.	Прибуток до оподаткування	ряд. 2290 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється додаванням до прибутку від операційної діяльності доходів і відніманням відповідно витрат від участі в капіталі, фінансової діяльності та іншої звичайної діяльності	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення звичайної діяльності підприємства
5.	Чистий прибуток	ряд. 2350 форма № 2 (збільшення)	Прибуток, який залишається у підприємства після сплати податку на прибуток	Показує скільки чистого прибутку отримано підприємством

Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5
6.	Середній розмір активів (капіталу)	(ряд. (1900 гр. 3 + 4) форма №1) / 2)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про активи (капітал) підприємства	Показує середню за період величину активів (капіталу), задіяних в діяльності підприємства
7.	Середній розмір необоротних активів	ряд. (1095 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про необоротні активи підприємства	Показує середню за період величину необоротних активів, задіяних в діяльності підприємства
8.	Середній розмір оборотних активів	ряд. (1195 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства
9.	Середній розмір матеріальних оборотних активів	ряд. ((1100+1190)) гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про матеріальні оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину матеріальних оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства
10	Середній розмір товарних запасів	ряд. (1104гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про товарні запаси підприємства	Показує середню за період величину товарних запасів, задіяних в операційній діяльності підприємства
11	Середній розмір дебіторської заборгованості	ряд. ((1125+1130+1135+1155)) гр. 3 + 4) форма №1/2 (зменшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про дебіторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину дебіторської заборгованості підприємства
12	Середній розмір дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	ряд. (1125 гр. 3 + 4) форма №1/2 (зменшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про дебіторську заборгованість підприємства за товари, роботи, послуги	Показує середню за період величину дебіторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги

Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5
13.	Середній розмір грошових активів	ряд. ((1160+1165)) гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про грошові активи підприємства	Показує середню за період величину грошових активів підприємства
14.	Середній розмір грошових коштів	ряд. (1165) гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про грошові кошти підприємства в національній та іноземній валюті	Показує середню за період величину грошових коштів підприємства
15.	Середній розмір власного капіталу	ряд. (1495 гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний капітал підприємства	Показує середню за період величину власного капіталу підприємства
16.	Середній розмір акціонерного капіталу	ряд. ((1400) гр. 3 + 4) форма №1/2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про акціонерний капітал підприємства	Показує середню за період величину акціонерного капіталу підприємства
17.	Середній розмір перманентного капіталу	ряд. ((1495 +1595)гр.3+гр.4) форма № 1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний і довгостроковий залучений капітал підприємства	Показує середню за період величину перманентного капіталу підприємства
18.	Середній розмір залученого капіталу	ряд. ((1595+1695)гр.3+гр.4) форма № 1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про залучений капітал підприємства	Показує середню за період величину залученого капіталу підприємства
19.	Середній розмір кредиторської заборгованості	ряд.((1615 + 1620 + 1625 + 1630 + 1690) гр. 3 + 4)) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про кредиторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину кредиторської заборгованості підприємства
20.	Середній розмір кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	ряд.(1610 гр. 3 + 4) форма №1/2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про кредиторську заборгованість підприємства за товари, роботи, послуги	Показує середню за період величину кредиторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги

1	2	3	4	5
2. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА				
Показники рентабельності активів (майна) підприємства				
21.	Рентабельність активів (капіталу)	пок. 4 / пок. 6 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини притягнутого капіталу підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню притягнутого капіталу підприємства
22.	Чиста рентабельність активів (капіталу)	пок. 5 / пок. 6 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини притягнутого капіталу підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню притягнутого капіталу підприємства
23.	Рентабельність необоротних активів, що приймають участь в операційній діяльності	пок. 3 / пок. 7 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від операційної діяльності до середньої за період величини необоротних активів підприємства	Показує величину операційного прибутку, що припадає на 1 гривню задіяних в операційній діяльності необоротних активів підприємства
24.	Чиста рентабельність необоротних активів	пок. 5 / пок. 7 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини необоротних активів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню задіяних в звичайній діяльності необоротних активів підприємства

Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5
25.	Рентабельність оборотних активів, що приймають участь в операційній діяльності	пок. 3 / пок. 8 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від операційної діяльності до середньої за період величини оборотних активів підприємства	Показує величину операційного прибутку, що припадає на 1 гривню задіяних в операційній діяльності оборотних активів підприємства
26.	Чиста рентабельність оборотних активів	пок. 5 / пок. 8 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини оборотних активів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню задіяних в звичайній діяльності оборотних активів підприємства
27.	Рентабельність матеріальних оборотних активів	пок. 4 / пок. 9 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини матеріальних оборотних активів підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню задіяних матеріальних оборотних активів підприємства
28.	Чиста рентабельність матеріальних оборотних активів	пок. 5 / пок. 9 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини матеріальних оборотних активів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню задіяних в діяльності матеріальних оборотних активів підприємства
29.	Рентабельність товарних запасів	пок. 2 / пок. 10 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від реалізації до середньої за період величини товарних запасів підприємства	Показує величину прибутку від основної діяльності, що припадає на 1 гривню товарних запасів підприємства

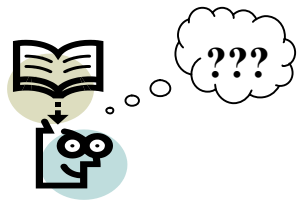
Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5
30.	Чиста рентабельність товарних запасів	пок. 5 / пок. 10 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини товарних запасів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню товарних запасів підприємства
31.	Рентабельність грошових активів	пок. 4 / пок. 13 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини грошових активів підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню грошових активів підприємства
32.	Чиста рентабельність грошових активів	пок. 5 / пок. 13 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини грошових активів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню грошових активів підприємства
33.	Рентабельність грошових коштів	пок. 4 / пок. 14 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини грошових коштів підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню грошових коштів підприємства
34.	Чиста рентабельність грошових коштів	пок. 5 / пок. 14 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини грошових коштів підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню грошових коштів підприємства

1	2	3	4	5
Показники рентабельності капіталу (джерел формування майна) підприємства				
35.	Рентабельність власного капіталу	пок. 4 / пок. 15 х 100 (збільшення)	Розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини власного капіталу підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства
36.	Чиста рентабельність власного капіталу	пок. 5 / пок. 15 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини власного капіталу підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню власних коштів підприємства
37.	Рентабельність акціонерного капіталу	пок. 4 / пок. 16 х 100 (збільшення)	Розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини акціонерного капіталу підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню акціонерного капіталу підприємства
38.	Чиста рентабельність акціонерного капіталу	пок. 5 / пок. 16 х 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини акціонерного капіталу підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню коштів підприємства, наданих акціонерами
39.	Рентабельність перманентного капіталу	пок. 4 / пок. 17 х 100 (збільшення)	Розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини перманентного капіталу підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню перманентного капіталу підприємства

Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5
40.	Чиста рентабельність перманентного капіталу	пок. 5 / пок. 17 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини перманентного капіталу підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню власних і довгострокових залучених коштів підприємства
41.	Рентабельність залученого капіталу	пок. 4 / пок. 18 x 100 (збільшення)	Розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньої за період величини залученого на довгостроковій та короткостроковій основі капіталу підприємства	Показує величину прибутку від звичайної діяльності, що припадає на 1 гривню залученого капіталу підприємства
42.	Чиста рентабельність залученого капіталу	пок. 5 / пок. 18 x 100 (збільшення)	Розраховується як виражене у відсотках відношення чистого прибутку до середньої за період величини залученого капіталу підприємства	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню короткострокових та довгострокових залучених коштів підприємства
Показники рентабельності продукції (товарів, робіт, послуг)				
43.	Рентабельність продажу товарів (продукції, робіт, послуг)	Ф2. ряд. (050-070-080)/ Ф2. ряд. 035 x 100% (збільшення)	Розраховується як відношення прибутку від основної діяльності до чистого виторгу від реалізації	Показує розмір прибутку від основної діяльності, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг
44.	Чиста рентабельність господарської діяльності	Ф2. ряд. 220/ Ф2. ряд. 035 x 100% (збільшення)	Розраховується як відношення чистого прибутку до чистого виторгу від реалізації	Показує розмір чистого прибутку що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції

Питання для самоконтролю

1. Поняття і сутнісна характеристика ефективності господарської діяльності підприємства.
2. Мета і задачі діагностики ефективності господарської діяльності підприємства.
3. Необхідність визначення і аналізу стійкості економічного зростання підприємства.
4. Про що свідчить зниження показників оборотності активів у кількості оборотів?
5. Про що свідчить зростання середнього терміну обігу кредиторської заборгованості?
6. Методика аналізу рентабельності господарської діяльності підприємства: мета, завдання, джерела інформації.
7. Характеристика показників рентабельності активів.
8. Характеристика показників рентабельності капіталу.
9. Характеристика рентабельності діяльності.
10. Взаємозв'язок показників ділової активності і рентабельності підприємства.

ТЕМА 7

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

7.1. Поняття, задачі та інформаційне забезпечення діагностики кредитоспроможності підприємства

Кредитоспроможність — це спроможність клієнта в повному обсязі та у визначений кредитною угодою строк розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Кредитоспроможність пов'язана із платоспроможністю.

Кредит - економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка

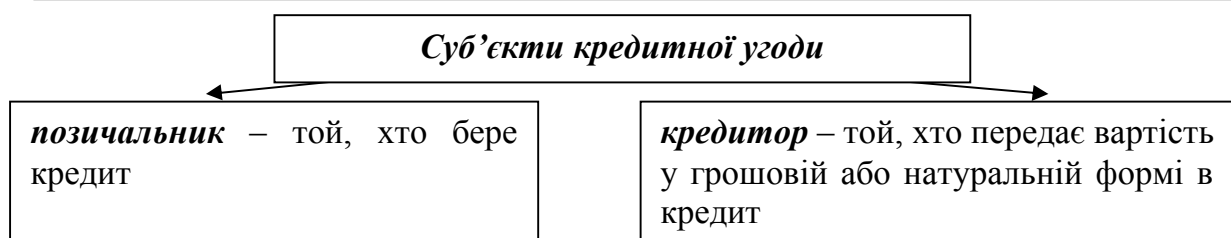

Рисунок 7.1 – Сутність та суб'єкти кредитної угоди

Кредитоспроможність позичальника характеризується:

- репутацією позичальника, яка відрізняється своєчасністю розрахунків за раніше отриманими кредитами, якістю наданих звітів, відповідальністю та компетенцією керівництва;
- поточним фінансовим станом і спроможністю виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- можливістю в разі потреби мобілізувати грошові кошти з різних джерел;
- дохідністю підприємства, яка обумовлює його можливість сплачувати відсотки за кредит при здійсненні нормальної фінансової діяльності;
- метою використання кредитних ресурсів;
- сумою кредиту, яка оцінюється виходячи з проведення позичальником заходів, спрямованих на визначення ліквідності балансу, співвідношення між власними й залученими коштами;
- погашенням кредиту, вивчення якого здійснюється шляхом аналізу повернення кредиту за рахунок реалізації матеріальних цінностей, надання гарантій, використання заставного права;
- забезпеченістю кредиту з погляду визначення прав кредитора брати в заставу під видану позичку активи підприємства, включаючи цінні папери.

Рисунок 7.2 – Сутність і характеристики кредитоспроможності підприємства

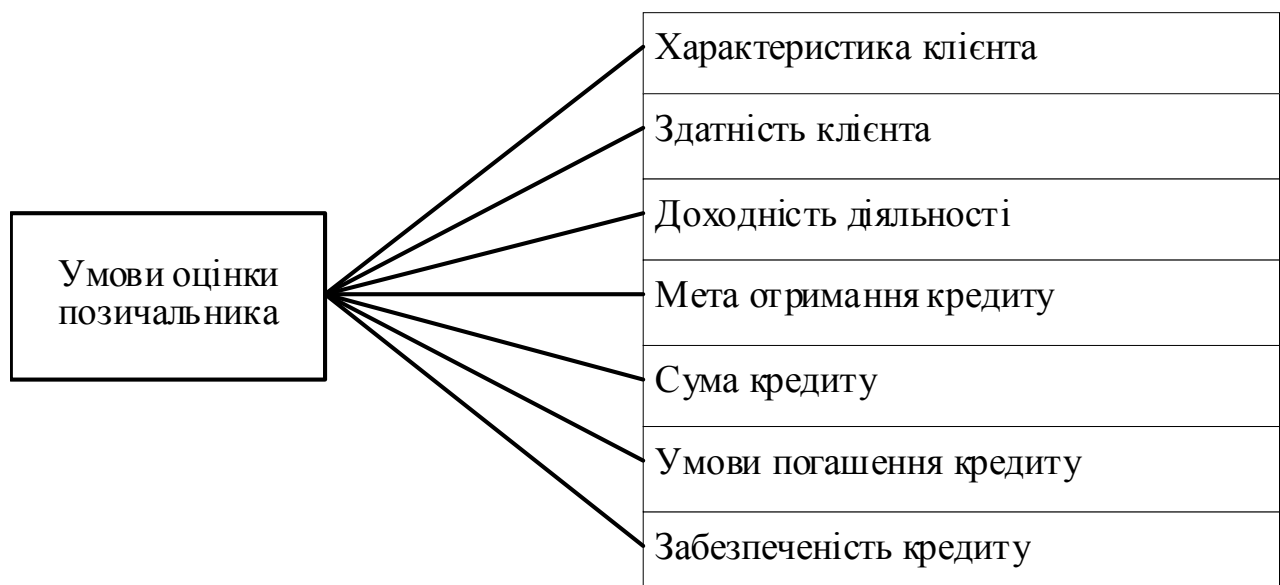

Рисунок 7.3 – Умови оцінки кредитоспроможності позичальника

Мета діагностики кредитоспроможності – оцінка результатів фінансової діяльності позичальника, на основі якої кредитор приймає рішення щодо можливості надання кредиту або припинення кредитних відносин з клієнтом

Задачі і послідовність діагностики кредитоспроможності

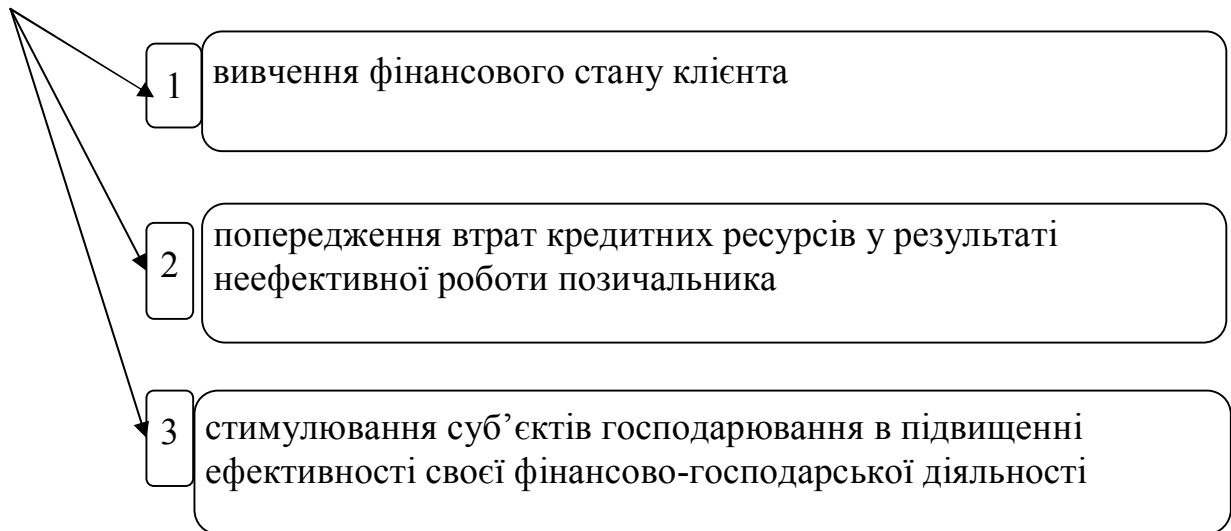

Рисунок 7.4 – Мета і задачі діагностики кредитоспроможності

7.3 Методика діагностики кредитоспроможності підприємства

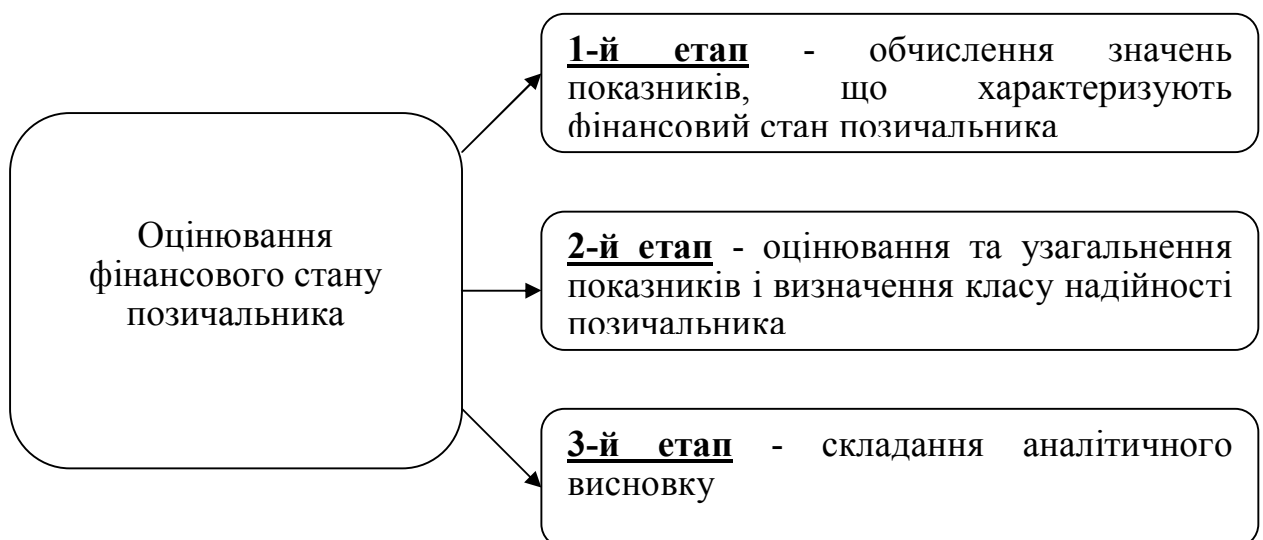

Рисунок 7.5 – Етапи оцінки фінансового стану позичальника

У світовій практиці при вирішенні питання про надання кредиту (кредитоспроможність) діяльність клієнтів докладно аналізується за найважливішими напрямками (система CAMPARI):

C — character — характеристика клієнта, особисті якості;

A — ability — спроможність до повернення позики;

M — margin — маржа (дохідність);

P — purpose — мета, на яку витратимуться кошти;

A — amount — розмір позики;

R - return - умови погашення позики;

I — insurance — страхування ризику непогашення позики.

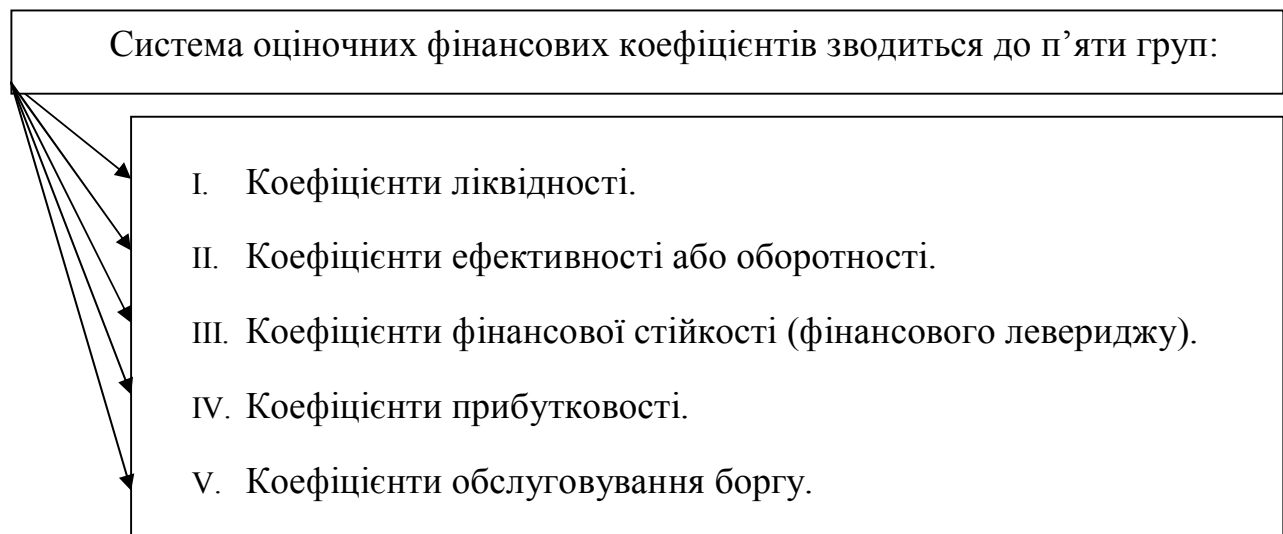

Рисунок 7.6 – Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності

Таблиця 7.1 – Фінансові показники і критерії їх оцінки

Коефіцієнт	Оцінка		
	2	1	0
Коефіцієнт поточної ліквідності, $K_{ПЛ}$	2 і більше	Від 1 до 2	Менше 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності, $K_{ШЛ}$		0,3 і більше	Менше 0,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{АЛ}$		0,2 і більше	Менше 0,2
Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{ФС}$		0,6 і більше	Менше 0,6
Коефіцієнт фінансової незалежності, $K_{ФН}$		0,2 і більше	Менше 0,2
Коефіцієнт автономності, $K_{АВ}$		Менше 1	1 і більше
Коефіцієнт оборотності балансу, $K_{ОБ}$		0,7 і більше	Менше 0,7
Коефіцієнт маневреності, $K_{М}$		0,5 і більше	Менше 0,5
Коефіцієнт забезпеченості, $K_{З}$	2 і більше	Від 1,4 до 2	Менше 1,4

Таблиця 7.2 - Розрахунок інтегрального показника фінансового стану позичальника

з/п	Назва показника	Теоретичне значення	Вагоме значення показника	Розрахункове значення показника	Оцінка коефіцієнта	Значення показника з урахуванням вагомості
I група - Попередня оцінка позичальника Вагомий коефіцієнт - 2						
1.	Період функціонування	0,5-5	0,5			
2.	Наявність бізнес-плану, БП	0-1	1			
3.	Прибуткова діяльність, ПД	0-3	2			
4.	Погашення позичок, ПП	0-1	6			
5.	Сплата відсотків, СВ	0-1	6			
Разом за групою I						
II група - Показники платоспроможності Вагомий коефіцієнт - 5						
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності, $K_{ЗЛ}$	Не менше 2	8			
2.	Коефіцієнт ліквідності, $K_{ЛК}$	Не менше	7			
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{АЛ}$	Не менше	6			
Разом за групою II						
III група - Показники фінансової стійкості Вагомий коефіцієнт - 4						
1.	Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{ФС}$	Не менше	6			
2.	Коефіцієнт фінансової незалежності, $K_{ФН}$	Не менше	5			
3.	Коефіцієнт автономності, $K_{АВ}$	Не більше 1	4			
4.	Коефіцієнт оборотності балансу, $K_{ОБ}$	Не менше	4			
5.	Коефіцієнт маневреності, $K_{М}$	Не менше	4			
Разом за групою III						
IV група - Показники «надійності» підприємства Вагомий коефіцієнт - 2						
1.	Коефіцієнт забезпечення кредиту, K_3	Не менше	8			
2.	Оборотність дебіторської заборгованості, $O_{ДЗ}$	0-2	2			
3.	Оборотність кредиторської заборгованості, $O_{КЗ}$	0-2	2			
4.	Оборотність готової продукції, $O_{ГП}$	0-2	2			
Разом за групою IV						
Усього(8)						
КЛАС						

Таблиця 7.3 - Рейтингова шкала для визначення класу позичальника

Значення інтегрованого показника	Клас
Понад 200	А
Від 160 до 200	Б
Від 135 до 160	В
Від 110 до 135	Г
Менше ПО	Д

Таблиця 7.4 - Залежність можливостей і умов надання кредиту від рейтингу позичальника

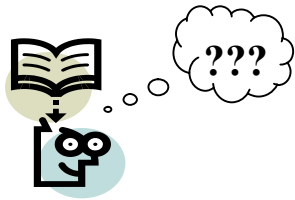
Клас	Кредитний рейтинг	Можливість і умови надання кредиту
А	Дуже високий	Пільговий відсоток за користування кредитом. Надання кредиту без забезпечення. Контроль за фінансовим станом необов'язковий
Б	Високий	Відсоток встановлюється на рівні ставки, діє на ринку. Зменшення форм забезпечення. Контроль за фінансовим станом необов'язковий
В	Задовільний	Кредит може бути наданий на загальних умовах. Здійснюється поточний контроль за фінансовим станом
Г	Низький	Кредит може бути наданий за більш високою ставкою, що включає премію за ризик; під кілька видів забезпечення, в обмеженій (розміром статутного капіталу) сумі. Здійснюється контроль за документооборотом угоди, що кредитується
Д	Неприйнятний	Кредит не видається

Таблиця 7.5 - Характеристика класів кредитоспроможності підприємства

Клас позичальника	Стисла характеристика	Коментар
1	2	3
А	<p>фінансова діяльність дуже добра і дає змогу погашати основну суму кредиту та відсотків по ньому в установлені строки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не менш як п'ять років з часу державної реєстрації; • не менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивних аудиторських висновків за останні три роки діяльності; • наявність перспективного бізнес-плану; • відсутність фактів неповернення чи несвоєчасного повернення позик; • відсутність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • прибуткова діяльність за останні три роки 	<p>до цього класу належать позичальники, стосовно яких немає жодних сумнівів щодо своєчасності та повноти погашення позики і відсотків за нею.</p>
Б	<p>фінансова діяльність добра або дуже добра, але немає можливості підтримувати її на цьому рівні впродовж тривалого часу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не менш як п'ять років з часу державної реєстрації; • не менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивних аудиторських висновків за останні три роки діяльності; • наявність бізнес-плану; • відсутність фактів неповернення як несвоєчасного 	<p>до цього класу відносять позичальників, до яких щодо спроможності до своєчасного й повного погашення позик та сплати відсотків за ними на момент класифікації немає претензій, але передбачена реорганізація, диверсифікація виробництва, зміна профілю діяльності, району роботи тощо або зовнішні чинники (загальний стан галузі основної діяльності) не дають можливості віднести їх до вищого класу</p>

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> • повернення позик; • відсутність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; <p>прибуткова діяльність за попередній господарський рік, але рівень прибутку порівняно з минулим роком зменшився</p>	
В	<p>фінансова діяльність задовільна, проте спостерігається чітка тенденція до погіршення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менше від трьох років з часу державної реєстрації; • менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивного аудиторського висновку за останній рік діяльності; • наявність бізнес-плану чи його розробки; • наявність фактів періодичного затримання повернення позик та сплати нарахованих відсотків за нею; • чітко простежується поява негативних чинників щодо первісних джерел погашення позик. 	<p>до цього класу належать позичальники, якість джерел погашення позик (виручка від реалізації) яких більше не влаштовує банк внаслідок появи періодичної затримки погашення позики та відсотків за нею.</p>
Г	<p>фінансова діяльність погана, спостерігається її чітка циклічність протягом коротких періодів часу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менш як один рік з часу державної реєстрації останньої структури реорганізації, зміни в складі акціонерів; • наявність частково негативного аудиторського висновку або відсутність аудиторського висновку; • відсутність бізнес-плану; • наявність фактів неповернення чи несвоєчасного повернення позик; 	<p>до цього класу відносять позичальників, які не можуть повернути повної суми позики в строк та на умовах, передбачених кредитним договором (відсутність повного забезпечення позики заставою, негативні фінансові результати тощо)</p>

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> • наявність фактів несплати або несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • збиткова діяльність за попередній рік, негативні фінансові результати у поточному році; • відсутність повного покриття суми позики розміром застави чи іншого забезпечення; • нестабільна динаміка показників на квартальні дати, значення показників погіршується. 	
Д	<p>фінансова діяльність свідчить про збитки і, очевидно, основна сума позики, на відстрочки за нею не можуть бути надані:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менш як один рік з часу державної реєстрації, останньої структури реорганізації, зміни в складі акціонерів; • наявність негативного аудиторського висновку чи відсутність аудиторського висновку; • відсутність бізнес-плану; • наявність фактів неповернення або несвоєчасного повернення позик; • наявність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • відсутність повного покриття суми позики розміром застави або іншого забезпечення; • позичальника визначено банкрутом або проти нього ведеться справа в арбітражному суді; • збиткова діяльність за останні три роки, негативні фінансові результати за поточний рік. 	до цього класу належать позичальники, подальше кредитування яких неприпустиме, а видані позики практично неможливо повернути на час проведення класифікації

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність кредитоспроможності підприємства і яка мета її визначення?
2. Як здійснюється аналіз кредитоспроможності клієнта (позичальника)?
3. Як виконується розрахунок показників, що визначають ринкову позицію позичальника?
4. Як здійснюється аналіз показників, що визначають ринкову позицію позичальника?
5. Назвіть показники, що характеризують кредитоспроможність підприємства-позичальника.
6. Укажіть показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства.
7. Наведіть показники, що характеризують кредитну надійність підприємства.
8. За якою схемою здійснюється аналіз класів, що характеризують надійність підприємства-позичальника?
10. Який порядок визначення інтегрованого показника щодо кредитоспроможності підприємства?

ТЕМА 8

ДІАГНОСТИКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

8.1. Значення, напрямки й джерела інформаційного забезпечення діагностики грошових коштів та їх руху

Грошові кошти та їх рух виступають важливим фактором, який визначає життєздатність і фінансовий стан підприємства.

Важливе значення мають не тільки обсяги наявних грошових коштів, джерела їх формування, забезпеченість ними зобов'язань, а й внутрішні потенційні можливості підприємства щодо формування (утворення, генерування) грошових коштів у процесі господарської діяльності.

Навіть при відсутності грошей на момент оцінки, підприємство може бути визнано фінансово надійним і привабливим при наявності здатності до утворення грошей у майбутньому.

Грошовий прибуток – різниця між розподіленими у часі надходженнями і виплатами грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю підприємства

Фактори одержання «грошового прибутку»

- ✓ одержання позитивного грошового потоку за всіма напрямками (видами) діяльності підприємства;
- ✓ забезпечення високої швидкості грошового обігу;
- ✓ проведення ефективної трансформації грошових потоків (без вартісних і тимчасових втрат на окремих стадіях грошового обігу);
- ✓ забезпечення синхронності й рівномірності грошових потоків підприємства

Рисунок 8.1 – Грошовий прибуток та фактори його одержання

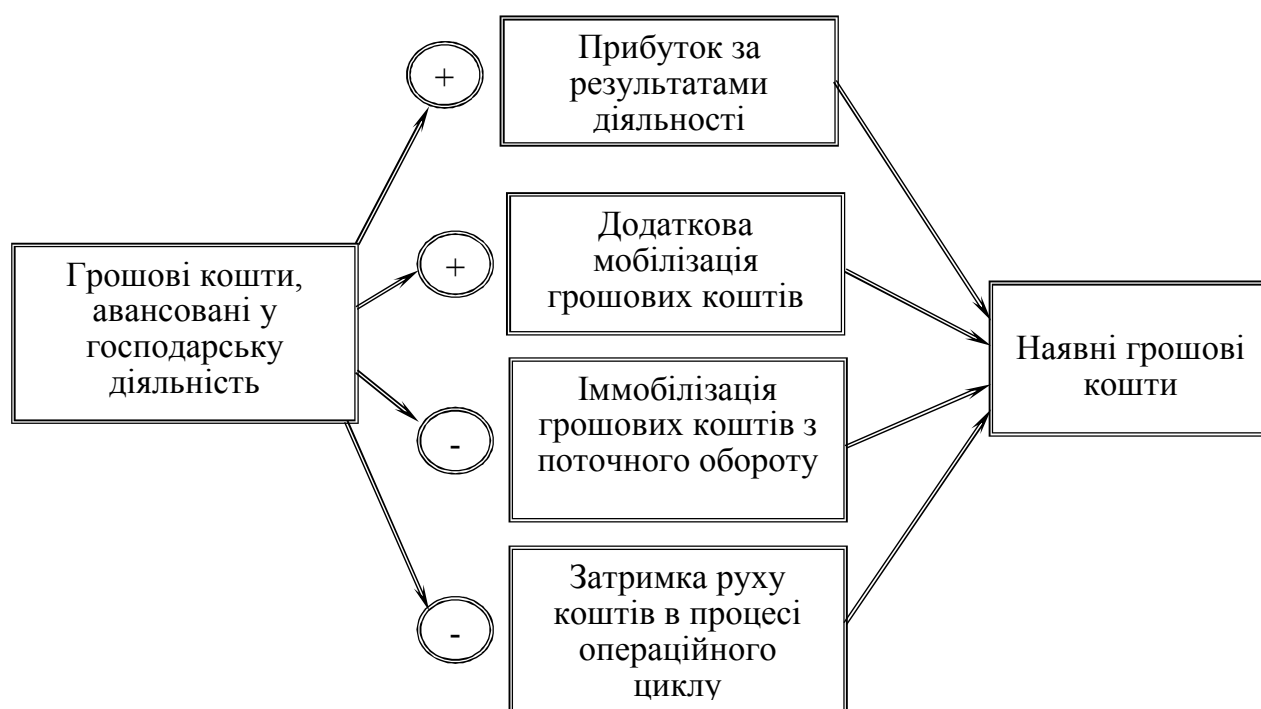

Рисунок 8.2 – Взаємозв'язок прибутку з грошовими оборотом

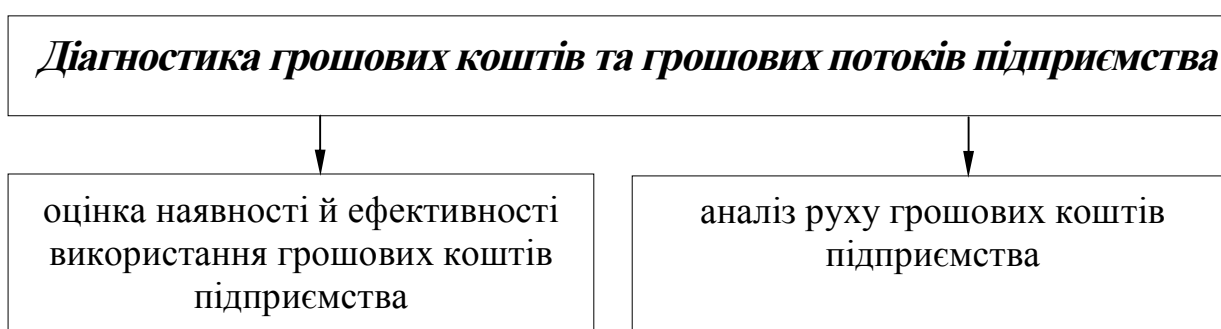

Рисунок 8.3 – Напрямки діагностики грошових коштів підприємства

8.2 Оцінка наявності й ефективності використання грошових коштів підприємства

Основною метою оцінки наявності та ефективності використання грошових коштів є визначення потенційних можливостей підприємства з підвищення раціональності їх використання і забезпечення відповідного рівня платоспроможності.

Таблиця 8.1 – Показники наявності та ефективності використання грошових коштів підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика розрахунку	Умовні позначення	Стисла характеристика
1	2	3	4	5
1	Показники наявності грошових коштів			
1.1	коефіцієнт участі грошових активів в оборотних активах ($KУ_{ГА}$)	$KУ_{ГА} = \frac{ГА}{ОА}$	$ГА$ – грошові активи підприємства (грошові кошти і їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції), тис. грн; $ОА$ – оборотні активи підприємства, тис. грн	Характеризує ступінь участі грошових активів в оборотному капіталі підприємства.
1.2	коефіцієнт участі грошових коштів в грошових активах ($KУ_{ГК}$)	$KУ_{ГК} = \frac{ГК}{ГА}$	$ГК$ – грошові кошти підприємства, тис. грн; $ОА$ – оборотні активи підприємства, тис. грн	Частина грошових коштів в грошових активах підприємства. Показує скільки грошових коштів міститься в 1 грн грошових активів
1.3	коефіцієнт відволікання вільного залишку грошових активів в інвестиційну діяльність ($K_{КФІ}$)	$K_{КФІ} = \frac{КФІ}{ГА}$	$КФІ$ – короткострокові фінансові інвестиції підприємства, тис. грн; $ГА$ – грошові активи підприємства (грошові кошти і їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції), тис. грн	Свідчить про рівень відволікання вільного залишку грошових активів у короткострокові фінансові вкладення підприємства. показує частку грошових активів, яку зосереджено в поточних фінансових інвестиціях підприємства
1.4	коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{а.л.}$)	$K_{а.л.} = \frac{ГК}{ПЗ}$	$ГК$ – грошові кошти підприємства, тис. грн $ПЗ$ – поточні (короткострокові)	Частина короткострокової заборгованості підприємства, яку воно може сплатити за рахунок наявних грошових коштів

1	2	3	4	5
			зобов'язання підприємства, тис. грн	найближчим часом. Надає характеристику платоспроможності підприємства на конкретну дату, як правило, на дату складання балансу. Низьке значення коефіцієнту вказує на зниження платоспроможності підприємства
2	Показники ефективності використання грошових коштів			
2.1	коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства ($K_{ГК}^{об,ГН}$)	$K_{ГК}^{об,ГН} = \frac{ГН}{\overline{ГК}}$	$ГН$ – сума грошових надходжень підприємства за період дослідження, тис. грн; $\overline{ГК}$ – середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн	Свідчить про інтенсивність надходження грошових коштів, їх участь в операційному циклі підприємства. Вимірюється кількістю оборотів. Відображає скільки грошового доходу припадає на 1 грн грошових коштів.
2.2	період обороту грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства ($П_{ГК}^{об,ГН}$)	$П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{Д}{K_{ГК}^{об,ГН}}$ або $П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{\overline{ГК}}{ГН_{одн}}$ або $П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ГН}$	$K_{ГК}^{об,ГН}$ – коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства, об.; $Д$ – кількість днів у досліджуваному періоді, дні; $ГН_{одн}$ – розмір грошових надходжень підприємства в середньому за один день періоду дослідження, тис. грн; $\overline{ГК}$ – середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн	Характеризує в середньому довготривалість одного обороту грошових надходжень на підприємство
2.3	коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових витрат підприємства ($K_{ГК}^{об,ГВ}$)	$K_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{ГВ}{\overline{ГК}}$	$ГВ$ – сума грошових витрат підприємства за період дослідження, тис. грн; $\overline{ГК}$ – середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн	Свідчить про інтенсивність витрачання грошових коштів, їх участь в операційному циклі підприємства. Вимірюється кількістю оборотів. Відображає скільки грошових витрат припадає на 1 грн грошових коштів.

Продовження таблиці 8.1

1	2	3	4	5
2.4	період обороту грошових коштів відносно грошових витрат підприємства ($P_{ГК}^{об,ГВ}$)	$P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{Д}{K_{ГК}^{об,ГВ}}$ або $P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{\overline{ГК}}{ГВ_{одн}}$ або $P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ГВ}$	$K_{ГК}^{об,ГВ}$ - коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових витрат підприємства, об.; $Д$ - кількість днів у досліджуваному періоді, дні; $ГВ_{одн}$ - розмір грошових витрат підприємства в середньому за один день періоду дослідження, тис. грн	Характеризує в середньому довготривалість одного обороту грошових витрат підприємства
2.5	рентабельність грошових коштів ($P_{ГК}$)	$P_{ГК} = \frac{\overline{П}}{\overline{ГК}} \times 100$	$\overline{П}$ - прибуток підприємства від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн	Відображає результативність використання грошових коштів підприємства. Показує скільки прибутку підприємства припадає на 1 грн грошових коштів.
2.6	чиста рентабельність грошових коштів ($ЧР_{ГК}$)	$ЧР_{ГК} = \frac{\overline{ЧП}}{\overline{ГК}} \times 100$	$\overline{ЧП}$ - чистий прибуток підприємства, тис. грн; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн	Свідчить про чисту економічну ефективність використання грошових коштів підприємства. Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 грн грошових коштів підприємства.
2.7	чиста рентабельність короткострокових фінансових вкладень ($ЧР_{КФВ}$)	$ЧР_{КФВ} = \frac{\overline{ЧП}^{КФВ}}{\overline{КФВ}} \times 100$	$\overline{ЧП}^{КФВ}$ - чистий прибуток підприємства, отриманий від фінансових інвестицій короткострокового характеру тис. грн; $\overline{КФВ}$ - середня за період величина короткострокових фінансових інвестицій підприємства, тис. грн	Відображає чисту економічну ефективність використання тимчасово вільних грошових коштів підприємства. Показує скільки чистого прибутку від короткострокових фінансових інвестицій підприємства припадає на 1 грн вкладених в них грошових коштів.

8.3 Методика діагностики грошових потоків підприємства

Головна мета діагностики руху грошових коштів - оцінити здатність підприємства генерувати кошти в розмірі й у терміни, необхідні для здійснення планованих витрат

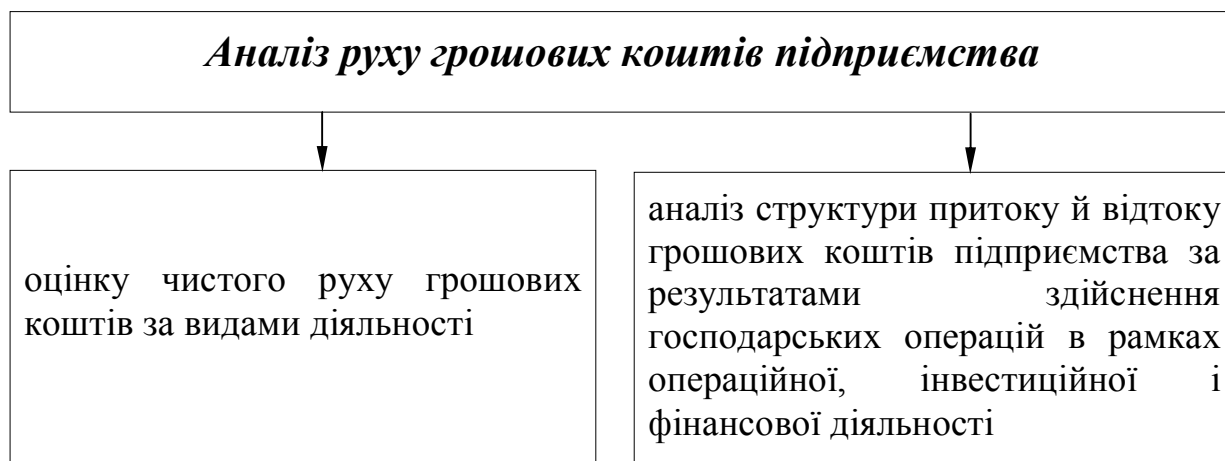

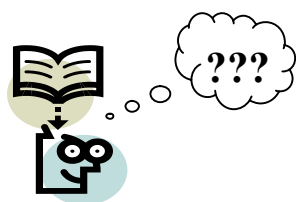
Рисунок 8.4 – Напрямки аналізу грошових коштів підприємства

Таблиця 8.2 - Аналіз руху грошових коштів підприємства

№ з/п	Показники	200А рік			200Б рік			Динаміка чистого руху грошових коштів	
		Надходження грошових коштів	Витрата грошових коштів	Чистий рух грошових коштів	Надходження грошових коштів	Витрата грошових коштів	Чистий рух грошових коштів	в тис. грн	в %
1.	Залишок коштів на початок періоду		х	х		х	х		
2.	Рух коштів від операційної діяльності								
3.	Рух коштів від інвестиційної діяльності								
4.	Рух коштів від фінансової діяльності								
5.	Разом рух грошових коштів								
6.	Вплив зміни валютних курсів								
7.	Залишок коштів на кінець року		х	х		х	х		

Таблиця 8.3 – Використання показників руху грошових коштів для оцінки якості управління підприємством

Якість управління	гарна	нормальна	кризова
Рух грошових коштів			
ЧГП (оп)	>0	>0	<0
ЧГП (інв)	<0	<0	>0
ЧГП (фін)	<0	>0	>0

Питання для самоконтролю

1. Яка головна мета діагностики вхідних і вихідних грошових потоків?
2. У чому полягає сутність діагностики вхідних і вихідних грошових потоків?
3. Як розраховується довжина операційного циклу?
4. Наведіть методику аналізу руху грошових коштів за прямим методом.
5. Наведіть таблицю, за якою здійснюється аналіз руху грошових коштів у розрізі видів діяльності за прямим методом.
6. Дайте визначення операційної діяльності підприємства.
7. Дайте визначення інвестиційної діяльності підприємства.
8. Дайте визначення фінансової діяльності підприємства.
9. Наведіть приклади іншої діяльності підприємства.
10. Що дозволяють оптимізувати моделі Баумоля та Міллера-Орра?
11. Розкрийте сутність моделі Баумоля.
12. Розкрийте сутність моделі Міллера-Орра.

ТЕМА 9

АНАЛІЗ РИНКОВОЇ АКТИВНОСТІ Й ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

9.1. Значення, задачі та інформаційне забезпечення діагностики ринкової активності й ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Ринкова активність – це здатність підприємства до ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем, що проявляється через інтенсифікацію та активізацію діяльності на різних видах ринку, зокрема ринку цінних паперів, і підвищення інвестиційної привабливості та надійності його цінних паперів.

Інвестиційна привабливість підприємства – ваба з точки зору надійності вкладень і стабільності отримання високих доходів, за умов незначного рівня ризику і високої ліквідності.

Ефективна інвестиційна діяльність сприяє створенню на підприємстві умов, які забезпечують його ринкову активність та інвестиційну привабливість.

Метою діагностики ринкової активності та ефективності інвестиційної діяльності є – виявлення потенційних можливостей підвищення інвестиційної привабливості та ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Діагностика ринкової активності й ефективності інвестиційної діяльності підприємства здійснюється за двома напрямками:

- діагностика положення підприємства на ринку цінних паперів (інвестиційної привабливості);
- діагностика ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

9.2 Методика діагностики положення підприємства на ринку цінних паперів

Діагностика положення підприємства на ринку цінних паперів передбачає оцінку і прогнозування інвестиційної привабливості підприємств (привабливість з точки зору надійності вкладень і стабільності отримання високих доходів, за умов незначного рівня ризику і високої ліквідності інвестицій)

Метою аналізу інвестиційної привабливості підприємства є комплексна і системна оцінка і прогнозування перспектив його розвитку з позиції ефективності вкладення капіталу.

Таблиця 9.1 - Показники оцінки інвестиційної привабливості підприємств України

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення
1	2	3	4
1	Показники оцінки майнового стану підприємства		
1.1	Коефіцієнт зносу основних засобів	сума нарахованого зносу/ первинна вартість основних засобів	Зменшення
1.2	Коефіцієнт оновлення основних засобів	вартість введених в експлуатацію основних засобів за період / вартість основних засобів на кінець періоду	Збільшення
1.3	Коефіцієнт вибуття основних засобів	вартість основних засобів, що вибули протягом періоду / вартість основних засобів на початок періоду	Повинен бути меншим ніж коефіцієнт оновлення основних засобів
2	Показники оцінки ліквідності (платоспроможності) підприємства		
2.1	Коефіцієнт поточної ліквідності	поточні активи / поточні зобов'язання	>1
2.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	поточні активи – матеріальні оборотні активи / поточні зобов'язання	0,6-0,8
2.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	грошові кошти + поточні фінансові інвестиції / поточні зобов'язання	>0, збільшення

Продовження таблиці 9.1

1	2	3	4
2.4	Чистий оборотний капітал, тис. грн	поточні активи – поточні зобов'язання	>0, збільшення
3	Показники оцінки фінансової стійкості підприємства		
3.1	Коефіцієнт автономії	власний капітал / валюта балансу	>0,5
3.2	Коефіцієнт фінансової залежності	зобов'язання / валюта балансу	<1, зменшення
3.3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	власні оборотні засоби / поточні активи	>0,1
3.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	власні оборотні засоби / власний капітал	>0, збільшення
4	Показники оцінки ділової активності підприємства		
4.1	Коефіцієнт оборотності активів	чиста виручка від реалізації / середня величина оборотних активів	Збільшення
4.2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	чиста виручка від реалізації / середня величина кредиторської заборгованості	Збільшення
4.3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	чиста виручка від реалізації / середня величина дебіторської заборгованості	Збільшення
4.4	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	тривалість періоду / коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення
4.5	Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	тривалість періоду / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення
4.6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	чиста виручка від реалізації / середня величина матеріальних запасів	Збільшення
4.7	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	чиста виручка від реалізації / середня величина основних засобів	Збільшення
4.8	Коефіцієнт оборотного капіталу	чиста виручка від реалізації / середня величина оборотного капіталу	Збільшення

1	2	3	4
5	Показники оцінки рентабельності підприємства		
5.1	Коефіцієнт рентабельності активів	чистий прибуток / середня величина активів	>0, збільшення
5.2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	чистий прибуток / середня величина власного капіталу	>0, збільшення
5.3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	чистий прибуток / чиста виручка від реалізації	>0, збільшення
5.4	Коефіцієнт рентабельності продукції	прибуток від основної діяльності / витрати за основною діяльністю	>0, збільшення

Комплексний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємств й ступеня надійності їхніх акцій, повинен базуватися на інтегральній оцінці інвестиційної привабливості підприємства, яка б урахувала стабільність діяльності емітента й перспективність одержання доходів інвесторами, і здійснювалась на підставі невеликої кількості фінансових коефіцієнтів.

Складовими інтегрального показника рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств є:

- рівень перспективності одержання доходів ($P_{ПД}$);
- рівень стабільності фінансової діяльності ($P_{СФД}$).

Ці показники розглядаються як синтетичні (агреговані) результати проведення оцінки, які включають у себе конкретні аналітичні показники. У якості таких застосовуються показники фінансово-економічного потенціалу акціонерного товариства (табл. 9.2). При цьому вони поділяються на дві групи (відповідно показникам, обраним для моделювання інтегрального рангового показника інвестиційної привабливості підприємства), і ранжуються за ступенем їхнього впливу на синтетичний показник експертним шляхом.

Далі встановлюється рангова значимість агрегованих показників (теж експертним методом), яка є складовою частиною економіко-математичної моделі визначення інтегрального рангового показника оцінки інвестиційної привабливості акціонерного товариства.

Для розрахунку інтегрального рангового показника інвестиційної привабливості підприємства ($R_{ПД}$) пропонується наступний алгоритм:

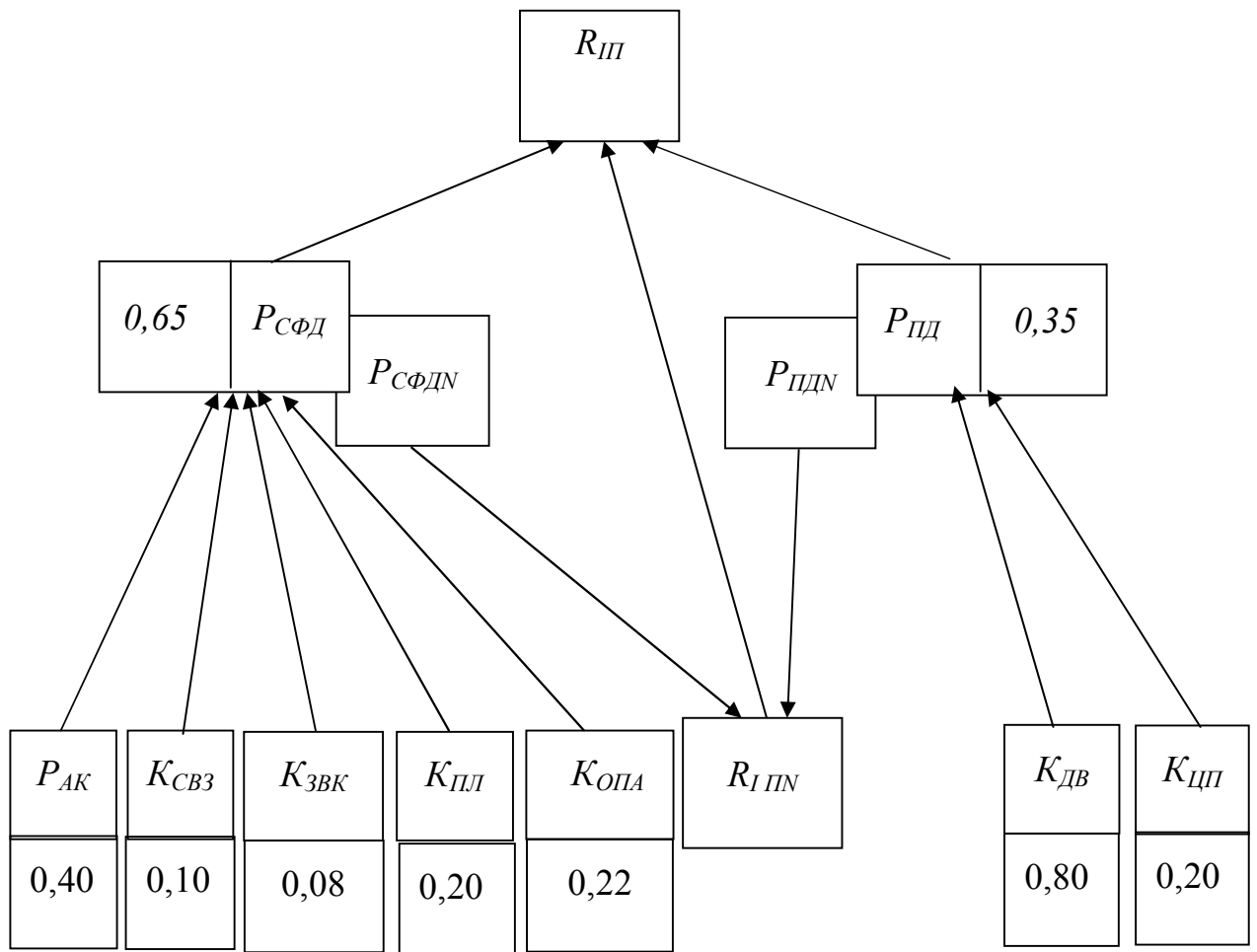
$$R_{ПД} = 0,26P_{AK} + 0,065K_{B3} + 0,052K_{ОВК} + 0,13K_{ПД} + 0,143K_{ОПА} + 0,28K_{ДВ} + 0,07K_{ЦП} \quad (9.1)$$

Таблиця 9.2 - Система показників фінансово-економічного потенціалу акціонерних товариств

№ з/п	Показник	Умовні позначення	Допустимі значення	Алгоритм розрахунку	Група класифікації
1	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними обіговими коштами	$K_{ОВК}$	$\geq 0,5$	$\frac{\text{Власні обігові кошти}}{\text{Запаси та витрати}}$	Платоспроможності та стану капіталу
2	Коефіцієнт стану власного та запозиченого капіталу	$K_{ВЗ}$	≥ 1	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Запозичений капітал}}$	Платоспроможності та стану капіталу
3	Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{ПЛ}$	$\geq 1,5$	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}$	Ліквідності активів
4	Коефіцієнт рентабельності акціонерного капіталу	$R_{АК}$	$\geq 0,2$	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня величина акціонерного капіталу}}$	Платоспроможності та стану капіталу, прибутковості
5	Коефіцієнт дивідендних виплат	$K_{ДВ}$	$\geq 0,5$	$\frac{\text{Дивіденди по звичайним акціям}}{\text{Чистий прибуток}}$	Ринкового потенціалу акцій
6	Коефіцієнт оборотності поточних активів	$K_{ОПА}$	≥ 6	$\frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середня величина поточних активів}}$	Комерційно і (ділової) активності
7	Коефіцієнт „ціна - прибуток”	$K_{ЦП}$	≥ 5	$\frac{\text{Ринкова ціна акції}}{\text{Сукупний прибуток на акцію}}$	Ринкового потенціалу акцій

Таблиця 9.3 - Матриця критеріїв розподілу показників фінансово-економічного потенціалу підприємства на класи

Показник	Од. вим.	Границі класів, згідно з критеріями				
		Висший	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Рентабельність акціонерного капіталу	коэф.	0,3 та вище	0,2 - 0,3	0,1 - 0,2	0,1	нижче 0,1
Обіговість поточних активів	об.	5 та вище	3,8 - 5	2,5 - 3,8	1,3 - 2,5	нижче 1,3
Поточна ліквідність	коэф.	3,8 та вище	2,8 - 3,8	1,9 - 2,8	0,9 - 1,9	нижче 0,9
Співвідношення власних та запозичених коштів	коэф.	23,6 та вище	17,7 - 23,6	11,8 - 17,7	5,9 - 11,8	нижче 5,9
Забезпеченість запасів власними обіговими коштами	коэф.	1,5 та вище	1,1 - 1,5	0,8 - 1,1	0,4 - 0,8	нижче 0,4
Коефіцієнт дивідендних виплат	коэф.	0,7 та вище	0,5 - 0,7	0,3 - 0,5	0,2 - 0,3	нижче 0,2
Співвідношення ринкової ціни та прибутку на акцію	коэф.	20 та вище	15 - 20	10 - 15	5 - 10	нижче 5
Інтегральний ранговий показник інвестиційної привабливості підприємства	коэф.	>4	3 - 4	2 - 3	1 - 2	< 1

$$R_{III} = 0,26P_{AK} + 0,065K_{B3} + 0,052K_{OBK} + 0,13K_{ПЛ} + 0,143K_{ОПА} + 0,28K_{ДВ} + 0,07K_{ЦП}$$

де R_{III} – інтегральний ранговий показник інвестиційної привабливості підприємства;

P_{AK} – коефіцієнт рентабельності акціонерного капіталу;

$K_{СВЗ}$ – коефіцієнт співвідношення власного та запозиченого капіталу;

$K_{ЗВК}$ – коефіцієнт забезпеченості запасів власними та обіговими коштами;

$K_{ПЛ}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$K_{ОПА}$ – коефіцієнт оборотності поточних активів;

$K_{ДВ}$ – коефіцієнт дивідендних виплат;

$K_{ЦП}$ – коефіцієнт співвідношення „ціна-прибуток”.

Рисунок 9.1 – Структурно-логічна схема інтегральної оцінки інвестиційної привабливості АТ

Таблиця 9.4 - Оцінка надійності акцій на основі інтегрального показника інвестиційної привабливості емітента

Границя R критерію	Клас рейтингу	Характеристика класу підприємства по рейтингу	Індекс акції	Категорія надійності	Інвестиційні характеристики акцій
>4	Вищий	Висока кредитоспроможність, абсолютно стійкий стан. Висока степінь надійності. Викликає підвищений інтерес у потенційних інвесторів.	AA	Вища	Гарантована здатність приносити стабільний дохід у вигляді дивідендів.
3 - 4	Перший	Висока платоспроможність та кредитоспроможність, намагається використовувати у своїй діяльності нові технології. Створюються умови для фінансового забезпечення пріоритетних видів діяльності.	A	Висока	Достатньо висока імовірність отримання доходів у вигляді дивідендів
2 - 3	Другий	Середня степінь надійності. Підприємство має достатньо стійкий фінансовий стан, здійснює заходи проти всякого роду ризиків , має хороші перспективи на поліпшення своєї майбутньої діяльності.	BB	Середня	Здатні приносити дохід у вигляді дивідендів, але чутливі до несприятливих економічних умов.
1 - 2	Третій	У фінансовому стані підприємства мають місце ознаки напруги. Підприємство ризикове, кредитоспроможність обмежена. Фінансово не привабливе.	B	Нижче середньої	Невизначеність в отриманні доходів та піддавання ризику, платоспроможність може бути перервана у часі.
<1	Четвертий	Підприємство підвищеного ризику, платоспроможне, знаходиться на межі банкрутства. Можливе застосування санації.	C	Низька	Мають спекулятивний характер та мають низьку забезпеченість доходу по акціям.

9.3. Методичні засади діагностики ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

Мета - забезпечення обґрунтування найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку, які б сприяли підвищенню рівня конкурентоспроможності та ефективності господарювання підприємств

Зміст - розробка, вибір і реалізація реальних і фінансових інвестиційних програм, дослідження інвестиційної активності та ефективності інвестиційної діяльності підприємства з метою виявлення резервів їх зростання

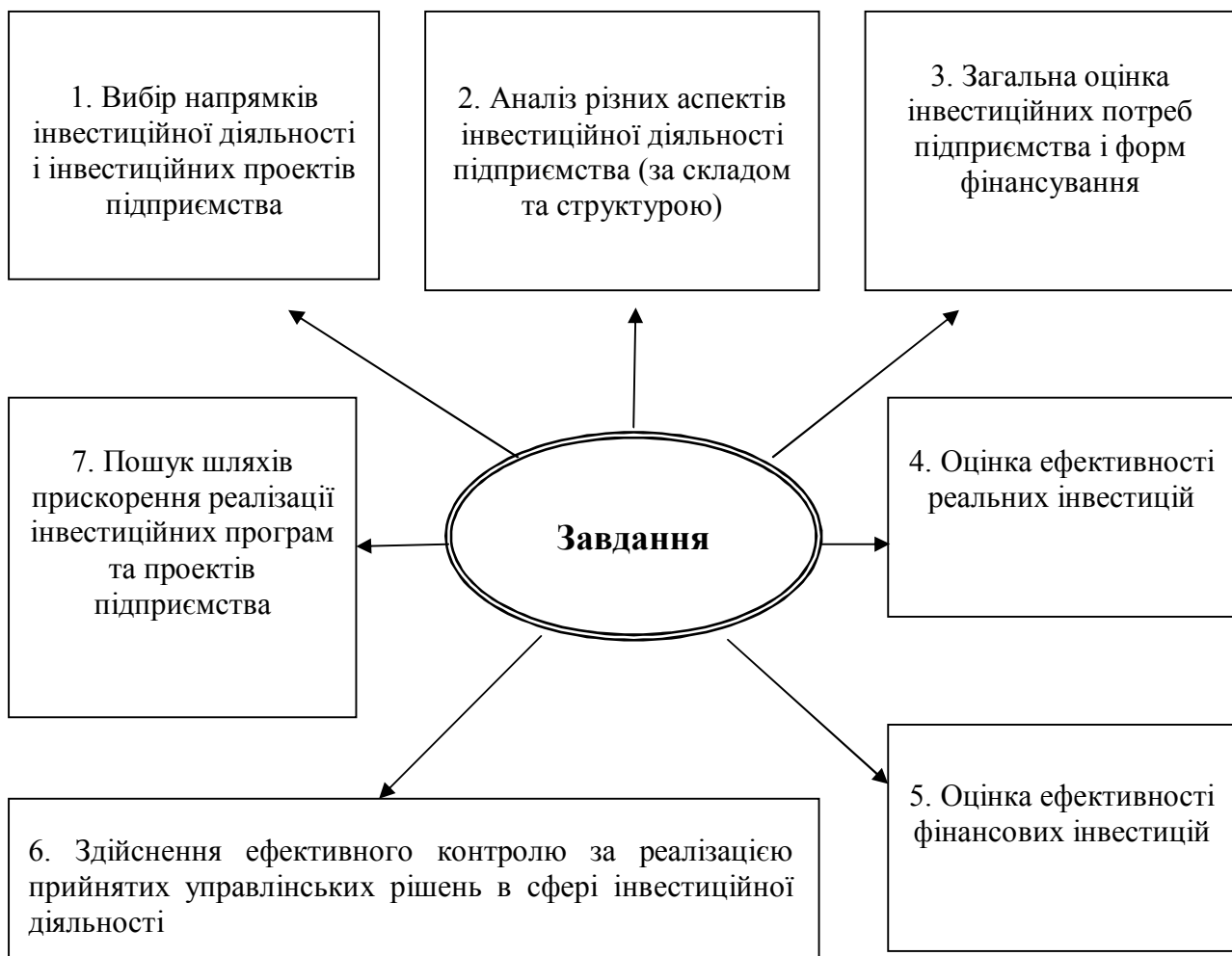

Рисунок 9.1 – Мета, зміст та завдання діагностики ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Основною метою оцінки ефективності реальних інвестицій підприємства є комплексна і системна оцінка доцільності реалізації реальних інвестиційних проектів і програм, а також розробка заходів щодо виявлення і впровадження в практичну діяльність підприємств внутрішніх резервів підвищення їх доходності і ліквідності, а також мінімізації ризику.

Рисунок 9.2 – Основні форми реального інвестування

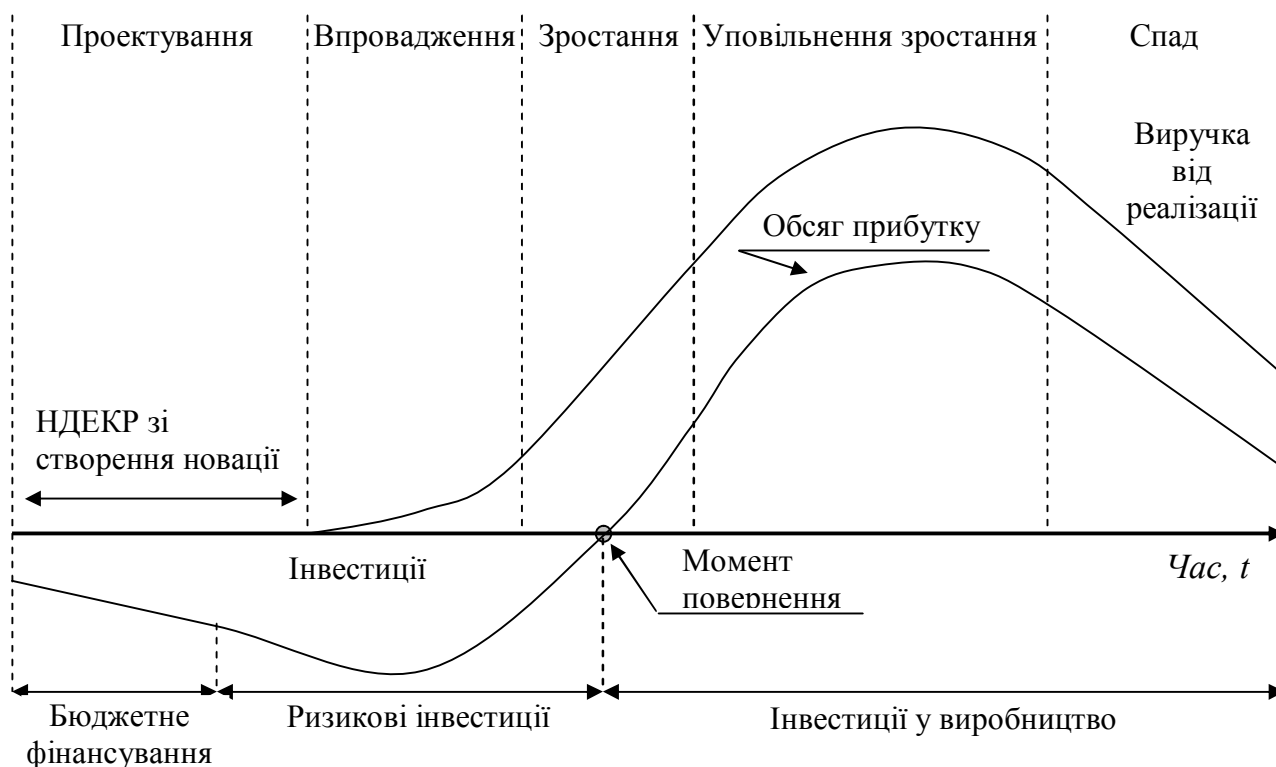

Рисунок 9.3 – Життєвий цикл інвестиційного проекту

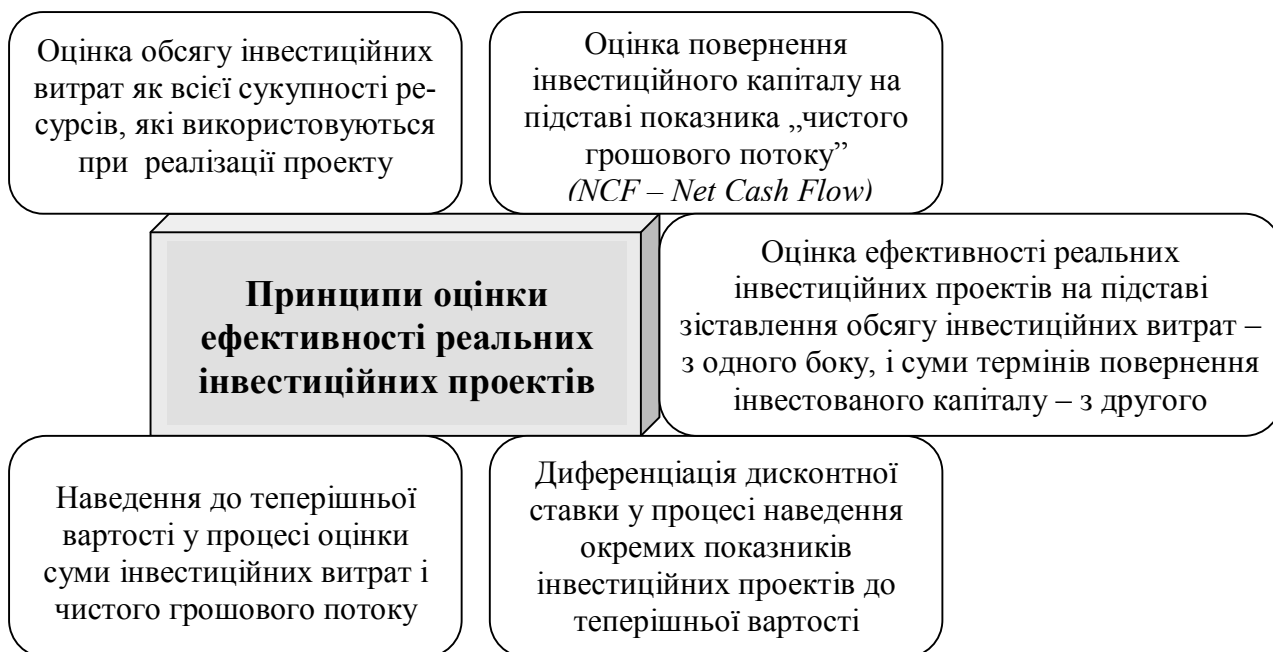

Рисунок 9.4 – Базові принципи оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

Рисунок 9.5 – Система основних показників, які використовуються у процесі оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

Таблиця 9.1 – Алгоритми розрахунку показників оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

№ з/п	Показник	Умовні позначення	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4	5
1.	Чистий грошовий потік (NCF – Net Cash Flow)	NCF_t	$NCF_t = (H_{Pt} - P_{Цt} - B_t - P_{Ct}) \cdot (1 - T_t) + AB_t \cdot T_t + PK_t + L_t + \Delta PK_t$	<p>H_{Pt} - грошові надходження (дохід, виручка) від реалізації продукції у році t, грн</p> <p>$P_{Цt}$ - податкові платежі, що включаються до ціни продукції (ПДВ, акцизний збір тощо) у році t, грн</p> <p>B_t - сума поточних витрат на виробництво продукції при експлуатації проекту (за винятком відсоткових платежів за довготерміновий борг та амортизаційних відрахувань) у році t;</p> <p>P_{Ct} - податкові платежі, що включаються до собівартості продукції у році t, грн</p> <p>T_t - ставка оподаткування прибутку у році t;</p> <p>AB_t - амортизаційні відрахування у році t, грн;</p> <p>PK_t - робочий капітал, що звільняється по закінченні експлуатації проекту у році t (наприклад, оборотні засоби в періоді $t = n$ тощо);</p> <p>L_t - чиста ліквідаційна вартість активів проекту у році t;</p>

1	2	3	4	5
	➤ з урахуванням можливих ставок реінвестування капіталу (для разових початкових інвестицій)	NPV_{TW}	$NPV_{TW} = \frac{\sum_{t=1}^{t=c} NCF_t (1 + r_t^i)^{c-t}}{(1 + WACC)^c} +$ $+ \sum_{t=c+1}^{t=n} \frac{NCF_t}{(1 + WACC)^t} - \frac{Inv_0 (1 + r_0^a)^c}{(1 + WACC)^c}$	
3.	Внутрішня норма доходності інвестиційного проекту	IRR	$IRR = r_1 + \frac{NPV_{r_1}}{NPV_{r_1} - NPV_{r_2}} (r_2 - r_1)$	r_1 - значення табульованої ставки дисконтування, за якої $f(r_1) < 0 (f(r_1) > 0)$; r_2 - значення табульованої ставки дисконтування, за якої $f(r_2) > 0 (f(r_2) < 0)$.
4.	Індекс доходності інвестиційного проекту	IL	$IL = \frac{IRR - k_A}{k_A} \text{ или } IL = \frac{IRR - Z}{Z}$	k_A - доходність інвестиційної альтернативи, у частках одиниці; Z - ринкова безризикова ставка відсотка, у частках одиниці.
5.	Стандартне відхилення доходності інвестиційної альтернативи	σ_k	$\sigma_k = \sqrt{\frac{1}{m-1} \sum_{t'=1}^{t'=m} \left((k_A)_{t'} - \frac{\sum_{t'=1}^{t'=m} (k_A)_{t'}}{m} \right)^2}$	t' - номери періодів у минулому, починаючи з першого цілого останнього року або місяця; m - загальна кількість досліджуваних минулих періодів.

1	2	3	4	5
6.	Модифікована внутрішня норма дохідності інвестиційного проекту	<i>MIRR</i>	$MIRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{t=0}^{t=n} NCF_t (1+r)^{n-t}}{\sum_{t=0}^{t=n} \frac{Inv_t}{(1+r)^t}}} - 1$	<p>NCF_t - чистий грошовий потік проекту в році t, визначений без урахування здійснених за роками інвестицій;</p> <p>Inv_t - інвестиційні витрати на реалізацію проекту;</p> <p>n - кількість років у періоді, за який розглядається проект;</p> <p>r - необхідна норма доходу на вкладений капітал (а саме <i>WACC</i>).</p>
7.	Недисконтований період окупності інвестиційного проекту	<i>NDPP</i>	$NDPP = \frac{\sum_{t=0}^{t=n} Inv_t}{NCF}$	<p>\overline{NCF} - середньорічна (середньомісячна - для короткострокових інвестицій) сума чистого грошового потоку за період експлуатації проекту.</p>
8.	Дисконтований період окупності інвестиційного проекту	<i>DPP</i>	$DPP = j + \frac{\sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t} - K_j}{NCF_{j+1} \frac{1}{(1+r)^t}}$ $K_j = \sum_{t=0}^j NCF_t \frac{1}{(1+r)^t}$ $K_j < \sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t} < K_{j+1}$	<p>j - кількість послідовних членів ряду чистих грошових потоків, дисконтованих за ставкою r.</p> <p>K_j - сума членів ряду дисконтованих за ставкою r чистих грошових потоків, тис. грн</p>

1	2	3	4	5
9.	<p>Індекс рентабельності інвестиційного проекту</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ для разових початкових інвестицій з незмінною дохідністю ➤ для постійних інвестиційних витрат 	<p><i>PI</i></p> <p><i>PI</i></p>	$PI = \frac{\sum_{t=0}^{t=n} NCF_t \frac{1}{(1+r)^t}}{Inv_0}$ $PI = \sum_{t=0}^{t=n} NCF_t \frac{1}{(1+r)^t} : \sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t}$	<p>$\sum_{t=0}^{t=n} NCF_t \frac{1}{(1+r)^t}$ - віддача вкладеного капіталу – сума дисконтованих чистих грошових потоків за роками, починаючи від дати здійснення перших інвестицій;</p> <p>$\sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t}$ - сума приведених до теперішньої вартості інвестицій у проект.</p>
10.	Коефіцієнт ефективності інвестицій	<i>ARR</i>	$ARR = \frac{\sum_{t=1}^{t=n} EBIT_t (1-T)}{\frac{1}{2}(Inv_0 + L)}$	<p><i>EBIT_t</i> (<i>Earnings Befor, Interest and Taxes</i>) – прибуток, що генерується проектом (до сплати відсоткових платежів за довготерміновий борг та податку на прибуток) у році <i>t</i>;</p> <p><i>T</i> - ставка оподаткування прибутку;</p> <p><i>Inv₀</i> - обсяг початкової інвестиції;</p> <p><i>L</i> - ліквідаційна вартість активів інвестиційного проекту.</p>

Під **фінансовими інвестиціями** розуміють кошти, які вкладаються у фінансові інструменти з метою одержання доходу (прибутку) у майбутньому.

Метою оцінки ефективності фінансових інвестицій є комплексне і системне дослідження доцільності реалізації проектів фінансових інвестицій і розробка заходів щодо виявлення і впровадження в практичну діяльність підприємств потенційних резервів підвищення їх доходності та ліквідності і мінімізації ризику.

Рисунок 9.6 – Основні форми фінансового інвестування, що здійснюються підприємством

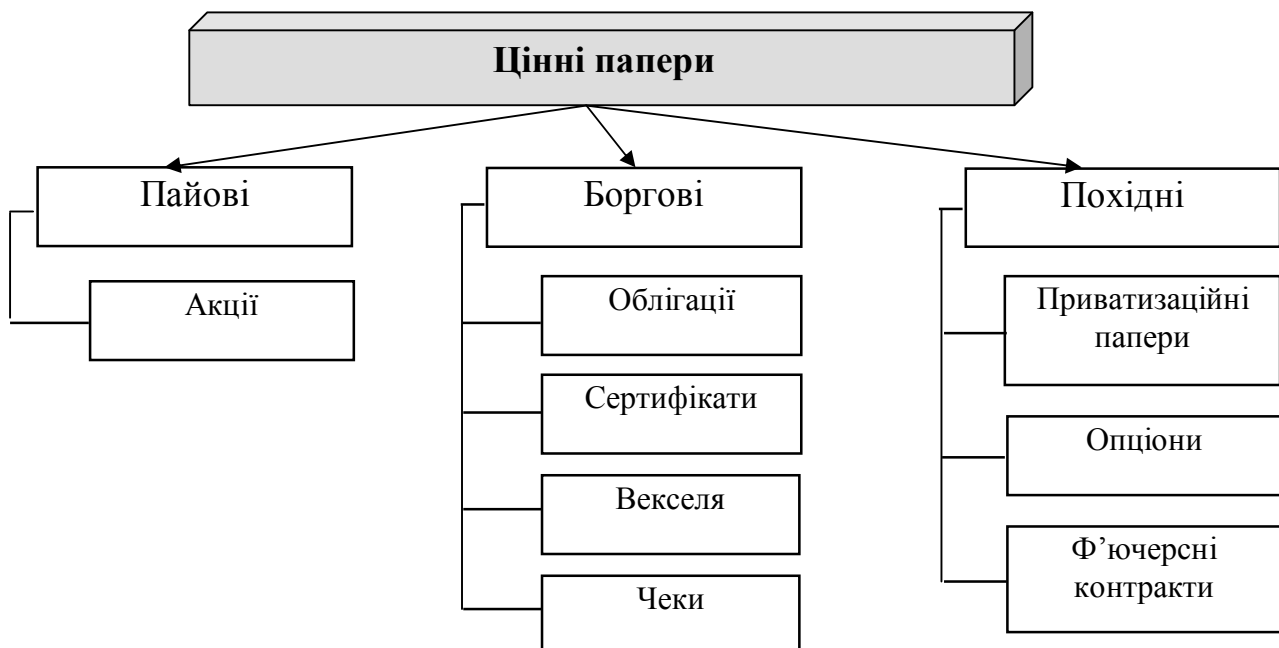

Рисунок 9.7 – Класифікація видів цінних паперів, які дозволені до випуску в Україні

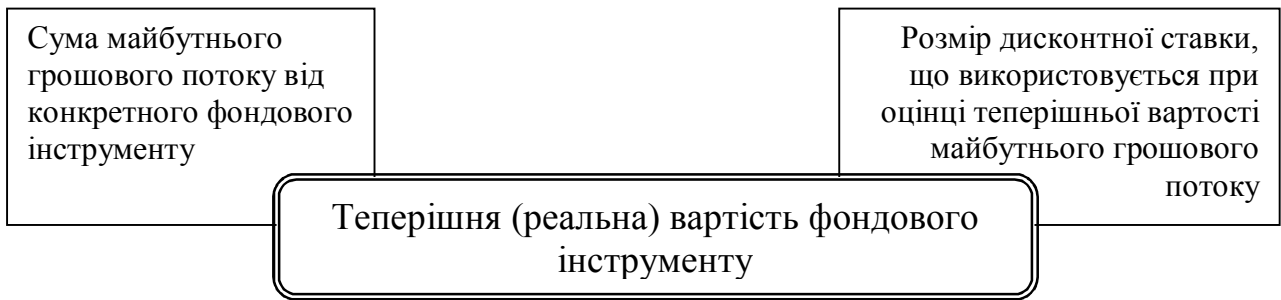

Рисунок 9.8 – Чинники, які формують реальну вартість фінансових інструментів інвестування

Рисунок 9.10 – Система основних моделей оцінки реальної вартості окремих видів фінансових інструментів інвестування

Таблиця 9.2 – Алгоритми розрахунку показників ефективності інвестицій в цінні папери

Показник	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Оцінка інвестицій у акції		
1.1 Моделі оцінки вартості звичайних і привілейованих акцій		
<p>➤ звичайної акції з невизначеним періодом обертання</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^{\infty} \frac{D_n}{(1+k_{3A})^n}$	<p>D_n - сума дивідендів, що очікується до отримання за акцією у кожному періоді n, грн;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>
<p>➤ звичайної акції з визначеним періодом обертання</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^n \left(\frac{D_n}{(1+k_{3A})^n} \right) + \frac{KB_{3A}}{(1+k_{3A})^t}$	<p>D_n - сума дивідендів, що очікується до отримання за акцією у кожному періоді n, грн;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p> <p>KB_{3A} - очікувана курсова вартість акції у кінці періоду її реалізації, грн</p>
<p>➤ звичайної акції зі стабільним рівнем дивідендів</p>	$V_{nom}^{3A} = \frac{D_{3A}}{k_{3A}}$	<p>D_{3A} - розмір щорічного дивіденду на одну звичайну акцію, грн;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>
<p>➤ звичайної акції з постійно зростаючими дивідендами (модель Гордона)</p>	$V_{nom}^{3A} = \frac{D_{3A_{t+1}}}{k_{3A} - g} = \frac{D_{3A_{t-1}} \times (1+g)}{k_{3A} - g}$	<p>g - очікуваний темп приросту дивідендів, коеф.;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>

Продовження таблиці 9.2

1	2	3
		<p>$D_{3A_{t-1}}$ - сума дивідендів на акцію, отриманих у попередньому періоді, грн;</p> <p>$D_{3A_{t+1}}$ - очікувана сума дивідендів на акцію через рік, грн</p>
<p>➤ звичайної акції зі змінним темпом приросту дивідендів</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^n \frac{D_t}{(1+k_{3A})^t} + \frac{D_{n+1}}{k_{3A} - g} \times \left(\frac{1}{1+k_{3A}} \right)^n$	<p>n – очікувана кількість років непостійного зростання дивідендів;</p> <p>D_t - очікувана сума дивідендів у році t фази непостійного росту, грн;</p> <p>D_{n+1} - перша очікувана сума дивідендів фази постійного росту, грн</p>
<p>➤ привілейованої акції</p>	$V_{nom}^{ПА} = \frac{D_{ПА}}{k_{ПА}}$	<p>$D_{ПА}$ - розмір щорічного фіксованого дивіденду на акцію, грн;</p> <p>$k_{ПА}$ - очікувана норма інвестиційного прибутку за привілейованою акцією (вартість акції), коеф.;</p>
1.2 Моделі оцінки доходності звичайних і привілейованих акцій		
<p>▪ за умов виплати дивідендів в інвестиційному періоді</p>		<p>d_c – ставка дивіденду;</p>
<p>➤ ставка дивіденду</p>	$d_c = \frac{D}{N} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн;</p> <p>N – номінальна ціна акції, грн</p>
<p>➤ поточна доходність</p>	$k_{nom}^A = \frac{D}{V_{прид}^A} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн;</p> <p>$V_{прид}^A$ - вартість придбання акції, грн;</p>

Продовження таблиці 9.2

1	2	3
<p>➤ ринкова поточна доходність</p>	$k_{\text{рин.пот}}^A = \frac{D}{V_{\text{пот}}^A} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн;</p> <p>$V_{\text{пот}}^A$ – поточна ринкова вартість акції, грн;</p>
<p>➤ кінцева доходність</p>	$k_{\text{кінц}}^A = \frac{\bar{D} + ((V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A) : n)}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>\bar{D} – розмір дивідендів, виплачених за акцією в середньому за рік, грн;</p> <p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн;</p> <p>n – кількість років, протягом яких інвестор володів акціями.</p>
<p>➤ сукупна доходність</p>	$k_{\text{сук}}^A = \frac{\sum_{i=1}^n D_i + (V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A)}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>D_i – величина дивідендів, виплачених за акцією в i-му році, грн;</p> <p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн;</p>
<p>▪ за умов відсутності виплати дивідендів в інвестиційному періоді</p>		<p>$V_{\text{прод}}^A$ – ціна продажу акції, у відсотках до номіналу або грн;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – ціна придбання акції, у відсотках до номіналу або грн;</p>
<p>➤ поточна доходність</p>	$k_{\text{пот}}^A = \frac{V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A}{V_{\text{прид}}^A} \times \frac{365}{t} \times 100$	
<p>➤ кінцева доходність</p>	$k_{\text{кінц}}^A = \frac{V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн;</p>

1	2	3
Оцінка інвестицій у облигації		
1.1 Моделі оцінки поточної ринкової вартості облигацій		
<p>➤ облигацій з правом викупу</p>	$V_t^O = \sum_{i=1}^n D \times \left(\frac{1}{1+d} \right)^i + V_{\text{вик}}^O \times \left(\frac{1}{1+d} \right)^n$	<p>D – річний купонний доход за облигацією, грн;</p> <p>$V_{\text{вик}}^O$ – вартість викупу облигації, тобто ціна, яку компанія повинна заплатити у разі довгострокового погашення облигації, грн;</p> <p>d – доходність облигації на момент її довгострокового погашення, коеф.;</p>
<p>➤ відсоткових облигацій</p> <ul style="list-style-type: none"> • з незмінною без ризиковою ставкою доходності (з фіксованою купонною ставкою) • зі змінною без ризиковою ставкою доходності (з плаваючою купонною ставкою) 	$V_t^O = \sum_{i=1}^n \frac{k \times N}{(1+d)^i} + \frac{N}{(1+d)^n}$ $V_t^O = \sum_{i=1}^n \frac{C_i}{(1+d_i)^i} + \frac{N}{(1+d_n)^n}$	<p>N – номінальна вартість облигації, грн;</p> <p>d_t – без ризикова доходність за період між $(t-1)$-й t-й виплатами, коеф.;</p> <p>d_n – без ризикова доходність на момент погашення облигації, коеф.;</p> <p>d – очікувана норма валового інвестиційного прибутку за облигацією (середня ставка доходності на ринку або дисконтна ставка), коеф.;</p> <p>C_t – грошові потоки, які генерує облигація за період t, грн;</p> <p>k – купонна ставка за облигацією, коеф.;</p> <p>n – число періодів, які залишилися до погашення облигації, років.</p>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ безвідсоткових облігацій 	$V_t^o = \frac{N}{(1+d)^n}$	<p>N – номінальна вартість облігації;</p> <p>d – очікувана норма валового інвестиційного прибутку за облігацією (середня ставка доходності на ринку або дисконтна ставка), коеф.;</p> <p>n – число періодів, які залишилися до погашення облігації, років.</p>
1.2 Моделі оцінки доходності облігацій		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ купонна доходність 	$d_k = \frac{D}{N} \cdot 100$	<p>D – річний купонний доход за облігацією, грн;</p> <p>N – номінальна ціна облігації, грн</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ поточна доходність • відсоткових облігацій з періодичною виплатою відсотків • відсоткових облігацій з виплатою відсотків при їх погашенні • безвідсоткових облігацій 	$d_{nom} = \frac{N \times k}{V_{прид}^o} \times 100$ $d_{nom} = \frac{1 + k_{noz}^o}{\left(\frac{V_t^o}{N}\right)^{1/n}} - 1$ $d_{nom} = \left(\sqrt[n]{\frac{N}{V_t^o}} - 1\right) \times 100$ <p style="text-align: center;">або</p> $d_{nom} = \frac{V_{прод}^o - V_{прид}^o}{V_{прид}^o} \times \frac{365}{t} \times 100$	<p>k – купонна ставка за облігацією, коеф.;</p> <p>N – номінальна ціна облігації, грн</p> <p>$V_{прид}^o$ - вартість придбання облігації (ціна, за якою облігація реалізується на ринку), грн;</p> <p>k_{noz}^o - ставка, за якою буде нарахована сума відсотків за облігацією при її погашенні, коеф.;</p> <p>V_t^o - поточна вартість облігації у періоді t (ціна, за якою вона реалізується на ринку у цьому періоді), грн;</p> <p>n – кількість років обігу облігації, що залишились до її погашення років;</p> <p>$V_{прод}^o$ - ціна продажу облігації, у відсотках до номіналу або грн;</p>

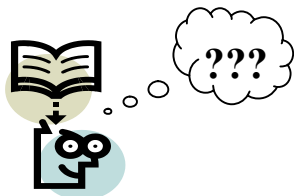
Продовження таблиці 9.2

1	2	3
		$V_{\text{прид}}^O$ - ціна придбання облігації, у відсотках до номіналу або грн; t - кількість днів із дня покупки до продажу облігації, дні
<ul style="list-style-type: none"> ➤ кінцева доходність 	$d_{\text{кінц}}^O = \frac{D + ((V_{\text{прод}}^O - V_{\text{прид}}^O) : n)}{V_{\text{прид}}^O} \cdot 100$	D - сукупний купонний доход за облігацією, грн; $V_{\text{прод}}^O$ - ціна продажу облігації, у відсотках до номіналу або грн; $V_{\text{прид}}^O$ - ціна придбання облігації, у відсотках до номіналу або грн; n - кількість років, протягом яких інвестор володів облігацією, років;
Оцінка інвестицій у векселя		
1.1 Моделі оцінки вартості векселів		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ приведена величина вексельної суми 	$P = S \times \left(1 - \frac{r \cdot t}{365} \right)$	P - приведена величина вексельної суми на момент врахування банком, грн; S - вексельна сума, грн; r - облікова ставка банку, коеф.; t - число днів від дати врахування до дати погашення векселя, дні
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ринкова ціна векселя 	$V_t^B = V_{\text{ном}}^B - (i_r \times V_{\text{ном}}^B \times t_i) \div 365$	$V_{\text{ном}}^B$ - номінальна вартість векселя, грн; t_i - число днів до погашення векселя; i_r - ринкова ставка на момент угоди за борговими зобов'язаннями такої строковості, яка залишилася до

1	2	3
		погашення векселя, коеф.
1.2 Моделі оцінки величини доходу і доходності векселів		
➤ сума відсотків (вексельний дохід)	$D^B = \frac{i_e \cdot t \cdot V_{ном}^B}{365}$	i_e – річний відсоток з векселя, коеф.; t – число днів обігу векселя, дні; $V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн
➤ доходність векселя	$d^B = \frac{D^B}{V_{прид}^B} \times 100$	D^B – вексельний дохід, грн; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн;
➤ дисконтний дохід	$D_{диск}^B = V_{ном}^B - V_{прид}^B$	$V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн;
➤ доходність векселя за рік	$d_{річ}^B = \frac{D^B \times 365}{t \times V_{прид}^B} \times 100$	D^B – вексельний дохід, грн; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн; t – число днів обігу векселя, дні
➤ дохід, який одержить покупець при продажу фінансового векселя на ринку до закінчення строку боргового зобов'язання	$D_{пок}^B = (i_r \times V_{ном}^B \times t_i) \div 365$	$V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн; t_i – число днів до погашення векселя; i_r – ринкова ставка на момент угоди за борговими зобов'язаннями такої строковості, яка залишилася до погашення векселя, грн

Продовження таблиці 9.2

1	2	3
➤ дохід продавця (першого векселеотримувача)	$D_{\text{прод}}^B = V_t^B - V_{\text{прид}}^B$	V_t^B - ринкова ціна векселя, грн; $V_{\text{прид}}^B$ - ціна придбання векселя, грн;
➤ дохід покупця (другого векселеотримувача)	$D_{\text{пок}}^B = V_{\text{ном}}^B - V_t^B$	$V_{\text{ном}}^B$ - номінальна вартість векселя, грн; V_t^B - ринкова ціна векселя, грн;
➤ дисконт на користь банку	$D = S - P$ або $D = \frac{S \cdot r \cdot t}{365}$	P - приведена величина вексельної суми на момент врахування банком, грн; S - вексельна сума, грн; r - облікова ставка банку, коеф.; t - число днів від дати врахування до дати погашення векселя, дні

Питання для самоконтролю

1. Сутність і мета інвестиційної діяльності підприємства.
2. Аналіз інвестиційної діяльності як засіб обґрунтування управлінських рішень і контролю за їх виконанням.
3. Предмет і об'єкт аналізу інвестиційної діяльності.
4. Розкрийте економічну сутність реальних інвестицій та їх характерні особливості.
5. Назвіть показники, які використовуються в процесі оцінки доцільності реалізації проектів реальних інвестицій.
6. Технологія обґрунтування інвестиційного рішення на основі чистого, приведенного до теперішньої вартості доходу від реалізації інвестиційного проекту.
7. Техніка обчислення і обґрунтування інвестиційного рішення на основі індексу рентабельності інвестиційного проекту.

8. Техніка обчислення і обґрунтування інвестиційного рішення на основі внутрішньої норми прибутковості проекту.
9. Техніка обчислення і обґрунтування інвестиційного рішення на основі періоду окупності інвестиційних витрат за проектом.
10. Техніка обчислення і обґрунтування інвестиційного рішення на основі коефіцієнта ефективності інвестицій.
11. Техніка обчислення і обґрунтування інвестиційного рішення на основі індексу доходності інвестиційного проекту.
12. Технологія оцінки економічної ефективності проектів реальних інвестицій в умовах інфляції.
13. Поняття ризику реальних інвестицій та визначення його характерних особливостей.
14. Техніка оцінки ризику реальних інвестиційних проектів прийомом імітаційного моделювання.
15. Техніка оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів з урахуванням ризику прийомом коригування на ризик коефіцієнту дисконтування.
16. Техніка оцінки ризику реального інвестування прийомом формалізованого опису невизначеності фінансування інвестиційних проектів.
17. Техніка оцінювання інвестиційного ризику з використанням еквівалентів невизначеності реалізації проектів реальних інвестицій.

ТЕМА 10

КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

10.1. Значення, задачі та інформаційне забезпечення комплексної діагностики фінансового стану підприємства

підприємства.

Значна частина управлінських фінансових рішень потребує комплексного (інтегрального) підходу до дослідження діяльності суб'єктів господарювання. Це, у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність визначення загальних принципів і формулювання ефективних методик організації та проведення комплексної діагностики фінансового стану

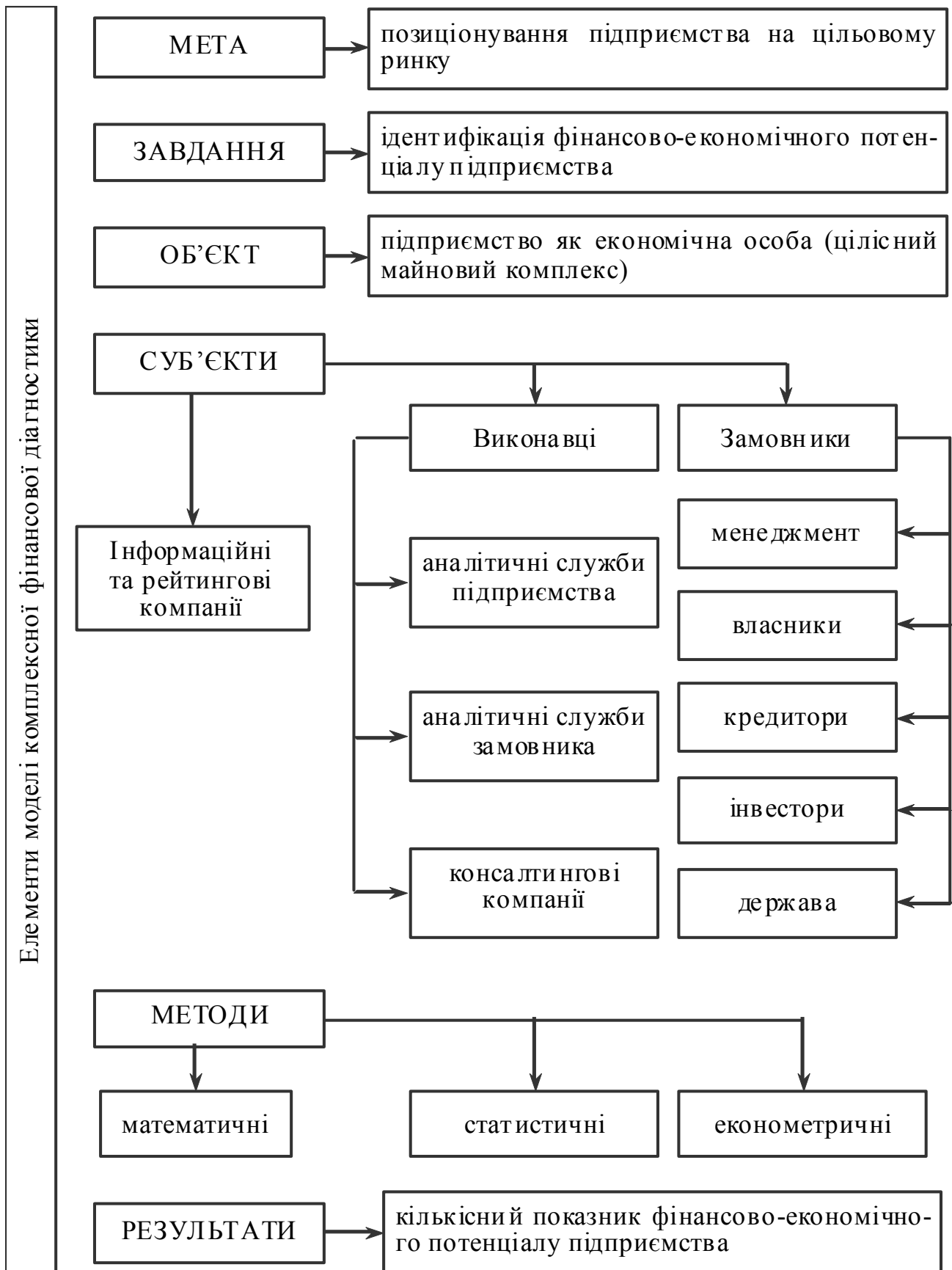

Рисунок 10.1. Функціонально-організаційна структура комплексної фінансової діагностики

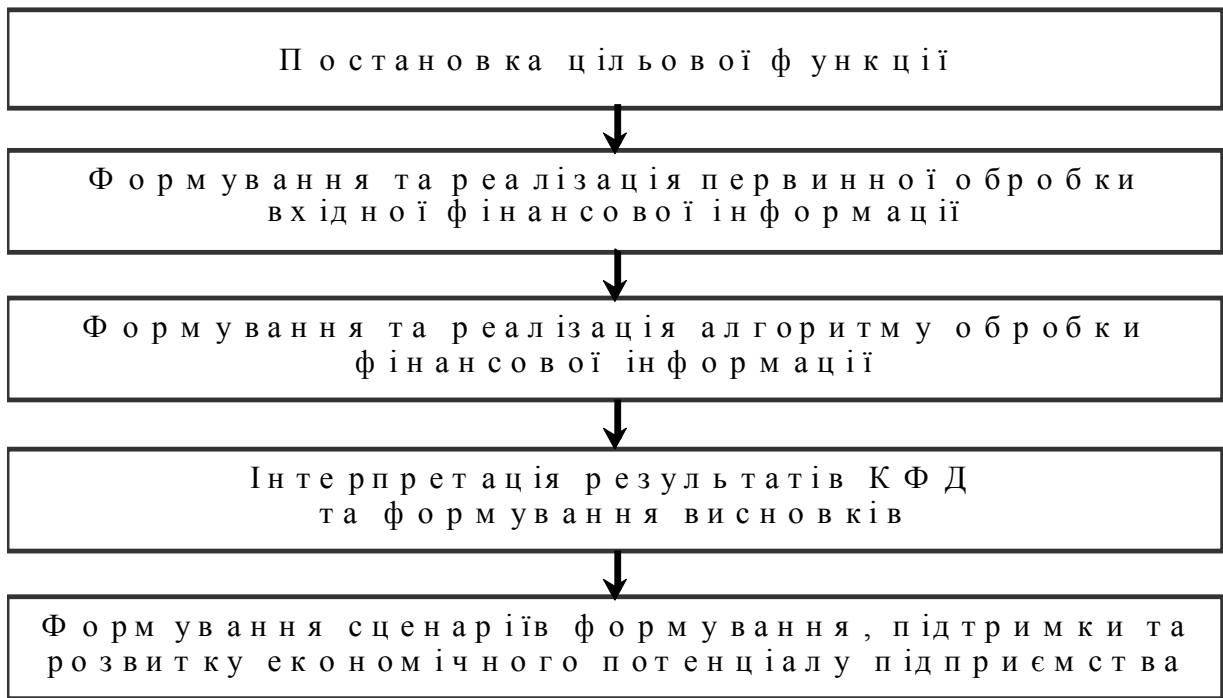

Рисунок 10.2 - Процедура організації та проведення комплексної фінансової діагностики (КФД)

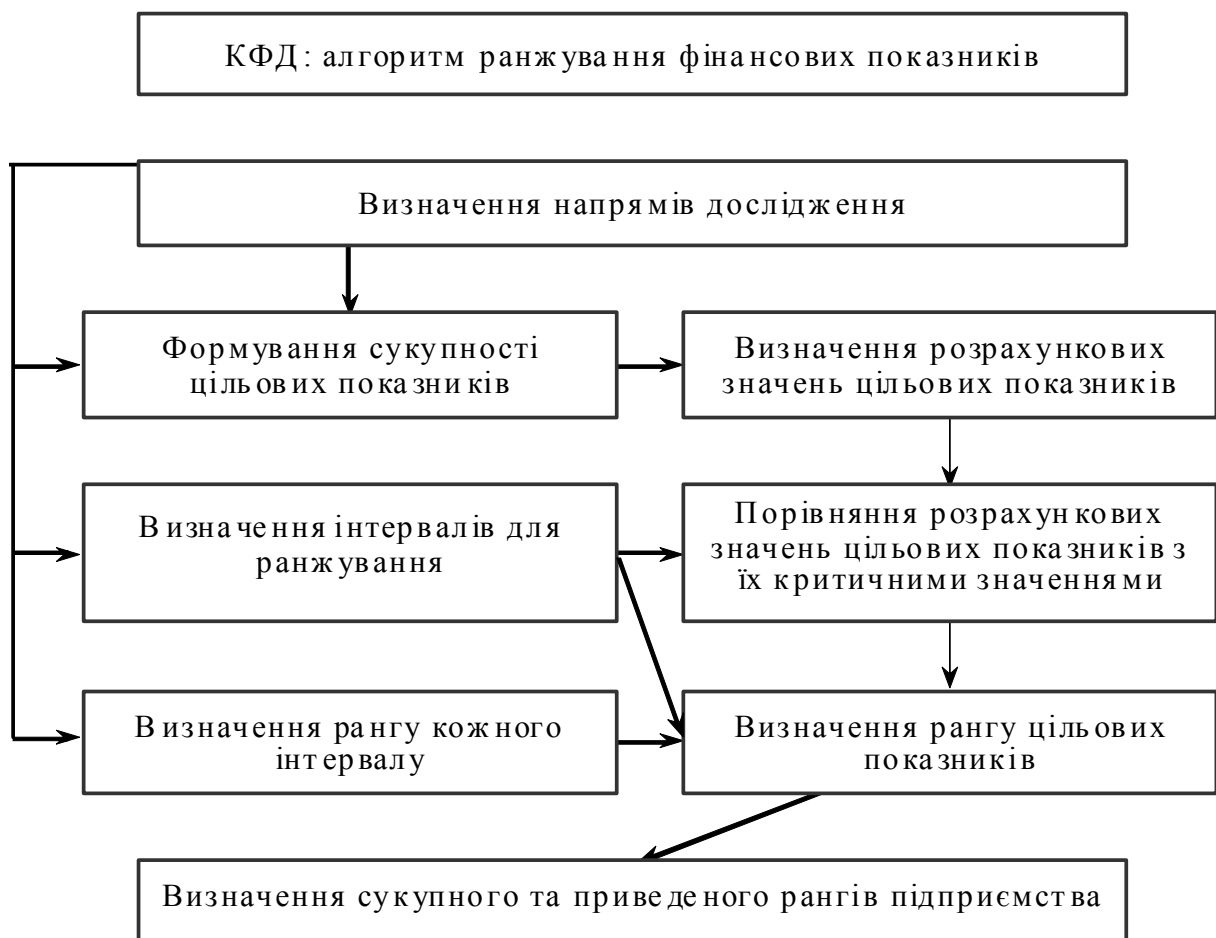

Рисунок 10.3 - Процедура КФД на основі ранжування фінансових показників та коефіцієнтів

10.2. Характеристика методів і критеріїв рейтингової оцінки фінансового стану підприємства

**Таблиця 10.1 - Система вихідних показників для рейтингової оцінки за
даними публічної звітності**

I група	II група	III група	IV група
Показники оцінки прибутковості господарської діяльності	Показники оцінки ефективності управління	Показники оцінки ділової активності	Показники оцінки ліквідності й ринкової
1. Загальна рентабельність підприємства - балансовий прибуток на 1 грн активів	1. Чистий прибуток на 1 грн обсягу всієї реалізації	1. Віддача всіх активів - виручка від реалізації продукції на 1 грн активів	1. Коефіцієнт покриття - оборотні кошти на 1 грн оточних зобов'язань
2. Чиста рентабельність підприємства - чистий прибуток на 1 грн активів	2. Прибуток від реалізації продукції на 1 грн обсягу реалізації продукції	2. Віддача основних фондів- виручка від реалізації продукції на 1 грн основних фондів	2. Коефіцієнт ліквідності - кошти, розрахунки та інші активи на 1 грн поточних зобов'язань
3. Рентабельність власного капіталу – чистий прибуток на 1 грн власного капіталу (засобів)	3. Прибуток від усієї реалізації на 1 грн обсягу всієї реалізації	3. Оборотність оборотних фондів - виручка від реалізації продукції на 1 грн оборотних коштів	3. Індекс постійного активу - основні фонди та інші позаоборотні активи до власних засобів
4. Загальна рентабельність виробничих фондів - балансовий прибуток до середньої величини основних виробничих фондів і оборотних коштів у товарно-матеріальних цінностях	4. Балансовий прибуток на 1 грн обсягу всієї реалізації	4. Оборотність запасів - виручка від реалізації продукції на 1 грн запасів і витрат	4. Коефіцієнт автономії - власні засоби на 1 грн підсумку балансу
		5. Оборотність дебіторської заборгованості - виручка від реалізації продукції на 1 грн дебіторської заборгованості	5. Забезпеченість запасів власними оборотними коштами - власні оборотні кошти на 1 грн запасів і витрат
		6. Оборотність найбільш ліквідних активів - виручка від реалізації на 1 грн найбільш ліквідних активів	
		7. Віддача власного капіталу - виручка від реалізації на 1 грн власного капіталу	

У загальному вигляді алгоритм порівняльної рейтингової оцінки фінансового стану, рентабельності та ділової активності підприємства може бути поданий послідовністю таких дій:

1. Вихідні дані надаються у вигляді матриці (a_{ij}) , тобто таблиці, де в рядках записані номери показників ($i = 1, 2, 3, \dots, n$), а в стовпцях – номери підприємств ($j = 1, 2, 3, \dots, m$).

2. За кожним показником знаходиться максимальне значення і заноситься в стовпець умовного еталонного підприємства ($m + 1$).

3. Вихідні показники матриці a_{ij} стандартизуються відносно відповідного показника еталонного підприємства за формулою:

$$X_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (10.1)$$

де X_{ij} - стандартизовані показники стану i -го підприємства.

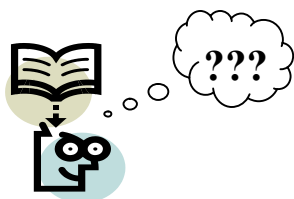
4. Для кожного аналізованого підприємства значення його рейтингової оцінки визначається за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2} \quad (10.2)$$

де R_j - рейтингова оцінка для j -го підприємства;

$x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{nj}$ - стандартизовані показники j -го аналізованого підприємства.

5. Підприємства упорядковуються (ранжуються) у порядку зменшення рейтингової оцінки.

Питання для самоконтролю

1. Сутність комплексної фінансової діагностики.
2. Сфери застосування методик комплексного фінансового аналізу.
3. Основні критерії ранжування сукупності фінансових показників та коефіцієнтів.
4. Оцінка вартості підприємства як цілісного майнового комплексу.
5. Проблемні питання організації комплексної діагностики на основі порівняння розрахункових фінансових показників з еталоном.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV зі змінами і доповненнями [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI зі змінами і доповненнями [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Закон України від 16.07.99 № 996 – XIV. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>.
5. Положення про порядок складання та подання адміністративних даних щодо діяльності торговців цінними паперами до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 25.09.2012 № 1283 зі змінами і доповненнями. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1737-12>
6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 №14. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=111503bd-ca7f-4dee-b07c-c66c2aa28e03&title=MetodichniRekomendatsiiSchodoViiavlenniaOznakNeplatosprozhnostiPidpriemstvaTaOznakDiiZPrikhovuvanniaBankrutstvaFiktivnogoBankrutstvaChiDovedenniaDoBankrutstva-1>
7. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів та Фонду державного майна України 26.01.2001 р. Зареєстровані в Міністерстві юстиції України 08.02.2001 р. за №121/5312. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>
8. Інструкція зі статистики заробітної плати. Наказ державного комітету статистики України від 13.01.2004 №5, зареєстрована в Міністерстві юстиції 27.01.2004 за № 114/8713 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>
9. Інструкція зі статистики кількості працівників. Наказ державного комітету статистики України від 28.09.2005 № 286, зареєстрована в Міністерстві юстиції 30.11.2005 за № 1442/11722 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1442-05>
10. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 3-торг "Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства". Наказ державного комітету статистики України від 26.07.2005 № 209, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України

29 серпня 2005 р. за N 941/11221 (зі змінами і доповненнями) [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0941-05>

11. Про затвердження інструкцій щодо заповнення форм державних статистичних спостережень зі статистики роздрібною торгівлі та ресторанного господарства. Наказ державного комітету статистики України від 26.07.2005 № 209. Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 серпня 2005 р. за № 939/11219 (зі змінами і доповненнями) [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0939-05>

12. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-ПВ (місячна) "Звіт з праці". Затверджено Наказом Держкомстату від 26.10.2009 N 403. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2009 р. за N 1211/17227. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1211-09>

13. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-ПВ (квартальна) "Звіт з праці". Затверджено Наказом Держкомстату від 26.10.2009 N 404. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2009 р. за N 1212/17228. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1212-09>

14. Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-РС "Звіт про витрати на утримання робочої сили". Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2010 р. за № 984/18279. Затверджено Наказом Державного комітету статистики України 07.10.2010 № 414. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0984-10>

15. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник / Н. Б. Кащена [та ін.]; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2013. – 396 с.

16. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник / Н. Б. Кащена [та ін.]; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2014. – 537 с.

17. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

18. Басова О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. О. Басова. – Миколаїв, 2013. – 184 с.

19. Гаркуша Н. М. Організація і методика економічного аналізу : навч. посібник у структурно-логічних схемах і таблицях / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кащена, Т. О. Сідорова; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2012. – 223 с.

20. Гаркуша Н. М. Організація і методика економічного аналізу : навч. посібник для самост. вивч. дисц. / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кащена, Г.О. Лисак; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2012. – 209 с.

21. Гаркуша Н. М., Кащена Н.Б. Аналіз інвестиційної діяльності : навч. посібник / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кащена; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2009. – 382 с.

22. Гаркуша Н.М. Аналіз операційних витрат в підприємствах роздрібною торгівлі: навч. посібник / Н.М. Гаркуша, Н.Б. Кащена – Х.: ХДУХТ, 2005. – 93 с.

23. Гиляровская Л.Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческих организаций: учеб. пособие / Л.Т. Гиляровская, А.В. Ендовицкая – М.: Юнити-Дана, 2006. – 224 с.

24. Гиляровская Л.Т., Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / Л.Т. Гиляровская, Д.В. Лысенко, Д.А. Ендовицкий – М.: ТК Велби, Проспект, 2006. – 275 с.

Гостяев Д. В. Экономическая диагностика и экономический анализ: сходства и различия // Режим доступа: <http://www.gosbook.ru/node/39968>

25. Грабовецкий Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б.Є. Грабовецкий, І.В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.

26. Грачёв А.В. Анализ финансовой устойчивости предприятия: учеб.-практич. пособие / А.В. Грачёв – М.: Издательство Дело и сервис, 2006. – 234 с.

27. Економічний аналіз в підприємствах торгівлі та харчування : навч. посібник: навч. посібник / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кащена, О.В. Цуканова; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2011. – 95 с.

28. Економічний аналіз в підприємствах торгівлі та харчування : навч. посібник: навч. посібник / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кащена, О.В. Цуканова, Н.М. Гаркуша; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2012. – 266 с.

29. Економічний аналіз в підприємствах торгівлі та харчування : навч. посібник: навч. посібник / Н. М. Гаркуша, Т.О. Сідорова, О.В. Цуканова, Н. Б. Кащена, Нат. М. Гаркуша; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2013. – 360 с.

30. Економічний аналіз в підприємствах торгівлі та харчування : навч. посібник: навч. посібник / Н. М. Гаркуша, Т.О. Сідорова, О.В. Цуканова, Н. Б. Кащена, Нат. М. Гаркуша; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Харків, 2014. – 362 с.

Загорна Т.О. Економічна діагностика : навч. посібн. / Т.О. Загорна. – К. : Центр навч.літ-ри, 2007. – 400 с.

31. Загурський О.М. Фінансовий аналіз: кредитно-модульний курс: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2013. – 472 с.

32. Кіндрацька Г. Ш. та ін. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / за ред. А. Г. Загороднього. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів : “Магнолія 2006”, 2008. – 440 с.

33. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности: учебн. пособие / В.В. Ковалев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999 – 456 с.

34. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник / М.Я. Коробов – К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. – 378 с.

35. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Р. О. Костирко. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.

36. Кость Я.О. Місце фінансової діагностики в системі фінансового менеджменту підприємства // Наука й економіка. – 2010. - №2. – С.55-63

37. Кравченко Л.И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле: учебник / Л.И. Кравченко. – 6-е изд., перераб. – М.: Новое знание, 2003. – 526 с.

38. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 392 с.

39. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: монографія / І.Д. Лазаришина. – Рівне: НУВГП, 2005. – 369 с.

40. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

Мельник О.Г. Критерії економічної діагностики діяльності машинобудівних підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2

Мельник О.Г., Гром'як О.Б. Експрес-діагностика діяльності підприємств: сутність та призначення.// Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – вип. 22.2.

41. Методи і моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник / Гаркуша Н.М. [та ін.]. – К. : Знання, 2011. – 523 с.

42. Методологія аналізу реальних і фінансових інвестицій підприємства: монографія / Н.М. Гаркуша [та ін.] ; за ред. проф. Н.М. Гаркуші. – Х. : ХДУХТ, 2010. – 324 с.

43. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / І.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

44. Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник / С.З. Мошенський, О.В. Олійник; під заг. ред. Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с.

45. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.

46. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П.Я. Попович; 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. - 630 с.

Приймак С.В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу : Автореф. дис. канд. екон. наук / 08.00.08. / С.В. Приймак. – К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. – 20 с.

47. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / Г. В. Савицкая. - 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с.

48. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька - 2-ге вид., випр. і доп.- К.: Знання, 2005.- 662с.

49. Селіверстова Л.С. Фінансовий аналіз : навч. метод. посіб. / За заг. ред. С.М. Безрутенка. – К. : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 274 с.

50. Сідорова Т.О. Фінансовий аналіз в умовах нових стандартів обліку в підприємствах торгівлі: навч. посібник / Т.О. Сідорова – Харків, 2002. – 312с.

51. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 384 с.

52. Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: Автореф. дис.... канд. екон. наук / 08.06.01. / О.А. Сметанюк – Хмельницький :Хмельницьк. нац. ун-т, 2006. – 20 с. 2

53. Тарасенко Н.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.В. Тарасенко - Львів. Новий світ, 2009. – 444с.
54. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / А. І. Склабінська, С. А. Дrajниця, Л. Д. Федорук ; ред. М. П. Войнаренко. – Львів : Новий світ-2000, 2013. – 342 с.
55. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : «Хай Тек Прес», 2008. – 336 с.
56. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В. В. Матвєєв, В. М. Парій, А. В. Некрасова. – К. : НАУ, 2010. – 367 с.
57. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; за ред. проф. Г.В. Митрофанова. - К.: КНЕУ, 2002. – 301 с.
58. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
59. Фінансовий аналіз навчальний посібник кол./авт.: Косова Т.Д. [та ін.]; [за заг. Ред. Т.Д. Косової, І.В. Сіменко]. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 440 с.
60. Фінансовий аналіз навчальний посібник. / За заг. Ред. Школьник І.О. [І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.
61. Фінансово-економічний аналіз : підручник / П.Ю. Буряк , М.В. Римар, М.Т. Биць та ін.; під заг. ред. П.Ю.Буряка, М.В.Римара – К.: ВД Професіонал, 2007. – 528 с.
62. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю.С. Цал-Цалко – Київ: ЦУЛ, 2008. – 566 с.
63. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С. С. Черниш. – К. : ЦУЛ, 2010. – 312 с.
64. Черниш С.С., Діагностика фінансового стану підприємства // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 111-113. 25. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування: [монографія] / -Луцьк: Надстир'я, 2007. – 260 с.
65. Чернов В. А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес : учеб. пособие / Под ред. М. И. Баканова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 639 с.
66. Шатунова Т.О. Дослідження сутності поняття економічна діагностика промислового підприємства // // Науковий вісник. — Чернівці, 2009. — Вип. 1 (33): Економічні науки. — С.190–195.
67. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, А. І. Дмитриненко, О. І. Олексюк – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
68. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу : учебник / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Е.В. Негашев; 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 208 с.
69. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебник / А.Д. Шеремет. - 2-е изд., доп. - М.: ИНФРА-М, 2005. - 366 с.
70. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / О. О. Шеремет. – К. : "Кондор", 2005. – 196 с.
71. Шигун М.М. Економічне моделювання: проблеми класифікації та

перспективи розвитку / Розвиток теорії та методології обліку і аналізу: Монографія // І.В.Жиглей, І.В. Замула, О.В. Олійник, М.М. Шигун. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 319 с.

72. Шило В. П. Аналіз фінансового стану виробничої й комерційної діяльності підприємств : навч. посіб. / В. П. Шило. – К. : Кондор, 2011. – 240 с.

73. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посібник / Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук [та ін.] ; за ред. К.Ф. Ковальчука. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.

74. Шубін О.О., Сіменко І.В. Компаративний аналіз когнітивного наповнення термінів «економічна діагностика» та «економічний аналіз» // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2010_4/Shubin.pdf.87

75. Экономический анализ в предприятиях питания и торговли: учебн. пособие / Н.Н. Гаркуша, Н.Б. Кащена, О.В. Цуканова – Х.: ХДУХТ, 2007. – 199 с.

Навчальне електронне видання
комбінованого використання
можна використовувати в локальному та мережному режимах

КАЩЕНА Наталія Борисівна

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА

Навчальний посібник у структурно-логічних схемах та таблицях

для студентів спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
освітнього ступеня «бакалавр»

Відповідальний за випуск зав. кафедри фінансів, аналізу та страхування
д-р екон. наук, проф. А.С. Крутова

Авторська редакція

План 2018р., поз. 104/Н.п.

Підп. до друку 27.12.2017р. Один електронний оптичний диск (CD-ROM);
супровідна документація. Об'єм даних 32 Мб. Тираж прим.

Видавець і виготівник
Харківський державний університет харчування та торгівлі
вул. Клочківська, 333, м. Харків, 61051.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4417 від 10.10.2012 р.